منتدى مكتبة الإسكندرية

ALEXANDRA.AHLAMONTADA.COMM

الكنز الثمين
فى قواعد اللغة العبرية

أحمد فؤاد أنور

مركز الراية للنشر والإعلام

الكنز الثمين

في قواعد اللغة العبرية

أحمد فؤاد

مدرس اللغة العبرية بالكليات العسكرية

اســـــم الكتـــــاب: **الكنز في قواعد اللغة العبرية**

المؤلـــــــــــــف: **أحمد فؤاد**
مدرس اللغة العبرية بالكليات العسكرية

الناشـــــــــــــر: مركز الراية للنشر والاعلام

الطبعـــــــــــــة: الأولى سنة ٢٠٠٠

كافة حقوق الطبع والنشر والتوزيع هي ملك لمركـــز الرايـــة للنشـــر والاعـــلام
لا يجوز اقتباسها أو نقلها بأى صورة من الصور . إلا بإذن كتـــابي مـــن الناشـــر

رقم الإيداع
٩٩/١٠٢٨١

"من علم لغـــة قوم أمن مكرهـــم"صدق رسول الله صلى الله عليه وسلم

تقديم

اللغة كائن حي ينمو ويلد ويموت ومستلزمات العصر والتقـــــدم ، والصراع مع اللغات الأخرى يجعل مفردات وتراكيب لغوية تندثر وتحــل محلها أخرى ، ومن هنا تنبع أهمية دراسة اللغة العبرية الحديثة من خــــلال جهد بدأ بالشروع في تحقيق عصري لأحد المراجـــع الرائـــدة (هـــو في الأغلب المرجع الأول من نوعه فقد صدر عام **١٩٢٦**) .

وهو المرجع الذي أعترف الحاخام الأكبر للطائفة اليهودية في مصـر "حاييم ناحوم أفندي" بأنه " **أول سفر ظهر من نوعـــــه (...) يـــؤدى النتيجة المطلوبة من غير عناء لمن يريد تعلم اللغة العبرية على القواعـــد الأصلية من أبناء العرب"**.

يحتاج التحقيق لجهد جهيد ما كنت لأتصدى له إلا بعد أن رأيت الأستاذ "أحمد فكري "يتصدى لجهد أكبر- أيمانا منه برسالته التنويريـــة - بحصوله على المرجع النادر ثم تبنيه لعودته في ثوب عصري للقارئ العـــربي .واضعا شعار تواصل الأجيال موضع التنفيذ في خدمة العلم .

ولذا عندما خيرت بين تأليف كتاب عن اللغة العبرية وقواعدها وبين التحقيق والمراجعة اخترت خوض الطريق الأصعب بعد أن بهرني الكتاب النادر ورأيت أن الفائدة العلمية ستكون أشمل وأكبر لو تم تقديمه في ثوب عصري.و تعاملت مع الموضوع بشكل أكاديمي بالمعنى الإيجابي للكلمة فقمت بالتصويب والحذف والإضافة في عشرات المواضع بهدف التدقيق ومواكبة تطور اللغة وكذلك التبسيط .

نتيجة الجهد الذي قمت به تمثل في مفاجأة سارة حيث خرج للنور كتاب عصري وشامل استعنت فيه في بعض المواضع بكتاب الكتر للرائد في مجاله "محمد بك بدر" الذي يستحق كل الإشادة .بالإضافة لكتاب قواعد اللغة العبرية للأستاذ الدكتور "رشاد الشامي" رئيس قسم اللغة العبرية بجامعة عين شمس وكتاب أستاذ العبرية لليهودي المصري "مراد فرج" المحامي وعدد من القواميس الحديثة أهمها قاموس "أيفن شوشان".

أحمد فؤاد

تمهيد:

اللغة هي "ألفاظ يعبر بها كل قوم عن أغراضهم " والكلمة أصلها لغوت أي تكلمت وقد أختلف العلماء حول أصل اللغة وفيما إذا كانت إلهاما من الله أو اصطلاح البشر.فقال أفلاطون إنها وحي وتوقيف من الله في الوضع . وأيده في ذلك ابن فارس والأشعري .بينما يقول فريق أخر من العلماء أن اللغة اصطلاح وتلقين يأخذه الناس بعضهم عن بعض ومن أنصار هذا المذهب ديودورس وشيشرون وأبي العلي الفارسي وتلميذه ابن جني وطائفة من المعتزلة.

تنتمي اللغة العبرية إلي مجموعة اللغات السامية التي عرفت بهذا الاسم عام ١٧٨١من خلال العالم الألماني شلستر الذي أخذ هذا الاسم من سام ابن نوح. واللغات السامية المستخدمة حاليا هي العربية والعبرية والحبشية والسريانية (لغة الكنيسة وبعض القرى في العراق وسوريا)، واللغات السامية متقاربة من بعضها البعض خاصة في تصاريف الأفعال والضمائر وأسماء أعضاء جسم الإنسان والأقارب .

نشأة اللغة العبرية

لم تذكر (بالنص) في الكتب المقدسة ، وهو ما يدل على ان هذه التسمية كانت من عمل غير العبريين . قالوا وإنما ذكرت في سفر إشعيا من التوراة ص ١٩ – بلغة كنعان – مسماة باسم كنعان حفيد نوح عليهما السلام . ثم أطلقوا عليها اسم اليهودية جاء ذلك في سفر الملوك الثاني ص ١٨ – انظر إشعيا ص ٣٦

على أننا وجدنا في سفر نحميا هذا الاسم (يهودي) ولكنه لم يرد له ذكر إلا بعد هجرة العشرة الأسباط – هنالك كان هذا النعت يطلق على اللغة والأمة أيضاً .

والفرق كبير بين ـ لفظي – عبري – وإسرائيلي – لأن عبري إنما كان ينعت به الشعب قبل ظهور الأسباط وفي الأيام الخالية ، أما من بعد ذلك فقد اعتزوا بهذه التسمية ، وأصبحوا يفخرون بالاسرائيلية . على أننا لا نجد من بين المؤرخين اليونانيين والرومان – مثل پوزينيوس وطصطيوس وحتى المؤرخ الاسرائيلي الشهير يوسيفوس – من ذكر اليهود أوسماهم بالاسرائيلية – وإنما كلهم يجمعون على تسميتهم (بالعبريين) ومعنى هذا اللفظ مأخوذ من عبر النهر كما أسلفنا – أي « نهر الفرات » .

ثم إنهم أضافوا ياء النسبة على (عبر) فأصبح (عبريا) وأول من سمي بهذا الاسم عشيرة سيدنا إبراهيم عليه السلام التي جاءت من شرق الفرات الى أرض كنعان

راجع تكوين ص ١٢ ع ١٣ ، على أن بعض مؤرخي اليهود ينسبون هذا إلى عابر الجد السادس لابراهيم .

ولقد كانت تسمى عند نقلها إلى البابلية - باللغة المقدسة - تمييزاً لها على غيرها من دارج اللغات

والتاريخ يجهل نشأة اللغة العبرية من عهدها الأول ، وإنما غاية ما يعرفه ، أنها وليدة أرض كنعان ، ـ وأنها كانت تجري على ألسنة قبائل الكنعانيين والفينيقيين ـ سكان فلسطين ، قبل أن يسكن أبناء إبراهيم تلك البلاد .

ولقد زارت مصر مع أبناء يعقوب حفيد ابراهيم وعادت معهم إلى موطنها الأول ـ أرض كنعان .

وكنعان اسم يقع ويشمل ـ كل عشائر الكنعانيين ، سكان فلسطين وما تاخمها من بلاد سوريا ـ ذلك الجزء الذي يقع على سكانه نعت الفينيقيين ـ وقد وجدت عملة من آثاراتهم تشهد بذلك ، وتعزز هذا الرأي .

تطور اللغة العبرية

أما تاريخ اللغة العبرية فقسمان :

(١) العصر الذهبي ـ ويبتديء من أول نشأة اللغة إلى هجرة بابل

(٢) العصر الفضي ويبتديء من هجرة بابل إلى ما بعد هذا العهد بسنين

ويشمل العصر الذهبي عهد كتابة الأسفار المقدسة : وهاك هي :

التوراة ـ : سفر التكوين والخروج واللاويين والعدد والتثنية .

ثم سفر يشوع والقضاة وراعوث وصموئيل الأول والثاني ، وسفر الملوك الأول والثاني . ومزامير داوود وأسفار الأنبياء : يوئيل وعاموس وهوشع وإشعيا وميخا وصفنيا وحبقوق وناحوم وعوبديا وأرميا وحزقيال

وأنت لا تجد ثمت فارقة بين أساليب هذا العهد مهما حاولت أن تتبين خلافاً بين لهجة ولهجة ، وهو ما يدل على أن هذه الأساليب كلها ترجع إلى عهد واحد .

والعصر الفضي : ويبتديء من الهجرة إلى عهد المكابيين أي إلى سنة ١٦٠ ق م .

استعمال اللغة الأرآمية

وإنما جرت اللغة الأرآمية مع لهجة اليهود في أرض بابل، ولاكتها ألسنتهم، لسهولتها وتشابه لهجتها بلهجة اللغة العبرية، ولهذا نجد أنها بقيت تجري بها ألسنتهم، حتى بعد عودتهم إلى الأرض المقدسة، وحتى نجد أيضاً أنها حلت محل العبرية بعد تنازع البقاء الذي وقع بين اللغتين. راجع نحميا ص ٨ ع ٨

وأنت تجد أثر اللغة الأرآميـة ظاهراً في أسفار عزرا ونحميا واستر وأسفار الأنبياء، يونان وحجّي وذكريا وملاخي ودانيال. وفي غير ذلك مثل سفر الجامعة وبعض المزامير التي أضيفت إلى مزامير داوود. على حين أنك تجد أيضاً في بعض الأسفار قطعاً تشبه لهجة العصر الذهبي، مع أنها ليست منه. راجع مزامير «م١٢٠ و م ١٣٧ و م ١٣٩» فانك تجد لهجة عالية متينة على تأخر عهد هذه الأسفار

ولا تحسب أن الكتاب المقدس قد جمع كل ما كان يستعمل من اللغة العبرية في ذلك العهد، فان كثيراً من الأفعال وكثيراً من الألفاظ التي كانت تستعمل في ذلك العهد لم يذكرها الكتاب المقدس.

قواعد اللغة العبرية وتنظيمها

انتهى عهد كتابة الكتب المقدسة ، وجاء عهد المفسرين الذين عالجوا تفسير وتبيين ما حوته هذه الأسفار مما استغلق فهمه على الكافة من الناس . ثم هم أخذوا من بعد ذلك في ترجمتها إلى اللغات الحية المعروفة في البلاد التي هاجر إليها اليهود .

وأقدم الترجمات — الترجمة الاسكندرونية التي بدأت في عهد تلماي فيلدلفوس للخمسة الأسفار الأولى وتمت في مابعد ذلك ـ وهذه الترجمة ـ هي الترجمة اليونانية المعروفة بالترجمة السبعينية .

ثم ترجمت إلى اللغة الأرآمية . ثم ظهرت طائفة من علماء اليهود فوضعت الشكل — كالفتحة والكسرة الخ .

ولما كان القرن العاشر — بدأ اليهود في وضع قواعد للغة العبرية محاكاة لما كان من شأن العرب في وضع قواعد العربية . وأول من ألف كتاباً في هذا الباب « الراب سعديا جاءون » الذي مات سنة ٩٤٢ م . ولقدسمي كتابه الأول (إجارون) أي المجموعة — ثم وضع كتاب اللغة العبرية وكتاب الفصاحة ، ثم الراب آدونيم بن تميم البابلي — الف كتاباً جمع فيه بين العربي والعبري . والراب يهوذا بن قريش وقد ألف كتاب النسب وسماه « الأب والأم » . والراب مناحم بن سروق الأندلسي — ألف كراسة في قواعد العبرية . والراب أدونيم اللاوي بن لبرط المغربي من مدينة فاس والراب يهوذا حيوج المشهور عند العرب بأبي ذكريا يحي — والراب يونا بن

جناح القرطبي المعروف بأبي الوليد . والراب هاي جاءون. والراب شلومو ابن جبيرول . والراب شموئيل الأمير القرطبي . والراب موسى الكوهين الأندلسي القرطبي . والراب داوود هاجر القاضي . والراب إسحق بن يسوس . والراب ليفي المعروف بابن التبان الأندلسي . والراب إبراهيم بن عزرا وعائلة القمحي ، ثم ظهر في القرن التاسع الأستاذ العلامة سموئيل دافيد لوصاطو ، ثم جاء من بعد هؤلاء مؤلفون كثيرون مثل م . ا . قابزن و ش . ش . قنطور وفيتش . وپنس الخ . . . .

التوراة واللغة العبرية

كتبت التوراة باللغة العبرية ، ما عدا بعض كلمات وقطع كتبت باللغة الآرامية ، منها : ـ

(١) في سفر التكوين الأصحاح ٣١ : ٤٧

(٢) سفر أرمياص ١٠ : ١١

(٣) بعض آيات من سفر عزرا من الأصحاح الرابع إلى الأصحاح السادس

(٤) بعض أصحاحات من سفر دانيال ، من الأصحاح الثاني إلى الأصحاح السادس .

ونحن إذا قلنا إن القرآن الشريف أفصح ما في العربية ـ فان التوراة أيضاً أفصح ما كتب باللغة العبرية ـ ولقد كانت تكتب لأول عهدها ، مهملة الشكل ، وبحروف تشبه الحروف الفينيقية . ثم لما أطلق كورش ملك الفرس سراح الاسرائيليين ، وهجروا بلاد بابل ، كانت لغتهم الأصلية قد طاف عليها طائفُ النسيان ، فنسوا لغتهم هذه وجرت على ألسنتهم اللغة الآرامية ، فشاعت اللغة الآرامية وذاعت هذه عند الكافة . على أن الكتابات والرسائل ، كانت تدون بالعبري ، أما الخاصة والعلماء والفهماء ، فكانوا يتكلمون ويتخاطبون بالعبري أيضاً وبقوا محافظين على لغتهم يحيون بها تاريخهم وهذه هي الدرجة الثانية من درجات اللغة العبرية ، ويبتديء عصرها من عهد الاسكندر ذي

القرنين إلى القرن الخامس بعد الميلاد . واقد سميت لغة العلم والعلماء ، واللغة المقدسة ، وقد تغلغل فيها من غريب اللغات ونافر الألفاظ شيء غير قليل ، فصارت مقسمة هكذا

(١) كلمات عبرية أصلية مأخوذة من الأرآمي

(٢) كلمات مأخوذة من اليوناني واللاتيني .

أما لغة الدرجة الثالثة فتبتدىء من نحو ٥٠٠ سنة إلى الآن ، إذ كانت اليهود تكتب كتبهم في أنحاء العالم باللغة العبرية ، ولـكنها صارت لغة تكلف وصناعة ، لا حياة فيها ولا بر ، لكثرة ما انتابهامن التقليد والمحاكاة

وهناك فريق من كتاب اليهود ،جنح إلى تقليد العربية والتشبه بها ، ومنهم من حاكى غيرها من اللغات وفسد الأمر كله ، ومنهم أيضاً من قلد لغة الدرجة الثانية ، وأضاف إليها بعض كلمات وأوزان آرامية . وبعد ما بادت معرفة اللغة الفصحى ، صار اليهود يكتبون اللغات الغربية ، بحروف عبرية ، وهناك كتب عربية وإسبانية وألمانية مكتوبة بالخط العبري ، وقد كتبها السامريون باللغة العبرية بعد أن عفت آثار اللغة الآرامية .

وهذه أسماء بعض الأنبياء باللغة العربية والعبرية لتتبين معانيها والغرض المقصود من هذه التسمية

آدم	من آداماه . أرض لأنه مأخوذ من الأرض
حواء	حفه . أم كل حي
نوح	نوّح . الراحة . سماه أبوه بذلك لأنه قال إنه سيريحنا من تعبنا
ابراهيم	أبرهام.أبرام .سام ابرهيم باركه الله فزاد عليه الهاء وهذا الحرف يدل على كلمة هامون أي جمهور ومعناه أب الجمهور
ساره	سَرَه . السيدة
إسحق	يصحق . من يضحك . . . . . فضحكت فبشرناها باسحق ومن وراء اسحق يعقوب
يعقوب	يَعَقُوب . جاء عقب أخيه اذ وجدوا يده ماسكة بعقب أخيه
يوسف	يعني يزيد . تضرعت أمه إلى ربها أن يزيد لها ولداً
موسى	موشه . مسحوب منتوع من الماء
هارون	أَهَرُن . قيل إن الهاء زائدة وكثيراً ما توجد . وأرون يعني أغنيّ
يشوع	يهو شوّع . فرج الله
صموئيل	شيموئيل . اسم الله
داؤود	دفيد . المحبوب - العزيز — من أعماله المزامير . . . . .
سليمان	شلومو . سلامهُ وله سفر الأمثال والجامعة ونشيد الأنشاد

إلياس	إلياهو . الخضر . ربي هو الله
إشعيا	يشعيه . يفرج الله
أرميا	يرميه . يرفع الله
حزقيال	يحزقيل . يقوي الله
عزرا	عـزرا . أعانة
نحميا	نحميـه . يعزي الله
إستر	ابنة عم مردخاي (مردخي) . ومعناها المسك الزكي الطاهر

الإنجيل

ولقد كتب الإنجيل باللغة اليونانية ولكن وجدت فيه كلمات أرآمية مكتوبة بحروف يونانية ، كما ظهر أن بعض الإنجيل كتب بالأرآمي أولاً ، ثم نقل من الأرآمية إلى اليونانية . هذا ماكان من شأن الأناجيل الاربعة : متى . ومرقص . ولوقا . ويوحنا .

أما أسفار بولس الرسول ، فقد كتبت باليونانية ، وقد ترجمت أسفار العهد الجديد إلى السرياني ، فأخذ هذه الترجمة نصارى فلسطين وسوريا ، واستعملوها في كنائسهم ، بعد أن تشتت المسيحيون الشرقيون هنا وهناك في أنحاء العالم ، وبعد أن وقع الخلاف بينهم في الاعتقاد بطبيعة السيد المسيح عليه السلام ، فقالت طائفة منهم إن طبيعة المسيح واحدة ، وقالت جماعة إنه من ناسوت ولاهوت ، أي من طبيعتين ، فانقسموا إلى نصارى ، ويعقوبيين وملكيين . وكان أهل فلسطين ملكيين فترجموا الأناجيل والتوراة ترجمة جديدة ، من الأصل اليوناني وأدخلوا عليها لهجتهم . بيد أنهم حافظوا فيها على الأصل محافظة شديدة ، فترجموها ترجمة حرفية . وكانوا لا يراعون فيها المعاني ولا ترتيب الكلمات بحسب قواعد اللغة الأرآمية . ولما أن فتح العرب بلاد فلسطين أخذ ظل هذه اللغة يتقلص وأذنت شمسها بالمغيب سريعاً .

على حين أن اليهود في عهد السيد المسيح كانوا قد هجروا لغتهم العبرية ، فطاف عليها طائف النسيان وكانت بدداً ، وكان مثلها كمثل الخلاسي المولود من أبوين متباينين شكلاً ولوناً . والمعروف أن هذا العصر أظلته لغات ثلاث

(١) العبرية عند علماء اليهود واحبارهم

(٢) الآرآمية عند الكافة من الناس

(٣) واليونانية عند الحكام بدليل ماسطره بيلاطس البُنْطي حاكم ذلك الجيل فوق الصليب الذي صلب عليه « شبيه » السيد المسيح فقد سطر هـذه العبارة على الصليب تشهيراً واستهزاءاً « هـذا ملك اليهود » والمعروف أن هذه العبارة سطرت فوق الصليب باللغات الثلاث المعروفة في ذلك العصر . العبرية ، والآرآمية ، واليونانية .

أما السيد المسيح عليه السلام ، فكان يخاطب الناس على قدر عقولهم لأنه كان يخاطب العامة بالآرآمية ، على أنه كان يعرف العبرية ، بدليل ما ورد في الإنجيل من أنه كان يقرأ الكتب العبرية في المجمع . جاء في الأصحاح الرابع من إنجيل لوقا من العدد ١٦ إلى العدد ٢٣ مانصه . « وجاء إلى الناصرة حيث كان قد تربى ودخل المجمع حسب عادته يوم السبت ، وقام ليقرأ — فدفع إليه سفر إشعيا النبي ، ولما فتح السفر وجد الموضع الذى كان مكتوباً فيه . روح الرب عليّ لأنه مسحني لأبشر المساكين ، وأرسلني لاشفي المنكسري القلوب ، لأنادي للمأسورين بالاطلاق ، وللعمي بالبصر ، وأرسل المنسحقين في الحرية ، وأكرز بسنة الرب المقبولة . ثم طوى السفر وسامه إلى الخادم ، وجلس وجميع الذين في المجمع كانت عيونهم شاخصة إليه فابتدأ يقول لهم : إنه اليوم قد تم هذا المكتوب في مسامعكم . وكان الجميع يشهدون له ويتعجبون من كلمات النعمة الخارجة من فمه ، ويقولون : أليس هذا ابن يوسف ؟ من أين له أن يقرأ الكتب » أما الغرض من قراءة الكتب فقراءتها باللغة العبرية

18

اللغة العربية واللغة العبرية

الرأي عند المحققين من أصحاب علم اللغات السامية، أن نصف اللغة العبرية أقدم من العربية والنصف الآخر أحدث منها. أما النصف الذي هو أقدم فهو الخاص بترتيب الجمل. وأما الحديث، فهو ما يختص بالكلمات والأوزان. وقد كانت العربية أسرع وأنشط في التطور من العبرية، وأقدر على التعبير، وآداء صيغ التفكير، فأوزان الأفعال والأسماء العربية أصح وأمتن منها في العبرية وكثيراً ما يشبه العبري اللغة العربية العامية. خذ مثلا كلمة (عين) فأنت تجدها في العبرية على وتيرة واحدة «عاين» أما في العربية فعينٌ وعيناً وعينٍ. وجمع المذكر السالم يجمع في العبري غالبا بـ(يم) بخلاف العربي فانه يجمع بالواو والنون والياء والنون.

أما الثروة اللغوية فان العربية تفضل غيرها من اللغات السامية غنى واتساعاً وطلاوة وحلاوة. وهذا ما يفض الإشكال القائم بين اليهود والمسلمين، فان العرب يقولون: إن لغتهم أقدم اللغات، وان آدم كان يتكلم العربية، وكذلك اليهود يزعمون هم أيضاً هذا الزعم، والتحقيق العلمي له الولاية والأمر.

19

اليهود فى أرض مصر

الكبش بين اليهود والمصريين

صور من اللغة العبرية على البردي

والتاريخ يحدثنا حديث الصدق والامانة، فيظهرنا على ما كان من العراك بين اليهود والمصريين، وما هو من أثر اللغة العبرية من سنة ٤٠٨ قبل الميلاد – فيقول إن اليهود هبطوا أرض مصر فاتخذوا التجارة سبيلا للارتزاق والعيش، ودخل بعضهم في عداد الجند هنالك في إسوان، بعد أن فتح الفرس أرض مصر وحكموها، وبنوا قلعة حربية في جزيرة إسوان – فكثر عدد اليهود قرب أسوان.

وكان واجباً عليهم أن يشيدوا لهم معبدا يقضون فيه مناسكهم، ويولون وجوههم شطره لاقامة شعائرهم الدينية، وإحياء فروضهم وتقديم قربانهم. ولقد تم لهم ذلك فبنوا معبداً جعلوا يقضون فيه فروضهم الدينية، وكان من هذه الفروض أن يقدموا الذبائح يضحونها على مذبح في المعبد الذي شيدوه، ويحرقون هذه الذبائح، يقدمونها قرباناً للرب تقرباً وزلفى.

والمعروف أن أفضل وأولى الذبائح أن تقدم قربانا للرب ـ الكبش. حسبك مصداقا لذلك ما جاءتنا به الكتب المنزلة عن كبش النبي ابراهيم عليه السلام الذي فدى به ابنه إسماعيل عليه السلام.

واختلف الناس في ذلك. أما المسلمون فهذه عقيدتهم، وأما اليهود والنصارى فيعتقدون غير ذلك، ويقولون إن الرب إنما أراد أن يجرب إبراهيم فأمره بذبح ابنه الأصغر اسحق، فلما أن صدع بأمر ربه ـ

جاءه الملاك وأمسك بيده ثم قدم له الكبش ليفدي ابنه اسحق ـ هذه رواية التوراة كما جاء في الأصحاح الثاني والعشرين من سفر التكوين

والمعروف أن المصريين كانوا يرفعون الكبش إلى مكانة التقديس ـ هنالك كان النزاع قائما ودائما ، والشجار عاماً وشاملاً ، والخلاف خطيراً ومستحكما ، بين هؤلاء وهؤلاء فتمكن كهنة المصريين من الاتفاق مع عامل الفرس إذ ذاك على تخريب معبد اليهود ونقض بنائه حجراً من على حجر. فظاهر العامل الفارسي كهنة المصريين على اليهود ـ واستظهروا به ونكلوا باعداء معبودهم . وكان أن بعث العامل هذا بكتاب إلى قائد قلعة إسوان ابنه ـ يأمر فيه بهدم معبد اليهود ، فصدع بأمر والده وأمر جنوده فأعملوا بمعاولهم في بناء المعبد حتى هدموه وتركوه خراباً يباباً . أما اليهود فاعتصموا بفجوة الاستكانة ، وتواصوا بالصبر ، وعمدوا إلى الاستظهار بكل من تربطهم وإياه من رابطة ، أو يمت إليهم بمعرفة ، أو يتوسمون فيه نفعاً لهم ، فكتبوا إلى عامل الفرس في القدس يستصرخونه ، وكتبوا إلى كهنة اليهود هناك يبثونهم آلامهم ، ويصفون حالهم من بعد زوال رمز عظمتهم الدينية ، وهيكل التقديس . وعَبَثا كان ذلك

على أنهم من بعد ذلك ، عاودوا الكتابة كرة أخرى ، فبعثوا بكتاب آخر إلى عامل الفرس في فلسطين ، فكان حظه كحظ سابقه الأول ، وكان نصيبه الإهمال والإغفال .

أما هذا الكتاب فذو أهمية تاريخية لغوية ـ إذ وجدت منه صورتان ـ من نحو عشرين سنة في جزيرة إسوان ـ مخطوطتان على البردي ، وهما من أجل وأهم ما وجد من هذا النوع حتى الآن .

أصل التسمية

أول من سمي عبرياً هو سيدنا إبراهيم الخليل عليه السلام لأنه عبر نهر الفرات ونزل بأرض كنعان (فلسطين) فسماه أهل تلك الجهة العبريّ [1] وهناك قول إن جد إبراهيم السادس يدعى עֵבֶר (عَيبِر) فسميت ذريته بالعبريين

واللغة العبرية إحدى اللغات السامية . وسميت سامية نسبة إلى שֵׁם (شِم) وهو سام بن نوح وكانت اللغات السامية في ذلك الوقت لغات أهالي فلسطين وفينيقيا وسورية وبين النهرين وأرض بابل وجزيرة العرب أعني المنطقة الواقعة على شواطيء البحر الأبيض المتوسط الشرقية حتى نهر الدجلة والواقعة من جبال أرمنيا حتى القسم القبلي من جزيرة العرب

---

(١) تكوين ص ١٤ ع ١٣ « وجاء الناجى وأخبر أبراهام العبرى »
ויבא הפליט ויגד לאברם הָעִבְרִי

تقسيم اللغات الساميه

تنقسم اللغات السامية إلى ثلاثة أقسام :

(١) عربية

(٢) عبرية

(٣) أرآمية (أو سريانية)

(١) اللغة العربية . مركزها الحد الجنوبي من منطقة اللغات السامية الأخرى وتنسب لها اللغة الكوشية وهي لغة أهل الحبشة وهي مأخوذة من لغة العرب الحميريين وسائر المخطوطات السينائية (نسبة الى جبل سينا)

(٢) اللغة العبرية تشبه اللغات الكنعانيةوالصورية (نسبة إلى صور عاصمة تلك البلاد) والصورية والفينيقية واحد

(٣) اللغة الأرآمية (أو السريانية) هي لغة أهل الشمال والشمال الشرقي وهي المنطقة التي أطلق عليها اسم סוריית (سوريت) وهذا الاسم أطلق على تلك المنطقة في عهد الحضارة النصرانية . أما اليهود فيسمونها כַּשְׂדִּית (كسديت) أو الكلدانية

قواعد اللغات السامية

للغات السامية قواعد خاصة بها ليست موجودة في غيرها من اللغات الأخرى . فمثلا الحروف وهي أصل اللغة ـ تحتوي على حروف صوتية حلقية من طبقات مختلفة . والحركات أصلها ثلاث أَ إي . أو . ..a.,e,u

وأكثر مصادر اللغات السامية كلمات ثلاثية . وللفعل ماض ومضارع وأمر مع استعمال خاص ولا يوجد شاذ في تركيب الكلمات . وينقسم الاسم إلى مذكر ومؤنث ومفرد ومثنى وجمع . وسنتكلم على كل منها بعد

القلم العبري الحالي

أصل القلم العبري الحالي هو المسمى מִכְתָּב אַשּׁוּרִי (مختاف أشوري) ومعناه القلم الأشوري [1] وهذا القلم مستعمل من أيام عزرا الكاتب أي من أيام الرجوع من سبي بابل إلى الآن

على أن بعض الاسرائيليين يستنكفون من هذه النسبة ويزعمون أن لفظة אַשּׁוּרִי (أشوري) مشتقة من מְאֻשָּׁר (مِؤشّار) أي ممدوح ومشكور لأن أحرف هذا القلم أكثر انتظاماً من أحرف القلم الأصلي ولذلك سموا القلم الحالي أيضاً بأسم מְרֻבָּע (مِرُبّع) أي المربع تمييزاً له عن الأقلام العبرية الأخرى المستعملة في حواشي المؤلفات والتي يستعملها العامة

طريقة الكتابة والقراءة

العبرية تكتب وتقرأ من اليمين إلى اليسار كأخواتها اللغات السامية الأخرى [2]

---

(١) نسبة الى أشور وهى الموصل

(٢) يرى الأستاذ لوصاطو وهو أحد علماء اللغات العبرية أن السبب فى كتابة

والحروف العبرية مفككة أي أن حروفها ليست متصلة كالعربية مثلا بل كل حرف منها مستقل بذاته وذلك في جميع استعمالاتها وتستثنى من ذلك الألف واللام فتكتب أحيانا هكذا ﭏ

عدد الحروف

عدد أحرف اللغة العبرية بحسب صورتها الوضعية اثنان وعشرون حرفا إلا أنها تكون أكثر من ذلك إذا اعتبرنا اللفظ من جهة واعتبرنا المركز من جهة أخرى كما سيأتي بعد

الحركات

تحرك الحروف العبرية بحركات كما في اللغة العربية فتحرك بالفتحة والضمة والكسرة وبالشدة والمدة والوصلة . وفيها حركات ذات إمالة كما سيجيء بعد ذلك ويدخلها السكون وهناك حركات قليلة مركبة من حركتين

وللغة العبرية كما للغة العربية نحو وصرف وبلاغة

اللغات السامية من اليمين إلى اليسار هو أنه كانت الكتابة فى الأصل تنقش على الأحجار بالمطرقة والأزميل فمن طبع النقاش أن يمسك المطرقة باليمين ويطرق على الأزميل فلذا تكون الكتابة بحسب سهولة العمل من اليمين إلى اليسار

جدول الحروف العبريه

الاحرف العربية	الاحرف الوضعية	في آخر الكلمة	ضبط لفظها	رمزها بالانجليزية	معنى اسمها	نطقها	قيمتها الرقمية
أ	א		أليف	a	نور	—	واحد
ب	בּ ב		بيت	b	بيت	كنطق بيت	اثنين
ج	גּ		جِمَل	g	جمل	بكسر الجيم	ثلاثة
د	ד		دالت	a	باب	وزن ثابت	أربعة
ه	ה		هيه	h	خذ	كالعربي العادي	خمسة
ف	ו		ڤاف	Vave	مشبك	—	سته
ز	ז		زاين	z	سلاح	كافظ باين	سبعة
ح	ח		حيت	h	احاطة سياج	كافظ بيت	ثمانية
ط	ט		طيت	t	قربة أو ثعبان	كافظ بيت	تسعة
ى	י		يود	y	يد	كافظ يوم	عشرة
ك	כּ		كاف	K	كف ، ملعقة	كالعربي	عشرون
خ	כ	ך	خاف	Kh	» »	«	»
ل	ל		لَمِدْ	l	عِلِّم	كَوَرِّدْ	ثلاثون
م	מ	ם	مِيمْ	m	ماء	على وزن بيت	اربعون
ن	נ	ן	نون	n	حوت	كالوزن العربي	خمسون
س	ס		سَمِّخ	s	مسند	كوزن صبِّح	ستون
ع	ע		عاين	—	عين	كوزن فاعل	سبعون
پ	פּ		پيه	p	فاه	—	ثمانون

تابع جدول الحروف العبريه

قيمتها الرقمية	نطقها	معنى اسمها	رمزها بالانجليزيه	ضبط لفظها	[illegible]	الاحرف الوضعية	الاحرف العربية
ثمانون	كالنطق العربي	فم	ph	فيه	ף	פ	ف
تسعون	كوزن هادي	صالح او صديق		صدّق او صادى	ץ	צ	ص
مائة	كوزن خوف	قرد	q	قوف		ק	ق
مائتان	كوزن عيش	فقر او رأس	r	ريش		ר	ر
ثلثمائة	كالنطق العربي	سن	sh,s	شين وسين		שׁ שׂ (١)	ش وس
اربعمائة	كوزن خاف	علامة ×	Tav	تاف		ת	ت

يستخدم اغلب الإسرائيليون الأرقام الإنجليزية في الكتابة ، مع نطق الرقم بالعبرية، والأقلية تستخدم القيمة الرقمية للحروف،بمعنى أن תשנ"ט = ٧٥٩

لأن ת (٤٠٠) + ש (٣٠٠) + נ (٥٠) + ט (٩) = ٧٥٩

وعند حسا ب السنوات الميلادية المقابلة للسنة العبرية يتم إضافة الرقم ١٢٤٠

لذلك فإن عام ٧٥٩ حسب التقويم الديني الإسرائيلي يقابل عام ١٩٩٩ ميلادي.

---

(١) حرف الشين שׁ ينطق شيناً إذا كانت النقطة على رأس الحرف من الجهة اليمنى وينطق مثل نطق sh الفرنسية أو الانجليزية وأما السين שׂ فتنطق سينا إذا كانت النقطة على رأس الحرف من الجهة اليسرى وتنطق مثل s الفرنسية أو الانجليزية السين שׂ والسمخ ס هما نوع واحد نطقاً وحرف سمخ حرف أرآمى ذكر كثيراً فى التوراه كما هو هنا

الأحرف النهائية

أحرف כ وמ وנ وפ وצ. ك أو خ ـ م ـ ن ـ ب أو ف ـ ص
تتغير أشكال هذه الأحرف عند وقوعها في آخر الكلمة فتصير هكذا

ך، ם، ן، ף، ץ مثال ذلك

דרך	מים	שאנן	מעופף	ציץ
طريقك	مياه	هادي أو مطمئن	طائر	زهرة

يستخدم الاسرائيليون حاليا "الخط اليدوي" في الكتابة اليدوية بالقلم (وهو أكثر ليونة واستدارة)، وهذه قائمة بالأبجدية بالخط اليدوي.

צורתה בדפוס [illegible]	צורתה בכתב [illegible]
א	א
ב	ב
ג	ג
ד	ד
ה	ה
ו	ו
ז	ז
ח	ח
ט	ט
י	י
כּ, כ, ך	כ, ך
ל	ל
מ, ם	מ, ם
נ, ן	נ, ן
ס	ס
ע	ע
פּ, פ, ף	פ, ף
צ, ץ	צ, ץ
ק	ק
ר	ר
שׁ, שׂ	ש
תּ, ת	ת

الخط العبري القديم

والرأي عندهم أن الخط العبري المستعمل عندالیهود فيعصرنا الحاضر كان أبتداء استعماله ـ من عصر عزرا الكاتب عليه السلام ، أي من عهد رجوع سبي بابل ، ويطلقون على هذا الخط اسم الأشوري أو الخط المربع . أما الخط العبري القديم فانه كان على خلاف هذا ـ وإنما كانت صورته كالآتي :

(١) وحروف الهجاء هذه مأخوذة من كتابات وجدت منقوشة على ضريح ميشاع ملك مؤآب .

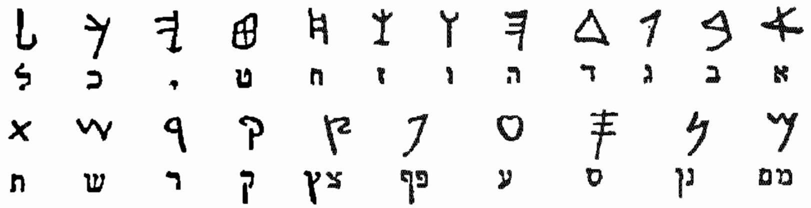

(٢) أما هذا فقد وجد في المخطوطات التي وجدت على مقربة من ينبوع السِلُّوَح (١)

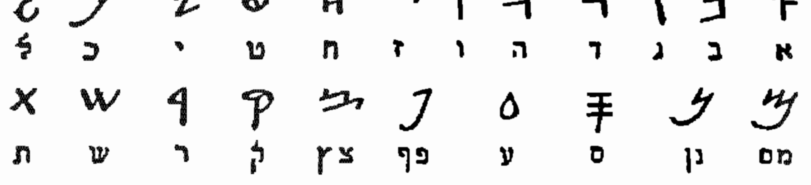

---

(١) ينبوع الشلوح فى الجنوب الغربى من القدس الشريف

(٣) وجد هذا الخط منقوشاً على ضريح أشمنعيزر ملك صيدا

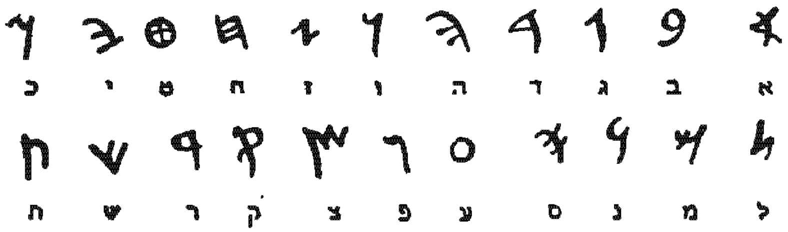

مخارج أحرف الهجاء

تنقسم مخارج أحرف الهجاء الاثنى والعشرين حرفاً وهي التي تكوّن حروف اللغة العبرية إلى خمسة أقسام

(١) حلقية ـ أي التي مخرجها الحلق ـ وهي א ח ה ע

(٢) حنكية ـ وهي ג י כ ק

(٣) لسانية ـ وهي ד ט ל נ ת

(٤) سنانية ـ وهي ז ס ש ר צ

(٥) شفوية (من الشفة) وهي ב ו מ ף

الاحرف الستة ذات النطقين

في اللغة العبرية ستة أحرف تنطق على نطقين وهذه الأحرف هي الباء בּ والجيم גּ والدال דּ والكاف כּ والپاء פּ والتاء תּ

وتنطق ب و ج و د و ك وپ وت .متى كان الحرف داخله نقطة كما سبق وإذا خلت من النقطة تنطق هكذا :

ال ב ڤاء وال ג غ وال ד ذ وال כ خاف وال פ فاء وال ת ثاء

ويجمع هذه الأحرف الستة إذا خلت من النقطة قولك (ڤَغَذْ خَفَثْ)

ويجمعها إذا كانت مصحوبة بنقطة قولك (بَجَدْ كَپَتْ)

وتختلف الأسباط[١] في نطق بعض هذه الألفاظ ويمكننا أن نستدل على معرفة السبط من لفظ بعض هذه الكلمات فمثلا الباء ב تنطق ڤاء v عند أسباط اليهود في النمسا وفي ألمانيا وفي الروسيا .

وال ג تنطق غ عند الشرقيين من أسباط اليهود

وال ד دال ينطقها أهل العجم (بلاد الفرس) ذالا

وال כ الخاف ينطقها خاف كل اليهود

وال פ فاء تنطق فاء عند كل أسباط اليهود وذلك طبعاً عند خلوها من النقطة

وال ת تاء تنطق ثاء عند الألمانيين وسائر سكان الشمال

---

(١) الأسباط فى إسرائيل تماثل القبائل فى العرب

الأحرف الثلاثة التي يتغير نطقها في عصرنا الحالي إذا أتى بداخلها شدة هي الباء و الكاف والفاء. فتنطق vوخاء وp.

معاني الحروف

بينا في الجدول السابق أي جدول الحروف الهجائية أن لكل حرف معنى خاصا به وأن هذا المعنى مأخوذ إما من شكل الحرف الحالي أو من شكله في القلم الأصلي وإما من الألفاظ التي يعبر بها

الحركات

تنقسم الحركات إلى خمسة أقسام: كبرى وصغرى ومركبة وهي
حركات a أَ . و e إِ . و i إي . و o أُ . و ou أُو

حركات A أَ

(١) ָ قَمَصْ קָמַץ = a مثل דָּוִד و שָׁם (كبرى)

(٢) ַ پَتَّاح פַּתַח = â مثل רַק و שְׁמַנִי (صغرى)

(٣) ֲ حطف پَتَّاح חֲטַף־פַּתַח = a مثل חֲלוֹם و עֲמוֹד (حركة مركبة)

حركات E إِ

(٤) ֵי صِيريه جدول צֵירֵי־גָּדוֹל = ê مثل עֵינֵי (كبرى)

(٥) ֵ صِيريه قطان צֵרֵי קָטָן = e مثل שֵׁם (كبرى)

(٦) ֶ سِيجول סֶגוֹל = è مثل כֶּסֶף (صغرى)

(٧) ֱ حطف سيجول חֲטַף־סֶגוֹל = e مثل אֱמוֹר (مركبة)

(٨) ְ شيڤا ناع שְׁוָא נָע = e مثل בְּנֵי (بين السكون والحركه)

حركات إي I

(٩) ִי حيريق جدول חִירִיק גָּדוֹל = i مثل שִׁירִי (كبرى)

(١٠) ִ حرق חִרִק = i مثل אִם עִם (صغرى)

حركات أو O

(١١) וֹ حولم جدول أي حولم كبير חוֹלָם גָּדוֹל = o مثل עוֹד לוֹ (كبرى)

(١٢) ֹ حولم חוֹלָם = o مثل קֹדֶשׁ יֹכֹל (كبرى)

(١٣) ָ قمص حطوف קָמֶץ חָטוּף أو قمص قطان קָמֶץ קָטָן = o مثل כָּל - אִישׁ (صغرى)

(١٤) ֳ حطف قمص חֲטַף - קָמֶץ = o مثل אֳנִיָּה (صغرى)

حركات أو U

(١٥) וּ شوروق שׁוּרוּק = ou مثل סוּס . לוּ (كبرى)

(١٦) ֻ قبوص קִבּוּץ = ou مثل שֻׁלְחָן (صغرى)

تمرين

تمرن على نطق الأحرف الآتية بالحركات

אֶ בּ בָ גּ דָ הֵ וּ זְ חוֹ טַ יִ קָ קְ דָ דְ

לְ מַ נָ םַ עֲ פַּ פֶּ צ֑ קֳ רֵ שׁי שְׁ תָּ תוֹ
יֵ יֶ יַ חֲ עֱ אֲ אֱ

تنبيه في الجدول السابق ترى أننا قسمنا الحركات الخمس إلى ست عشرة حركة بخلاف أغلب اللغويين العبريين الذين يقسمون الحركات إلى عشر حركات ولكن تقسيمنا هذا هو آخر ما وصل إليه علماء قواعد اللغة العبرية في القرن العشرين ومذكور تقسيمنا هذا في أغلب كتب اللغة المعترف بها كمهدة في النحو وتقسيمنا هذا مأخوذ من كتاب قواعد اللغة العبرية لمؤلفه الأستاذ מ. א. וייז والمطبوع سنة ١٩٢٣ ميلادية في برلين وفينا

تمرين

اكتب الكلمات الآتية بأحرف عبرية وبأحرف عربية

זָר חֵן חֹק רוּץ הֲגַם אֱמֶת עַל יֵשׁ בְּךָ דֹּב צִיץ

وأنت تجد جماع الحركات في هذه الجملة ، فتجد في أول كل كلمة حركة صغرى ، وتجد في آخر كل لفظ الحركة الكبرى

עַתָּה חֶלְקִי עִתִּי לְחָכְמוֹת מְנוּ

أما الحركات المركبة فتجدها في هذه الجملة

עֲבוֹד אֱלֹהֶיךָ בְּקָדָשִׁים

حالة القمص حطوف

קָמֵץ חָטוּף

في الفصل السابق لهذا تكلمنا على الحركات ورتبنا جدولا لذلك وذكرنا أن من حركات الألف حركة القَمَص (ָ) وقلنا في نفس الجدول إن هذه الحركة نفسها أي حركة القمص (ָ) تنطق (أو) (٥) وتسمى حينئذ ـ « قمص حطوف » ـ ولبيان ذلك نقول

تنطق القمص (ָ) كالحركة (أو) (٥) وتسمى حينئذ قمص حطوف קָמֵץ חָטוּף وذلك في خمسة مواقع مرموزة بالخمسة الاحرف الآتية التي تجمع في هاتين الكلمتين العبريتين חַן שֶׁמֶךְ وكل حرف من مجموع حروف هذين اللفظين يشير الى معنى خاص كما يأتي :

(١) ח الحاء . رمز لكلمة חָזָק (حزاق) أي شديد ونقول إنه عندما تأتي حركة القمص قبل حرف مشدد بدغش حزاق أي بشدة ثقيلة فحينذاك تلفظ القمص كلفظ (أو) (٥) مثال ذلك כָּלּוּ و רָנִּי (كُلُّوا ـ رُنِّي)

(٢) נ النون . رمز الكلمة נָחֵי עַיִן أي معتل العين (أجوف) ونقول إن الكلمات التي تكون ثلاثية ومعتلة العين ومحركة بحركة القمص (ָ) في الآخر يلزم أن تلفظ كلفظ (أو) (٥) بمعنى أننا نأخذ مثلا كلمة וַיָּשָׁב (ڤيَاشُوب) ونقرأها هكذا ڤيّاشوب أي حركة القمص

الثانية (ָ) كحركة (أو) (O) وذلك لأنها من كلمة שׁוּב (شُوبْ) وشوب فعل أجوف

وكذا الحال في וַיָּקָם (ڤيَّاقم) تقرأ ڤيَاقُم لأنها من الفعل الثلاثي קוּם (قُوم) وهو فعل معتل العين (أجوف) إذن يلزم أن ينطق القمص الثاني (ָ) كحركة (أُو) (O)

قاعدة: كل كلمة مشكلة بقمصين مسبوقين بحرف واو (ו ڤاڤ) العطف ومحركة بحركة البتاح يجب أن ينطق القمص الأخير كلفظ (أو) (O)

(٣) שׁ الشين. رمز لكلمة שְׁוָא (شـڤا) ونقول أن كل كلمة شكلت بقمص (ָ) ومعه شيڤا هكذا (ָ) فيلزم أن ينطق بهذا الحرف كما لو كان (أو) (O) مثال ذلك קָדָשִׁים (قُدَشِيم) أي قد سيات فالحرف ק القاف حيث أنه مشكل بقمص (ָ) وشيڤا (:) مما يلزم أن ينطق كحرف (O) ممالة

قاعدة: كل قمص ثان بعده حركة شڤا ولم يوجد به ميتج מֶתֶג أي مَدَّة وصورتها هكذا (ا) ينطق (أو) (O) مثال ذلك חָכְמָה (حُخْمَه) أي حكمة ولا تقرأ بحركتها الأصلية (أ) (A) مثل אָמְרָה أمَرَاه أي قالت لأن القمص في الألف بعده ميتج أي مدة فتنطق (أَ) (A) كما هو في الاصل

(٤) מ الميم رمز لكلمة מַקֵּף (مقّف) أي المُخرُج وصورته هكذا (ـ) وهو يوصل بين كلمتين ونقول إذا أتى القمص (ָ) في آخر حرف من المقطع الأول وبين هذا الحرف الأخير وما بعده حركة المقّف فالقمص المذكور يجب أن يلفظ كلفظ (أو) (O) مثال

ذلك לֶאֱכָל־לֶחֶם (لإخُلْ لِحَمْ) أي لأكل الخبز فالقمص (ָ) تحت حرف الخَاف ך يجب أن ينطق كلفظ (o) لوجود المقف بعده وهو الذي يربط الكلمة الأولى بكلمة לֶחֶם الثانية

ومثل كلمة כָּל־בְּכוֹר (كُلْ بِخُورْ) أي كلُّ بكر فحركة القمص الموجودة في الكاف من كلمة כָּל يجب أن تنطق o لوجود المقف بينها وبين الكلمة الثانية

(٥) ך الكاف ويرمز لها بكلمة כְּפוּלִים (كِفُولِيمْ) أي الفعل المضعّف مثل וַיָּסָב (فيَاسُب) أي وأحاط [1] فالقمص (ָ) الموجود تحت حرف السَّمَّخْ (ס) يقرأ (o) (أو) بامالة لأن أصل هذا الفعل مضعف من فعل סָבַב (سَبُبْ) وكذلك الحال في וַיָּהָם (فيَاهُم) بمعنى هام أو هاج لأن الأصل في الكلمتين من همم وسبب המם وסבב

ملحوظة — انظر قاعدة נָחֵי עַיִן معتل العين

تمرين

עָזִּי תְּחָנֵּם וַתָּעָז וַיָּרָץ שָׁמְרָה בְּטִנִּים חָק־נָתַן כָּל־אִישׁ וַיָּסָב וַיָּגָז

حركات أخرى

توجد حركات أخرى غير الحركات المذكورة في الجدول السابق (جدول الحركات) وعدد هذه الحركات خمس وهي . السكون والشدة والمخُرِج والمدة والوصلة

---

(١) أحاط بالشيء كالسوار يحيط بالمعصم

السكون

שְׁוָא

السكون ويسمى שְׁוָא (شفا) وعلامته نقطتان الواحدة فوق الاخرى كذا (:) وتوضع تحت الحرف للدلالة على أن ذلك الحرف لاحركة له (مهمل) فهي تكتب تحت كل حرف ساكن أو نصف ساكن مالم يكن ذلك الحرف واقعاً في آخر الكلمة فحينئذ يخلو الحرف الساكن منها لأن عدم وجود علامة أخرى تشير الى حركته تغني عن وضع الشفا تحته ولذلك لا ترى هذه العلامة في الأحرف النهائية الا في الأحرف الآتية

الخاف ךְ والتاف תְּ وأحياناً الباء בְּ والقوف קְ والدالت דְּ والطيت טְ

مثل מֶלֶךְ و אַתְּ و וַיֵּשְׁבְּ و וַיַּשְׁקְ و וַיִּחַדְּ و יִשְׁטְ

أقسام السكون

السكون نوعان

(١) שְׁוָא נָע (شفا ناع) أي سكون متحرك ويقرأ كنصف حركة مثل e

(٢) שְׁוָא נָח (شفا ناح) أي سكون تام (كحركة السكون في اللغة العربية)

يأتي الشفا الناع أي الشفا المتحرك في الخمسة الاحوال الآتية وما عدا ذلك فكله شفا ناح

(أ) تسمى الشفا شفا ناع عند ما تبتدىء الكلمة بحرف مشكل بها مثل שְׁלֹמֹה سليمان

(ب) اذا جاء في وسط الكلمة بعد حرف مشكل بشفا آخر فيكون الشفا الثاني شفا ناع . مثال ذلك מִשְׁפְּטֵי مِشپَـطِـي (أي أحكام. جمع حكمْ)

(ج) عند ما تأتي الشفا بعد حرف مشكل بحركة كبرى[1] وموقوف عليها مثال ذلك אָכְלָה (آخلاه) أي أكلتْ

(د) إذا جاء الدغش داخل حرف مشكل بشفا فتكون الشفا شفا ناع مثل דִּבְּרוּ

(ه) إذا جاء بعد الحرف المتحرك بحركة الشفا حرف مثله فتكون الشفا شفا ناع نحو הַלְלוּיָהּ (هاَللوُياه) ومعناه احمدوا الله ونحو צִלְלוֹ (صِلَلُو) ومعناه ظلّه أو حمايته ونحو הִנְנִי (هِنني) ومعناه ها أنا ذا

تمرين

שְׁמַע בְּנִי וְקַבֵּל דִּבְרֵי מִשְׁפָּט זִכְרוֹן יִפְתָּח מִשְׁפְּטֵי יִשְׁמְרוּ יִלְמְדוּ הַטְּהוֹרִים

(١) والحركات الكبرى هى القمص ָ و ֵ الصيريه و וּ الشوروق و וֹ الحولم ִי والحيرِق بيود كذا אָ و אֵ و אִי و אוֹ و אוּ

الشدة

דָּגֵשׁ

الشدة أو التشديد معروف في اللغة العربية وعلامته في اللغة العبرية النقطة توضع في وسط الحرف أو في جوفه ويقال لهذه النقطة دَجيش דָּגֵשׁ بفتح الدال وكسر الجيم ممالا وكلمة דָּגֵשׁ أرآمية ومعناها (غز) أو طعن بالخنجر أو بالحربة وينقسم دجيش إلى نوعين

(١) دجيش حزاق דָּגֵשׁ חָזָק أي قوي أو شديد أو ثقيل .

(٢) دجيش قال דָּגֵשׁ קַל أي خفيف

فالدجيش الحزاق דָּגֵשׁ חָזָק هي حركة تشديد الحرف وتأتي في الأحوال الآتية

(١) بعد الإدغام نحو יִטַּע (يِطَّاع) أي يغرس وعلامتها النقطة في جوف الطاء ט وأصل هذه الكلمة יִנְטַע (ينطاع) لأن أصل الفعل נָטַע فلما جاء الدغش في حرف الطاء ט دلنا على أن الكلمة ناقصة حرف النون נ وهى فاء الفعل ومثل יִקַּח يِقَّاح (أي يأخذ) فأصلها יִלְקַח يلقاح لأن أصل الفعل الثلاثي לָקַח فالدجيش الذي جاء في حرف القوف קּ دلنا على إدغام اللام ל المفقودة

كذلك الحال في كلمة מִטַּהֵר (مِطَّهِر) أي مُتَطهِّر فالدجيش الذي جاء في حرف الطيط ט دغم التاء ת لأن أصل الكلمة מִתְטַהֵר (١)

---

(١) منها الأصل العربي مُتَطَهِّر معنى ومبنى

مِتْطَهِرْ وهذه التاء תּ دليل فعل متطهر لأن أصلها من الفعل الثلاثي טָהוֹר طهور

(٢) في الكلمة التي من حرف وكلة ، ككلمة מִשָּׁם مِشّام أي من هناك فالشدة التي جاءت في الشين שּׁ تدغم النون من كلة من لأن أصلها كلمتان مركبتان من מִן و שָׁם أي من هناك.

(٣) في البناء المشدد المبالغة أو للعمل بشدة فمثلا كلة שִׁבֵּר شِبّير أي كسّر أصلها שָׁבַר أي كَسَر فالدجيش يدلنا على أن الكسر جاء بشدة أو للمبالغة في التكسير وتنطق كأنها שִׁבְבֵּר شِبْبِر .

(٤) ويأتي أحياناً الدجيش حزاق في بعض الحروف لتحسين اللفظ ولا فائدة فيه غير ذلك فمثلا كلة מִקְּדָשׁ أصلها מִקְדָּשׁ بدون تشديد في القوف ק ولكنها شددت لتحسين النطق كما ورد ذلك في سفر الخروج ١٥ ـ ١٧

ومثل אֵלֶּה و הֵנָּה و לָמָּה

(٥) ويأتي أيضا الدجيش حزاق في أول حرف من الكلمة إذا كانت الكلمة التي قبلها تنتهي بـ ֶה او ָה او ָה او ָ وكانت هاتان الكلمتان متصلة الواحدة بالأخرى بمقف أو بمعنى المقف مثل נִבְנֶה־לָּנוּ (لِنَبْني لنا) הַגִּידָה־נָּא (أرجوك أن تخبرني) و וְעָשִׂיתָ־פֶּסַח فتعمل الفصح) أي (عيد الفصح) וַעֲבָדֶיךָ בָּאוּ (وعبيدك أتوا)ويجب أن تكون الكلمة الثانية أي التي بعد المقف أو بمعنى المقف أولها مرفوع بميتيج كذا (١)

(قاعدة عمومية)

يأتي الدجيش حزاق بعد الحركات الصغرى وهي البَتَّاح - والسجول ֶ والحريق ִ من غير يود والحولم ֹ من غير واو أي القمص المخطوف والقُبُّوص (١) ولا يأتي بعد حركة كبرى إلا في بعض أحرف قليلة وشاذة ـ كذلك يأتي الدجيش حزاق في كل الحروف بما فيها أحرف בגדכפת ماعدا الأحرف الآتية وهي الـ א ، ה ، ח ، ע ، ר (وقد ورد في التوراة ثلاث عشرة كلمة شاذة بالراء مشددة ר . وأربعة بالف مشددة א . وكلها معروفة عند اللغويين)

أكتب التمرين الآتي بالعبرية والعربية

אֱלֹהִים חֳלִי אֲרִי מִקְּרָב מְרֻחָק תְּהִלָּה הַלָּהֶן אֲמַרְתִּי
נִשְׁקְלוּ לְרַגְלֵיכֶם מְצַפְצְפִים גְּבוּרָה

واكتب الكلمات العربية الآتية بالعبرية

قَطَلْ — قَطَلْتَ — قِطَلْتِمْ — كِرُوبِمْ — يِشْقِلُو — هِبْدِلْ —
مَمْلَخِتْ — عَبَدِيمْ — يَلْدِي — يَاَمَرْ — يِشَّاق — يرُشَلَايِمْ — أبينو

إحفظ الكلمات الآتية

אִישׁ	رجل	עַל	على
יוֹם	يوم	אוֹר	نور
חֹשֶׁךְ	ظلام	עָפָר	عفار
מַיִם	مياه	טוֹב	طيّب
רָם	عال	וְ וַ וָ וּ וֶ	واو العطف
אִשָּׁה	امرأة ـ أنثى	אָב	أب
לַיְלָה	ليل	בַּיִת	بيت
גָּדוֹל	كبير – عظيم	מוֹעֵד	ميعاد
עֵצָה	عظة شورة	לָבָן	أبيض
יָפָה	وافية الجمال	עֵבֶר	عبر (النهر) شاطي
גַּנָּה	جنة (فردوس)	רָאָה	رأى

الاعـداد

הַמִּסְפָּרִים

للمذكر לְזָכָר

אֶחָד ـ אַחַד	واحد	עֶשְׂרִים וְאֶחָד	واحد وعشرون
שְׁנַיִם ـ שְׁנֵי	اثنين	אֶחָד וְעֶשְׂרִים	واحد وعشرون
שְׁלֹשָׁה	ثلاثة	עֶשְׂרִים וּשְׁנַיִם	اثنان وعشرون
אַרְבָּעָה	أربعة	עֶשְׂ׳ וּשְׁלֹשָׁה	ثلاثة وعشرون
חֲמִשָּׁה	خمسة	עֶשְׂ׳ וְאַרְבָּעָה	أربعة وعشرون
שִׁשָּׁה	ستة	עֶשְׂ׳ וַחֲמִשָּׁה	خمسة وعشرون
שִׁבְעָה	سبعة	עֶשְׂ׳ וְשִׁשָּׁה	ستة وعشرون
שְׁמוֹנָה	ثمانية	עֶשְׂרִים וְשִׁבְעָה	سبعة وعشرون
תִּשְׁעָה	تسعة	עֶשְׂ׳ וּשְׁמוֹנָה	ثمانية وعشرون
עֲשָׂרָה	عشرة	עֶשְׂ׳ וְתִשְׁעָה	تسعة وعشرون
אַחַד ـ עָשָׂר	أحدعشر	שְׁלֹשִׁים	ثلاثون
עַשְׁתֵּי ـ עָשָׂר	أحد عشر	שְׁלֹשִׁים וְאֶחָד	واحد وثلاثون
שְׁנֵים ـ עָשָׂר	إثناعشر	אַרְבָּעִים	أربعون
שְׁלֹשָׁה ـ עָשָׂר	ثلاثة عشر	חֲמִשִּׁים	خمسون
אַרְבָּעָה עָשָׂר	أربعة عشر	שִׁשִּׁים	ستون
חֲמִשָּׁה עָשָׂר	خمسة عشر	שִׁבְעִים	سبعون
שִׁשָּׁה עָשָׂר	ستة عشر	שְׁמוֹנִים	ثمانون
שִׁבְעָה עָשָׂר	سبعة عشر	תִּשְׁעִים	تسعون
שְׁמוֹנָה עָשָׂר	ثمانية عشر	מֵאָה	ماية
תִּשְׁעָה עָשָׂר	تسعة عشر	אֶלֶף	ألف
עֶשְׂרִים	عشرون	מְאַת אֶלֶף	ماية ألف

מִלְיוֹן مليون

الأعداد للمؤنث

המִסְפָּרִים - לִנְקֵבָה

אַחַת	واحدة
שְׁתַּיִם - שְׁתֵּי	اثنتان
שָׁלֹשׁ - שְׁלֹשׁ	ثلاث
אַרְבַּע	أربع
חָמֵשׁ - חֲמֵשׁ	خمس
שֵׁשׁ	ست
שֶׁבַע שְׁבַע	سبع
שְׁמוֹנֶה - נֶה	ثمان
תֵּשַׁע תְּשַׁע	تسع
עֶשֶׂר	عشر
אַחַת - עֶשְׂרֵה	إحدى عشرة
עַשְׁתֵּי - עֶשְׂרֵה	احدى عشرة
שְׁתֵּים - עֶשְׂרֵה	اثنتى عشرة
שְׁלֹשׁ - עֶשְׂרֵה	ثلاث عشرة
אַרְבַּע - עֶשְׂרֵה	أربع عشرة
חֲמֵשׁ - עֶשְׂרֵה	خمس عشرة
שֵׁשׁ - עֶשְׂרֵה	ست عشرة
שְׁבַע - עֶשְׂרֵה	سبع عشرة
שְׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה	ثمانى عشر
תְּשַׁע - עֶשְׂרֵה	تسع عشرة
עֶשְׂרִים	عشرون
עֶשְׂרִים - וְאַחַת	واحدة وعشرون
אַחַת - וְעֶשְׂרִים	واحدة وعشرون
עֶשְׂרִים וּשְׁתַּיִם	اثنتان وعشرون
עֶשְׂרִים וְשָׁלֹשׁ	ثلاث وعشرون
עֶשְׂרִים וְאַרְבַּע	أربع وعشرون
עֶשְׂרִים וְחָמֵשׁ	خمس وعشرون
עֶשְׂרִים וָשֵׁשׁ	ست وعشرون
שְׁלֹשִׁים	ثلاثون
מֵאָה מְאַת	مئة
מֵאָה - אַחַת	مئة واحدة
מָאתַיִם	مئتان
שְׁלֹשׁ - מֵאוֹת	ثلاث مئة
אֶלֶף	ألف

الدجيش قال

דָּגֵשׁ קַל

لايأتي الدغش قال الافي حروف בגדכפת (بجدكپت) ويأتي في أول الـكلمة أو في وسطها بعد سـكون مخطوف مثـل דַּרְכּוֹ (دركو) أي طريقه فالدال ד من كلمة (دركو) داخلها نقطة هي نقطة دجيش قال لأنها في أول الـكلمة وهي من الأحرف الستة أي من أحرف بجدكپت בגדכפת كذلك الحال في الـكاف من كلمة כּוֹ فان دجيش الموجود داخلها يسمى دجيش قال لأنه أتى بعد ساكن مخطوف وهو حرف الراء ר كذلك لا يأتي دجيش قال بعد حرف علة من الحروف الآتيـة المـكونة للفظة أهوى وهي אהוי أو بعد حركة كبرى لأن الحركة الـكبرى تظهر حرف علة ولو لم يكن مكتوبا أو بعد شڤا ناع مثل בִּכְבוֹד (باحترام) فأصل الـكلمة כָּבוֹד أي احترام فحذف دجيش القال من حرف الـكاف כ لأنه أتى بعد الشڤاناع الموجودة في الحرف ב قبله ومثل עַל - בְּנֵיכֶם أي على أبنائكم فأن دجيش الموجود في وسط حرف الباء يسمى دجيش قال لأنه أتى بعد اللام الموجودة بلفظة עַל وهى محركة بسكون تام أي سـكون مخطوف والخاف جاءت مرخية أي بدون دجيش قال لأنها أتت مسبوقة بحرف علة وهو الياء من נֵי ومثـل וִימֵי בְנֵיכֶם أي وأيام أبنائكم فالباء ב في בְּנֵיכֶם خالية من دجيش القال لأن قبلها حركة מֵי وهى حركة بسيطة لأن اليود (י) معلولة

(قاعدة عمومية)

كل حرف من حروف. ב ג ד כ פ ת الستة يأتي بعـد سكون مخطوف لا بد له من دجيش قال

(ناح نِرْئيه — أي السكون الظاهر)

נָח נִרְאֶה

متى سكن حرف والفظ مخطوفاً وظهرت الشفا שְׁוָא (:) تحته أو كانت غير ظاهرة في آخر الكلمة فهذا الساكن أو هذه الشفا تسمى ناح نِرْئية נָח נִרְאֶה أي السكون الظاهر مثل אַבְרָהָם ויִצְחָק ابراهيم واسحق فالباء والميم ב ם في كلمة ابراهام والصاد والقاف צ ק من كلمة اسحق تسمى ناح نِرْئيه נָח נִרְאֶה

(ناح نستار - أي غير ملفوظة - أو مستترة)

נָח נִסְתָּר

متى جاءت أحرف العلة אהו״י (أهوى) ساكنة فلا تلفظ أبداً مثل בָּא. מָה. לוֹ לִי

(١) فالألف א تأتي معتلة ناح نستار נָח נִסְתָּר بعد الخمسة الحركات الكبيرة مثل קָרָא و קֹרֵא و הֵבִיא و רֹאשׁ و קָרוּא

وأحياناً تأتي بعـد الحركات الصغيرة مثل לֵאדֹנִי و כֶּלֶא רִאשׁוֹן و בְּאֵרָה

(٢) والهاء ה تأتي נָח נִסְתָּר ناح نستار أي غير ملفوظة في آخر

الكلمة بعد حركة القمص ـָ والصيريه ـֵ والحولم ـֹ ومثل
אִכָּה و מַחֲנֶה و פַּרְעֹה وتأتي أيضاً معتلة في وسط الكلمة إلا في
الكلمات المركبة من كلمتين مثل עֲשָׂהאֵל و פְּדָהצוּר
(٣) والواو ו تأتي معتلة بعد الحولم חוֹלָם (ו) والشورق שׁוּרוּק (וּ)
مثل לוֹ و לוּ

(٤) واليود (י) تأتي معتلة بعد الصيريه צֵירֵי (ـֵ) مثل בְּנֵי والحريق
חִירִיק ـִי مثل בְּנִי وأحياناً تأتي اليود (י) معتلة بعد القمص
קָמֵץ (ـָ) والسيجول סֶגּוֹל (ـֶ) والصيريه (ـֵ) في وسط الكلمة مثل
בָּנָיו و בָּנֶיךָ و נְבִיא

(ملحوظة)

حينما تأتي الواو (ו) واليود (י) بعد الحركات الأخرى يجب أن تلفظ
وتسمى حينئذ ناح نوئية נַח נִרְאֶה مثل קַו و נוֹי و פִּיו و שַׁי و דְּוִי و נִלְוִי
كذلك الهاء ה تأتي أحيانا ملفوظة أى ناح نوئيـة נַח נִרְאֶה بعد
قمص وصيريه وحولم (ـָ) (ـֵ) (ـֹ) קָמֵץ و צֵירֵי و חוֹלָם وفي هذه الحالة
يجب أن تضع نقطة في وسطها كذا הּ وهذه النقطة تسمى مبيق מַפִּיק
وسيأتي الكلام عليها بعد مثال ذلك בָּהּ לָהּ הַגְּבֹהַּ גָּבֹהַּ فالهاء ה
الأخيرة في الكلمتين الأخيرين المشكلتين ببتاح פַּתַח (ـַ) تسمى بتاح
جنوبة פַּתַח גְּנוּבָה أي البتاح المسروقة أو الفتحة المسروقة والأصل فيها
الهاء ה مخطوفة ولحسن النطق ولسهولته شكلت ببتاح أي فتحة (ـַ)

بتاح جنـوبه وشوروق جنـوبه

פַּתַּח גְּנוּבָה וְשׁוּרוּק גְּנוּבָה

إذا جاءت الحروف الآتية وهي الهاء والحاء والعين ה وח وע في آخر الكلمة مشكولة ببتاح فتحة كذا הַ وחַ وעַ فتلفظ اما يَهْ ويَحْ ويَعْ وإما وَهْ ووَحْ ووَعْ وللتفرقة بين النطق ننظر فأن كانت حركة الحرف الذي قبلها حولم וֹ أو شوروق וּ فتنطق بالواو وإن كانت حركة الحرف الذى قبلها حركة الصيريه (..) أو الحيريق (.) تنطق ياء مثال ذلك الكلمات الآتية

רֵיחַ تنطق رِيَحْ

שְׁמֵעַ تنطق شْمِيَعْ (ولو لم يكن هناك ياء י)

פִּיחַ تنطق بِيَحْ

נוֹעַ تنطق نُوَعْ و רוּחַ تنطق رُوَحْ و כֹּחַ تنطق كُوحْ (ولو لم يكن هناك واو (ו)

أما الشوروق جنوبه שׁוּרוּק גְּנוּבָה فانها تأتى في حرف الواو ו عوضا عن شفا متحركة وذلك فى الأحوال الآتيه

(١) عند ما يكون أول الحرف من الكلمة مشكلا بشفا שְׁוָא ويأتى قبله واو العطف . ولما كانت واو العطف عادة تشكل بشفا فيتعذر وجود شفائين في أول الكلمه لذلك فأن واو العطف تشكل بشوروق هكذا וּ وتلفظ (أو) أو (وو) مثل كلمة וּשְׁמוֹ فأن بعضهم يلفظها

أوشمى والبعض يلفظهاووشـمي كذلك اذا أتت واو العطف قبل حروف ב מ פ فأنها تلفظ إما (أو) أو (وو) مثال ذلك

וּבָנִים تنطق أوبَنيم أو ووبنيم

וּמִי تنطق أومي أو وومي

וּפָתַח تنطق أوفتاح أو ووفتاح

مَپِّيق أو المُخرِج

מַפִּיק

المپِّيق هي نقطة تأتي في وسط الهاء ה متى جاءت الهاء في آخر الكلمة فالهاء تكتب بغيرها هكذا ה وبها هكذا הּ وتسمى מַפִּיק وتأثير هذه الحركة في الهاء إظهارها أو اخراجها (لذلك سميناها المخرج)، وتنطق كما لو كانت عليها حركة سكون فمثلا אַרְצָהּ (أرصاه) أي أرضها و נֹגַהּ (نوجاهْ) أي نور ساطع فأنك تنطق الهاء في آخر الكلمة تقول ارصاهْ ونوجاهْ الخ

وتأتي المپيق أى المخرج في الحالات الآتيه ·

(١) في هاء الضمير المفرد المؤنث الغائب مثل לָהּ أى لها و יָדָהּ أى يدها

(٢) في هاء اسم الجلالة יָהּ أى الله

(٣) في الهاء الاخيره من كلمة הָהּ و אֲהָהּ وهما كلمتي تأوّه

(٤) في الهاء الاخيرة من السّتة الأفعال الآتيه وهي :

גָּבַהּ بمعنى علا من العلو والارتفاع

הִתְמַהְמַהּ « تأنى وتوانى

כָּמַהּ « اشتهى

לָהַהּ « تعب

נָגַהּ « أنار

תָּמַהּ « تعجّب

(ه) كذلك تأتي في ضمير المفعول المفرد المؤنث نحو הִשְׁאִירָהּ أى ابقاها

أما غير ذلك من الافعال التى تنتهي بحرف ה فتكون الهاء مقصورة ومعتلة مثل בָּנָה بنى من البناء

احفظ الكلمات الآتية : —

אֲנִי	أنا	קָטָן	صغير	לָכֶם	لكم
אַתָּה	أنت	זָכָר	مذكر	לָהֶם	لهم
כֵּן	نعم	נְקֵבָה	مؤنث	אַיֵּה	أين
לֹא	لا ـ ليس ـ لم	יָחִיד	مفرد	מְעַט	قليل
זֶה	هذا	רַבִּים	جمع	הַרְבֵּה	كثير
מִי	من ؟	לִי	لي	כֹּל	كل ـ جميع
מַה זֶּה	ماذا ؟	לְךָ	لك	זוּג	(زوج) اثنين
טוֹב	طيب . حسن	לוֹ	له	כְּמוֹ	كما
רַע	ردىء	לָנוּ	لنا	מָתַי	متى

المدّة מֶתֶג

الميتج أى المدة . ومعني ميتج اللجام لأنها تلجم القارىء عن الاستمرار في القراءة وعلامتها كذا (ا) خط عمودى صغير يوضع تحت الحرف بعد الحركة المراد مدها مثل שָׁמָּה فالخط العمودى تحت الشين (שָׁ) دلالة على ارتفاع ومد حرف الشين فتنطق الكلمة هكذا شامّه أى هناك وتوجد بعض علامات أخرى تمد الحرف وتأتي إما فوقه أو تحته وتسمى טְעָמִים (طِعَميم) وتستعمل لنغم وألحان القراءة في كتاب العهد القديم . وتختلف ألحانها باختلاف الأسفار فلها نغمة مخصوصة في اسفار موسى وغيرها فى اسفار الأنبياء وغيرها فى سفر أيوب كذلك لها نغمة أخرى في سفر مراثي أرمياء وكذلك لها نغمة أخرى في مزامير داود وهذه العلامات تمد الحرف الموجودة تحته أو فوقه مدة أقوى من الميتج المتقدم ذكره ولذلك يسمى الميتج نصف نغمة

الوصلة

מַקֵּף أو מַקָּף

المِقّف أو المقّاف هي عبارة عن شرطة سطحية كذا (ـ) تقع بين الكلمة والكلمة مثل גַּם-אַתָּה (ثم أنت) والمقف معناه الوصلة أو الرابطة أو الصلة وهي الحركة التي تربط أو توصل الكلمة باختها

ملحوظة: لم تعد المدة و الوصلة تستخدم في لغة الصحافة والمؤلفات الحديثة .

الحركات المركبة

תְּנוּעוֹת מֻרְכָּבוֹת

قد ترد في الحرف الواحد حركتان إما من شفا قمص (ֳ) وإما من شفا بتاح (ֲ) وإما من شفا سيجول (ֱ) وهذه الحركات ترد في أربعة أحرف فقط وهي الأحرف الآتية א׳ ח׳ ה׳ ע׳ مثال ذلك

אֳנִיָּה أي مركب و מַאֲמָר اي قول و מַהֲלָךְ أي ذهاب و מַחֲנֶה أي محطة أو جناح جيش و מַעֲבָר أي ممر و בֶּאֱמֶת أي بالحق أو بالصدق و יֶחֱלֶה أي يضعف أو يمرض و יֶהֱמֶה أي يهيم أو يهيج و אֶעֱלֶה أي أعلو أو أسمو من العلو والسمو

والأصل في هذه الحركات أن تكون شفا ولكن لما كان النطق بالشفا صعباً وخصوصاً على الأوروبيين فقد وضع علماء اللغة العبرية مع الشفا حركة أخرى لتسهيل النطق باللفظ

ومنها ما هو شاذ فيأتي الحرف بشفا وحده مثل יַחְמֹד أي يشتهي لأنها أسهل لفظا من יַחֲמֹד

ومع ذلك فقد وردت إحدى الحركات المركبة وهي الشفا والقمص (ֳ) في أحرف أخرى وهي الأحرف الآتية : الـ ק و צ و פ و ב

مثال ذلك : —

קָדָשִׁים أي قدسيات و הַצֳרִי אֵין בְּגִלְעָד ومعناه أليس ترياق في جلعاد ؟ [1] و צִפֳּרִים اي عصافير و שִׁבֳּלִים اي سنابل

(١) وجلعاد بلد من أرض كنعان على الضفة الشرقية من نهر الأردن

تمرين

صحح الكلمات العبرية الآتية وضع الحركات الصحيحة بدل الغلط :

בְּאֹמַר و אֲבַדְתֶּם و אֹמַר و יִשְׁהֲטוּ و רַגָל و יַהֲפֹךְ و שַׁלְוּח و הִשְׁלִית

הֶחֱזִיק و סֵפֶר و טַעְמוֹ و בְּאֶמֶת

انواع الكلمة

الكلمة في اللغة العبرية ثلاثة أنواع

اسم وفعل وحرف

שֵׁם פֹּעַל מִלָּה

الأسم

הַשֵּׁם

الأسم הַשֵּׁם في اللغة العبرية كما في اللغة العربية هو ما دل على معنى مستقل بالفهم وليس الزمن جزءاً منه مثل אָדָם آدم أو انسان و שָׂדֶה حقل و אֵשׁ نار

تقسيم الأسم

الأسم نوعان

(١) مذكر שֵׁם זָכָר (٢) ومؤنث שֵׁם נְקֵבָה

فالمذكر ما دلّ على ذكر مثل אִישׁ رجلٌ و חָכָם حكيم أو عالم

والمؤنث ما دلّ على انثى (נְקֵבָה) مثل אִשָּׁה (أنثى)[1] و חָכְמָה أي حكمة أو علم . وعلامة التأنيث الأحرف الآتية حينما تقع في آخر الكلمة بحيث تكون مشكلة كالآتي

ָה و ָת و ֶ ֶת و ִית و וּת و ַת مثال ذلك .

ָה בְּרָכָה بركة

ָת שַׁבָּת سبت

ֶ ֶת תִּפְאֶרֶת عظمى

ִית רֵאשִׁית البدء

וּת יַלְדוּת الصبا

وأحيانا ַת مثل גִּילַת سرور أو فرح

قاعدة عمومية

جميع أسماء المدن والقرى مؤنثة كذلك كل أعضاء جسم الأنسان المزدوجة مؤنثة ماعدا اللسان فانه مؤنث ولو انه مفرد وهو الوحيد الشاذ

---

(١) ولعل التشديد في שּׁ الشين جاء عوضاً عن النون الساقطة وقد كانت في الأصل אִנְשָׁה أي انثي ومنها العربى ذكر وانثى

المفرد والمثنى والجمع

מִסְפָּר יָחִיד . וּמִסְפָּר זוּגִי
וּמִסְפָּר רַבִּים

ينقسم الأسم الى مفرد ومثنى وجمع

فالمفرد ما دلّ على واحد مثل סֵפֶר سفر أو كتاب و אִישׁ أي رجل

والمثنى ما دل على اثنين وعلامته ـַיִם أي أن يكون الحرف الأخير للكلمة وهي في حالة المفرد مشكلة بفتاح (فتحة) ويضاف اليه يود (י) وميم (ם).

والمثنى يأتي في حالات مخصوصة . فيأتي في أعضاء الجسم المزدوجة مثل عينين עֵינַיִם ويدين יָדַיִם ويأتي في الآلات الصنمة مثل ميزان فتقول מֹאזְנַיִם ومثل رحاية (١) רֵחַיִם وفي العدد مثل שְׁנַיִם اثنين و מָאתַיִם مئتين وفي الملبس مثل מִכְנָסַיִם أى سروال و מִסְפָּרַיִם أى مقص وما اشبه ذلك

وهناك أسماء تشبه صيغتها صيغة المثنى ولو أنها ليست منه مثل מַיִם مياه שָׁמַיִם سموات و צָהֳרַיִם (الظهر) نصف النهار

توجد أسماء تأتي على صورتين في صيغة المؤنث فتأتي إما كذا וֹת أو ים مثال ذلك כְּתֵפוֹת و כְּתֵפַיִם أي أكتاف فتأتي على احد الصفتين ومثل כְּנָפַיִם أي أجنحة فتأتي كذا ايضا כְּנָפוֹת وهلم جرا

---

(١) يلاحظ أن العينين اثنان والميزان له كفتان والرحاية لها حجران. السروال له رجلان والمقص قطعتان الخ وأمثال هذه الاشياء هي التي يجيء منها المثنى مطرداً

الجمع

الجمع نوعان

(١) جمع مذكر רַבִּים

(٢) جمع مؤنث רַבּוֹת

جمع المذكر

يصاغ جمع المذكر بأن يضاف فى أخر المفرد ـִים واحيانا ـַיִן مثال ذلك יֶלֶד اى ولد فنقول في الجمع יְלָדִים أولاد. ومثل יוֹם يوم. فنقول في جمعها יָמִים

جمع المؤنث

يضاف فى أخر الأسم المؤنث المفرد וֹת فى الاسماء التى أخرها كذا ـָה و ـֶ ֶת و ـִית مثال ذلك

בְּרָכָה	بَرَكَة فتقول فى جمعها			בְּרָכוֹת بوكات
מָנָה	حصة	»	»	» מָנוֹת حصص
עֲטֶרֶת	تاج	»	»	» עֲטָרוֹת تيجان

أما الأسماء المفردة التى تنتهى ب ـִית و ـוּת فصيغة الجمع منها تأتى بان يضاف عليها יּוֹת مثال ذلك

מַשְׂכִּית مسخوط (٢) فنقول في جمعها מַשְׂכִּיּוֹת مساخيط

---

(٢) حجر مصور (وضعت الترجمة مسخوط لقرب الكلمة العبرية من العربية)

מַלְכוּת مُلكٌ فنقول في جمعها מַלְכֻיּוֹת اى ممالك

ويستثنى من ذلك فى الأحوال الآتية

(١) فى صيغة الجمع فأنه يأتى أحيانا على وزن صيغة جمع المؤنث مثال ذلك

אָב أى أب تقول في جمعها אָבוֹת لا אָבִים

שֵׁם أي أسم » » » שֵׁמוֹת لا שֵׁמִים

מָקוֹם أي مكان » » » מְקוֹמוֹת لا מְקוֹמִים

(٢) كذلك في جمع المؤنث فأنه يأتي أحيانا فى صيغة المذكر مثال ذلك. דְּבוֹרָה أي دبورة أو نحلة تقول فى جمعها דְּבוֹרִים لا דְּבוֹרוֹת

(٣) هناك أسماء وردت تجمع على صيغتين صيغة جمع المذكر وصيغة جمع المؤنث مثال ذلك :

דּוֹר أي جيل فأنها وردت דּוֹרִים ודוֹרוֹת

נָהָר أي نهر فأنها وردت נְהָרִים (١) و נְהָרוֹת (٢)

وهناك أسماء لا تأتي بصيغة الجمع مطلقا مثال ذلك

בָּקָר أي بقر فلا يجوز فيها صيغة الجمع بان تقول בְּקָרִים مثلا

צֹאן ضان أو غنم فلا تقول צֹאנִים مثلا كذلك الحال فى טַף أي أطفال .

---

(١) أشاعيا ١٨ ـ ٢ (٢) وهو ما يتفق مع جمع التكثير فى اللغة العربية فانه يقال أنهر وأنهار وقد ورد أيضا أنهر أنهار في اللغة العبرية أيضا

(٥) هناك بعض أسماء تأتي دائما في صيغة الجمع وليس لها صيغة في المفرد مثال ذلك

פָּנִים أي وجه فلا تقول פָּן ومثل

נְעוּרִים أي أيام الصبا فلا يوجد נְעוּר

ومثل זְקוּנִים أي شيخوخة فلا تقول זְקוּן

الضمائر

שְׁמוֹת הַגּוּף أو أسماء الجوف

الضمير هو ما وضع لمتكلم מְדַבֵּר أو مخاطب נֹכַח أو غائب נִסְתָּר مثال ذلك

אֲנִי أو אָנֹכִי أنا

אַתָּה أنت

הוּא هو

تقسيم الضمائر

الضمائر قسمان : بارز בּוֹלֵט ومستتر נִסְתָּר

فالبارز בּוֹלֵט هو ماله صورة في اللفظ كالتاء في כָּתַבְתָּ أي كتبتَ

والمستتر נִסְתָּר ما ليست له صورة في اللفظ كالضمير الملحوظ في نحو כָּתַב أي كتب

وينقسم البارز الى قسمين منفصل מֻבְדָּל ومتصل מְחֻבָּר

فالمنفصل هو ما كان ظاهر الاستقلال فى النطق مثل אֲנִי أنا
و אֲנַחְנוּ (١) ونحن

والمتصل هو ما كان كأنه جزء من الكلمة السابقة مثل כָּתַבְתִּי
كتبتُ و כָּתַבְנוּ كتبنا

وينقسم المنفصل بحسب موقعه من الاعراب الى قسمين ما يختص
بالرفع وهو

אֲנִי أنا للمذكر وللمؤنث و אָנֹכִי
אַתָּה انتَ للمذكر
אַתְּ انت للمؤنث
הוּא هو للمذكر
הִיא هي للمؤنث
אֲנַחְנוּ نحن مذكر ومؤنث
אַתֶּם (٢) انتم للمذكر
הֵם هم للمذكر

---

(١) وردت فى التوراة بحذف الالف اى كذا נַחְנוּ نحن واكبر علماء اللغة العبرية قالوا بان الاصل נַחְנוּ وان الالف فى אֲנַחְנוּ زائدة وقد وردت فى التوراة فى التكوين ٤٢-١١ والعلامة ابراهيم بن عزرا هو الذى قال ان الاصل نحن נַחְנוּ وبدون الالف ولعل القارىء يدرك ان هذا يتفق مع اللغة العربية فى تقسيم الضمائر الى منفصل ومتصل ومتكلم ومخاطب وغائب ولعلك قد تفهم ذلك فى ما جاءت به المقدمة من المقابلة بين الضمائر فى اللغتين

(٢) لعل الشدة فى التاء حذفت النون وكانت فى الاصل אנתם كالعربية ا ن

אַתֵּנָה انتن لمؤنث الجمع (وامل الشدة حلت محل النون بعد حذفها واصلها انتن كالعربية)

הֵן هن للمؤنث الجمع

وما يختص بالنصب כִּנּוּי كِنّوي

وهي كالاتي

ַי إيايَ

ְךָ إياكَ

וֹ اياهُ

ֵךְ اياكِ

ָהּ اياها

ֵינוּ ايانا وبالمفرد ֵנוּ

ֵיכֶם اياكم وبالمفرد ְכֶם

ֵיהֶם اياهم « ָם

ֵיכֶן اياكن « ְכֶן

ֵיהֶן اياهن « הֶן

وينقسم المتصل بحسب موقعه من الاعراب الى ثلاثة اقسام ما يختص بالرفع وهو ستة وهي التاء ת والياء י والهاء ה والميم מ والواو ו والنون נ (١)

مثال ذلك

---

(١) بخلاف العربى فعنده خمسة فقط والهاء زيادة عن العربى ـ وفى العبرى لا توجد الالف الا في مكان واحد وردت كذا וְקָאם اى وقام وقد قال اللغويين ان الالف زائده

כָּתַבְתִּי اي كتبتُ بالتاء والياء

קָמוּ اي قاموا

والنون مثل קַמְנוּ اي قمنا أي نحن قمنا

والهاء ה مثل קָמָה اي قامت

والميم مثل קַמְתֶּם اي قمتم

والواو مثل קָמוּ اي قاموا

وما هو مشترك بين النصب والجر وهو ثلاثة

ياء المتكلم יוֹד הַמְדַבֵּר نحو אָבִי

وكاف المخاطب אָבִיךָ ابيك

وواو الغائب مثل יָדוֹ (١) اي يده

العَلَم

שֵׁם עֶצֶם

العلم اسم وضع لمسمى معين بدون احتياج إلى قرينة مثل אֶרֶץ أرض و מֹשֶׁה موسى و נָמֵר نمر.

أقسام العَلَم

ينقسم العلم الى ثلاثة أقسام

(١) اسم שֵׁם

---

(١) وتأتى أحيانا بالهاء نقول רֵעֵהוּ اى زميله ومنه מִמֶּנּוּ اى منه والاصل רֵעוֹ و מִמֶּנּוֹ

(٢) كُنيه יַחַס أو כִּנּוּי

(٣) لقب תֹּאַר

(١) فالاسم هو ما وضع لمسمى معين وتعريفه كتعريف الاسم العلم

(٢) والكنية هي مادلت على جنس العلم مثل עִבְרִי عبري و מִצְרִי مصري

(٣) واللقب هو مادل على نعت في نفس الاسم مثل מֶלֶךְ ملك
و צַדִּיק صديق او صالح

اسم الاشارة

כִּנּוּי הָרֶמֶז

اسم الاشارة اسم وضع لمسمى معين بواسطة اشارة حسية والفاظه
كالآتي

זֶה و הַזֶּה	أي ذا وهذا وهو للمذكر
הַלָּזֶה (١)	المذكر البعيد قليلا
זֹה و זוֹ و הַלָּז و זֹאת	للمؤنث
הַלֵּזוּ (٢)	للمؤنث البعيد قليلا
אֵלֶּה و אֵל	هؤلاء وأولئك وهو للجمع مذكراً ومؤنثاً

(ملحوظة) عندما يأتي اسم الاشارة بعد الاسم تلحقه ה التعريف فتقول הַבַּיִת הַזֶּה إي البيت هذا. أما اذا جاء الاسم المشار اليه بعد اسم الاشارة فتقول זֶה הַבַּיִת

---

(١) واصلها من كلمتين وهما הַלְאָה ـ זֶה فحذفت الالف א فصارت הַלָּזֶה

(٢) وردت مرة واحدة فى التوراة فى الملوك الثانى ٤ ـ ٢٥

الموصول

כִּנּוּי הַמּוּשָׁךְ أو מִלַּת הַחִבּוּר

الموصول اسم وضع لمسمى معين بواسطة جملة بعده تسمى صلة وله لفظ واحد في اللغة العبرية وهو كلمة אֲשֶׁר وذلك للمفرد والجمع والمذكر والمؤنث فنقول

כַּבֵּד אֲשֶׁר לִמֶּדְךָ أي اكرم الذي علمك וַאֲשֶׁר לִמְּדוּךָ والذين علموك :

واحيانا يأتي حرف الشين שׁ أو حرف الهاء ה عوضاً عن كلمة אֲשֶׁר مثل מַה־שֶּׁהָיָה أي ما الذي كان والهاء ה مثل הוּא־הַסֹּבֵב أي هو الذي أحاط

اداة التعريف

الهاء

ה' הַיְדִיעָה

اداة التعريف في اللغة العبرية هو حرف الهاء ה ويسمى ה' הַיְדִיעָה أي هاء التعريف وتأتي اداة التعريف مشكلة كالآتي بيتاح הַ وبقمص הָ وسيجول הֶ ولكن الاصل في تشكيل الهاء ה ان تكون مشكلة بيتاح - فتحة صغيرة وان يكون الحرف التالى لها مشدد بدغش حزاق اي قوي مثل

הַשָּׁמַיִם هشمايم أي السموات و הַגַּן الجنة

وتغير حركة الهاء كالآتي اذا اتت قبل حرف من هـذه الحروف
אָה הָעָ اح هريّع فيغيّر هكذا

اولا قبـل الحيت والهيـه ח ה المشكلة بحركة غير القمص فحركة البتاح الفتحة ـ في اداة التعريف تبقى كما هي إنما يستغنى عن الدغش من الحرف الذي يلى أداة التعريف لان من طبيعة هذه الحروف انها لا تقبل الشدة مثال ذلك : הַהוֹד أي البهجة او السعادة و הַחֶרֶב الحربة او السيف ويشذ عن ذلك كلمتين اثنين فقطوهما הָהֵם و הָהֵמָּה فى هذين الكلمتين أتت الهاء مشكلة بحركة قمص (ָ)

(ثانياً) قبل الـ א و ר وقبل الـ ע الغـير مشكلة بقمص ָ ففى هذه الحالة تشكل هاء ה التعريف بقمص ָ بدل البتاح ـ لتعوض الشدة التي كانت يلزم أن تأتي في الحرف الذى يلى أداة التعريف مثل הָאָדָם أي آدم أو الأنسان ومثل הָאוֹר أي النور . ومثل הָרֶמֶשׂ أي الديب (ما يدب على وجه الأرض) . ومثل הָרָשָׁע أي الظالم أو الشرير . ومثل הָעֶבֶד العبد . ومثل הָעוֹלָם العالَم أو الدنيا

(ثالثاً) أمام הָ و חָ و עָ المشـكلة بحركة القمص ثم أمام الحاء المشـكلة بحطف قمص חֳ فاداة التعريف وهي الهاء يجب أن تشـكل بسيجول ֶ (e إى) مثل :

הֶהָמוֹן أي الجمهور
הֶחָכָם أي الحكيم
הֶעָשִׁיר أي الغنى

הֶחֳרָבוֹת أي الخرابات

(ملحوظة) إذا أتت ה التعريف قبل הָ و עָ في كلمة صغيرة أي كلمة مركبة من حرفين أو من ثلاثة أحرف وكان أول حرف منها موقوفاً عليه بميتج فيلزم أن تشكل هاء التعريف بقمص مثل הָהָר أي الجبل و הָעָם أي الشعب أو العامة

(رابعاً) تسقط الدغش أي الشدة من الحرف الذي يلي أداة التعريف إذا كان هذا الحرف مشكلا بحركة شقا مثل הַלְוִיִּם هَلْوِيِّيم أي اللاويين[1] فاللام أتت بعد هاء التعريف المشكلة بيتاح وهذه اللام مشكلة بشڤا ففي هذه الحالة استغني عن الشدة في اللام لسهولة النطق

(خامساً) لا تأتي هاء التعريف بعد أحرف النسب وهي الباء والكاف واللام ב و כ و ל مثال ذلك

בַּבַּיִת بايت في البَيت فاصلها בְּהַבַּיִת بها بايت فخزفت هاء التعريف ونقلت حركتها وهي الفتحة البتاح الى حرف النسب وهو الباء ב فصارت בַּבַּיִת ومثل כַּמֶּלֶךְ كَمِّيلخ اي كالملك فان اصلها כְּהַמֶּלֶךְ الخ ومثل לַיֶּלֶד اي للولد فان اصلها לְהַיֶּלֶד الخ

(سادساً) تشكل هاء التعريف بسيجول ∵ اذا أتت في أول كلمة صغيرة مبتدئة بحرف ח مثل הֶחָי اي الحى ومثل הֶחָג اي العيد

وهناك اسماء لا تدخل عليها ה التعريف وهي الاسماء الآتية תְּהוֹם اي الغمري[2] و תֵּבֵל اي المعموره و שָׂדַי اي الحقل او الغيط و אֱלֹהַ

---

(١) اللاويين أحد الاثنى عشر سبط من أبناء يعقوب

(٢) الغمرى بمعنى العميق وهو معروف فى أول سفر الخليقة أى سفر التكوين

إِلُوَهْ اي الاله و שַׁדַּי وهو اسم من اسماء الجلالة السبعة

و עֶלְיוֹן اي عليون وهذه الكلمة لا تدخل عليها اداة التعريف اذا كانت منسوبة الى ذي الجلالة

أداة الاستفهام

ה׳ הַשְּׁאֵלָה

أداة الاستفهام هى الهاء ה والأصل فيها أن تشكل بشقا بتاح كذا (ַ ְ) وذلك إذا كان الحرف الذي يليها غير مشدد أي من غير دغش مثال ذلك הֲשׁוֹמֵר (١)

وتشكل كما سيجيء بعد إذا جاءت فى الأحوال الآتية

(١) إذا كان الحرف الثاني لهاء الاستفهام به دغش ومشكل بشقا فهاء ה الاستفهام حينذاك تشكل بيتاح مثال ذلك הַלְבֵן أي هل لأبن أو ألثين ؟

(٢) إذا كان الحرف الذي يلى هاء التعريف ה حرف يود (י) ومشكل بشقا ففي هذه الحالة تشكل هاء الاستفهام بيتاح مثال ذلك

הַיְדַעְתֶּם אֶת לָבָן (٢) هل تعرفون لَبان ؟

وتشكل بيتاح أيضاً إذا كان الحرف اللاحق لأداة الاستفهام

---

(١) הֲשׁוֹמֵר אָחִי אָנֹכִי أحارس أنا لأخي ؟ تكوين ٤ – ٩

(٢) وهو سؤال سيدنا يعقوب للحارائيين يسألهم عن خاله وكان اسمه (لبان) تكوين ٢٩ – ٥

حرف حلقي مثل הַעוֹד לָנוּ חֵלֶק ؟ ألنا أيضاً نصيب ؟

ومثل הַהוּא אָמַר ؟ هل قال هذا ؟

(٣) تحرك هاء الاستفهام ה بسيجول (◌ֶ) إذا كان الحرف الذي يليها حرف حلقي ومشكل بحركة قمص مثال ذلك הֶאָנֹכִי הָרִיתִי ؟ ألعلى حبلت (١)

حروف الجر

מִלּוֹת הַיַּחַס

تنقسم حروف الجر الى قسمين

(١) متصلة

(٢) منفصلة

فالمتصلة ما اتصلت بالكلمة في أولها

والمنفصلة هي ما لم تتصل بالكلمة

مثال المتصلة בְּרֵאשִׁית أي في البدء فالباء ב في هـذه الكلمة هي حرف الجر المتصل ومعناها (في)

مثال المنفصلة עַל و מִן أي على ومن

---

(١) وهو قول سيدنا موسى للمولى جل جلاله حينما تذمر عليه بنى اسرائيل فى البرية فقال للرب «ألعلى حبلت هذا الشعب أم أنا ولدته؟» سفر العدد١١-١٢

المعرف بالنداء

ה' הַקְּרִיאָה

تأتي صيغة المنادي في اللغة العبرية بوضع حرف الهاء ה قبل الاسم المراد النداء به مثال ذلك

הַדּוֹר أي يا أيها الجيل . ومثل הַקָּהָל يا جمهور

واو العطف

ו' הַחִבּוּר או הָעִטּוּף

الأصل في واو العطف ו أن تشكل بشفا : مثل جلس ووقف יָשַׁב וְעָמַד

ويستثنى من ذلك في الأحوال الآتية

أولا تحرك بالضمة عنـد ما تقع قبل حروف ב و מ و פ وقبل حرف مشكل بشفا . مثال ذلك

הָלַךְ וּבָא أي ذهبَ وجاء

לָקַח וּמָשַׁךְ أي أخذ وشدّ

סָגַר וּפָתַח أي قفل وفتح

וּזְכוֹר أي وتذكر

ثانياً تحرك واو العطف بحركة السيجول (ֶ) قبل حرف مشكل بشفا سيجول (ֱ) مثل וֶאֱכֹל أي وَكُل

(ثالثا) تشكل واو العطف بالفتحة بتاح ( ) اذا اتت قبل حرف مشكل بشفا بتاح (:ـ) مثل וַעֲמֹד وَقِفْ

او اذا كانت الكلمة المعطوفة فعل مضارع أتى في صورة الماضي مثل וַיֹּאכַל وأكل فهنا أصل الكلمة יֹאכַל اي يأكل في صيغة المضارع فواو العطف هذه حولت معنى الفعل لصيغة الفعل الماضي

(رابعاً) تشكل واو العطف بحركة قمص (ָ) اذا اتت قبل حرف محرك بحركة الشفا قمص (:ָ) مثل וָחֳרָבוֹת اي وخرابات

كذلك اذا دخلت على اسم موقوف على اول حرف منه اي تحته حركة الميتج هذه (ا) مثل וָיֶלֶד وولد وتحرك كذلك بحركة القمص ָ عندما تدخل على فعل مستقل للمخاطب نحو וָאָשִׁיב اي وأرجعت فهنا كلمة אָשִׁיב اي ارجّع (للمستقبل) لحينما دخلت عليها واو العطف حولتها الى الماضي

(خامساً) تشكل واو العطف بحركة الحيريق الكسرة . عند دخولها على اسم أوله مشكل بشفا : مثل יְשׁוּרוּן اي اسرائيليين لحينما تدخل عليها واو العطف تصير וִישׁוּרוּן فترى في هذه الكلمة ان الشفا حذفت من الياء وعوض عنها بالحيريق الموجود في واو العطف

(سادسا) حينما تأتي واو العطف في لفظ الجلالة مثل וַאדֹנָי اي والله فالالف في אדני تحذف وتلفظ فَدُناىْ اى بدون الف

وتشمل هذه القاعدة ايضاً احرف ב כ ל حينما تنسب للجلالة كقولك بالله وكالله ولله

(قاعدة عمومية)

اذا أتت واو العطف قبل حركة مشكلة بحركة مركبة (اى حركتين مع بعضهما) فتأخذ الواو حركة الحرف الاصلية أى الحركة الثانية للحرف الذي يليها

الحروف المتصلة

حروف ב و כ و ל و מ

هذه الحروف تتصرف كالآتي

בְּ ب

בִּי بي   בְּךָ بكَ   בָּךְ بكِ   בּוֹ بهِ   בָּהּ بها   בָּנוּ بنا

בָּכֶם بكم   בָּכֶן بكنّ   בָּהֶם بهم   او   בָּם بهم   בָּהֶן بهن

כְּ ك التشبيه

כְּמוֹ كما   כָּמוֹנִי كمثلي   כָּמוֹךָ كمثلكَ   כָּמוֹךְ كمثلكِ   כָּמוֹהוּ كمثلهُ

כָּמוֹהָ كمثلها   כָּמוֹנוּ كمثلنا   כְּמוֹכֶם كمثلكم   כְּמוֹכֶן كمثلكن

כְּמוֹהֶם كمثلهم   כְּמוֹהֶן كمثلهن

לְ ل

לִי لي   לְךָ لكَ   לָךְ لكِ   לוֹ له   לָהּ لها

לָנוּ لنا   לָכֶם لكم   לָכֶן لكن   לָהֶם لهم   לָהֶן لهن

מִ او מִן م او من

מִמֶּנִּי [1] منى מִמְּךָ [2] منك מִמֵּךְ منكِ מִמֶּנּוּ منه [3] מִמֶּנָּה منها
מִמֶּנּוּ منا מִכֶּם منكم מִכֶּן منكن מֵהֶם منهم מֵהֶן منهن او מֵהֵנָּה منهن

والاصل فى تشكيل حروف בכל أن تشكل بشفا مثال ذلك

בְּבַיִת أي في بيت ومثل

כְּדָוִד أى كداڤيد (كداود) ومثل

לְמֶלֶךְ أى لِملك

أما اذا وردت هذه الحروف السالفة ودخلت على كلمات تبتدي باحرف א و ע و ח وكانت هذه الاحرف مشكلة بحركتين أي شفا وقمص مثلا كذا (ֳ) أو شفا وسيجول كذا (ֱ) او شفا وبتاح كذا (ֲ)

فحينئذ حروف ב و כ و ל تأخذ الحركة الكبرى (الثانية) من الحرف الذى يليها مثال ذلك:

בֶּאֱדוֹם أى بأدوم (اسم ملة) فأصلها بشفا كما هي مكتوبة هنا فتصير كذا בֶּאֱדוֹם لانها أخذت الحركة الكبيرة أو الثانية من الحرف الذي يليها ومثل לַעֲמָשָׂא (اسم علم) الاصل هنا أن اللام بشفا فتصير לַעֲמָשָׂא أى تأخذ حركة العين الكبرى البتاح ومثل לָחֳלִי أى لضعف فهنا الاصل فيها أن اللام الاولى بشفا فتصير לָחֳלִי اي تأخذ الحركة الكبرى

(١) وردت كذا מֶנִּי منى مثل ماق اللغة العربية وذلك فى اشاعيا ٢٢ – ٤

(٢) وفى الوقف מִמֶּךָּ

(٣) وردت מֶנְהוּ مثل العربية (منه) فى سفر أيوب ٤ – ١٢ ووردت كذا מִנֵּהוּ فى المزامير ٦٨ – ٢٤

من الحرف التالى لها

(ملحوظة) شذ في اسم الجلالة אֱלֹהִים فانها عند الاضافة تصير בֵּאלֹהִים و אֲדֹנָי فتصير عند الاضافة باللام לַאדֹנָי كذلك الحال فى لفظة אֱמֹר أى قُلْ فانها تصير לֵאמֹר أى قائلا

وتشكل هذه الحروف بحيريق قاطان (.) إذا أتت قبل حرف مشكل بشفا مثال ذلك

שְׁכֶם أي نابلس (بلدة معروفة في فلسطين) فتقـول בִּשְׁכֶם وهكذا بالكاف واللام

وتشكل حروف ב و כ و ל أيضا بحريق اذا دخلت على كلمة أول أحرفها يود י ومشكلة بشفا ففي هذه الحالة تحذف الشفا وتشكل حرف الجر بحيريق مثال ذلك לִיהוּדָה ليهودا فالاصل فيها ان اللام بشفا ولما كان وجود شفائين فى أول الـكلمة غير ممكن فى اللغة العبرية لذلك فان هـذه الـكلمة تشكل كذا לִיהוּדָה وكذلك الحال في الباء والـكاف

اما اذا دخلت هذه الحروف على كلمة بها اداة التعريف الهاء ה ففي هذه الحالة في الغالب تحذف اداة التعريف وتأخذ هذه الحروف حركة أداة التعريف المحذوفة مثال ذلك לְהָאוֹר للنور فانها تصير לָאוֹר فالقمص الموجود فى اللام هو الحركة التى كانت فى اداة التعريف الهاء ה التى حذفناها ومثل לְהַמֶּלֶךְ أى للملك فانها تصير לַמֶּלֶךְ فالفتحة أى البتاح الموجودة فى لام الجر الاولى هى حركة الهاء ה المحذوفة

اما اذا دخلت هذه الحروف على اسم الاشارة فانها تشكل بقمص ־

مثال ذلك : כָּזֶה أي كهذا

كذلك اذا دخلت على كلمة מַה (ما) فانها تشكل بپتاح مثال ذلك בַּמֶּה أي بما ؛ ولكن لحسن النطق تنطق كذا בַּמָּה

واذا دخلت حرف اللام לְ على كلمة فى اولها ميتج أى موقوف على اولها تشكل بقمص ָ مثال ذلك לָלֶכֶת أى للذهاب

الميم מ

اما حركة الميم מ فدائما حيريق مثال ذلك מִדַּבֵּר أى من أقول

אֶת ـ مع
بالمقف

فتقول אִתִּי معى אִתְּךָ معكَ אִתָּךְ معكِ אִתּוֹ معه אִתָּהּ معها
אִתָּנוּ معنا אִתְּכֶם معكم אִתְּכֶן معكن אִתָּם معهم אִתָּן معهن

وهكذا تصريف עִם (مع) وتشكيلها

עַל على

עָלַי علىَّ עָלֶיךָ عليكَ עָלַיִךְ عليكِ עָלָיו عليه עָלֶיהָ عليها
עָלֵינוּ علينا עֲלֵיכֶם عليكم עֲלֵיכֶן عليكن עֲלֵיהֶם عليهم
أو עָלֵימוֹ عليهم עֲלֵיהֶן عليهن

הַמָּקוֹר المصدر

الأصل الذي تصدر منه المشتقات يسمى مصدراً מָקוֹר ويأتي اما بمفرده أو يأتي قبل فاؤه بأحد هذه الاحرف الاربعة ב و כ و ל و מ ويجمعها قولك בְּכָלָם بِحُلْم . فمثلا כָּתַב تقول כְּתֹב תִּכְתּוֹב أي كتابة تكتب . ويأتي بمفرده مع أحد الأحرف السالفة مثل

וַיְהִי בִּכְתֹב הָאִישׁ אֶת הַמִּכְתָּב أي وكان عند كتابة الرجل للجواب

وهكذا عند دخول حرف الكاف ويأتي أيضاً بدخول ל على المصدر مثل

הוּא בָּא לִכְתּוֹב أي هو جاء ليكتب

أما اذا أتت الميم على المصدر فتمنع عمله ـ مثال ذلك

חָדַלְתִּי מִכְּתֹב הַמִּכְתָּב أي امتنعت عن كتابة الجواب

(ملحوظة) : سبق ان قلنا في أول فصل من كتابنا هذا ان الحروف العبرية اثنين وعشرين حرفاً فبقي أن ننبه أن من هذه الحروف احد عشر حرف تدخل على الفعل في أوله وفي آخره على حسب الأزمنة ويجمعها قولك איתן (١) و משה و וכלב والاحد عشر حرف الاتية وهي :

ח و ט و ס و פ و ר و ג و ז و ע و צ و ד و ק لا تدخل على الفعل لا في الاول ولا في الآخر

---

(١) هذه الاحرف هى أحرف انيت فى اللغة العربية

ومن هذه الحروف أربعة أحرف لا تأتى الا قبل حروف الفعل ويجمعها قولك אלבש ومنها ما يضاف للفعل في ابتدائه ومنها ما يضاف اليه في انتهائه ويجمعها قولك תוכן היום

تمرين للحفظ

עַיִן	عين	לָקַח	أخذ
אֶרֶץ	ارض	יָשַׁב	جلس
חֶרֶב	حربة أو سيف	רֹאשׁ	رأس
עָצוּם	قوى . عظيم	שָׁמַע	سمع
יָד	يد	יָלַד	ولد
שָׁמַיִם	سموات	יָלַד	يلد
אֱלֹהִים	اللهم . الرب	אָמַר	قال
הַר	جبل . هرم	מָה	ما
הֵיכָל	قصر . هيكل	לֹא	لا
מְאֹד	جدا	סֵפֶר	سفر . كتاب
עַם	شعب	גַּן	جنة
רַע	ردىء	יַבָּשָׁה	يابسة (الارض اليابسة)
חָכָם	حكيم . عاقل	קָדוֹשׁ	مقدس
מֶלֶךְ	ملك	מָחָה	محى ـ اباد ـ اهلك
בָּרָא	خلق	מָקוֹם	مقام ـ بمعنى مكان
סוּס	حصان	נְקָמָה	ثأر ـ نقمة
דָּג	سمك	נָבִיא	نبي
שִׁיר	غنوة أو شعر	קָצַר	قصير
נָמֵר	نمر	יָשָׁר	مستقيم

*صيغة الجمع (') وتوحي بالتعدد وتأثر اليهودية بالديانات الوثنية

وقد ورد في العهد القديم في مواضع كثيرة ـ لا من كلمة "يهوه"(رب اليهود) لذا قسم علماء اليهود العلمانيين العهد القديم الى مصادر استقى منهم كاتب الصيغة الحالية للعهد القديم.

כּוֹכָב	كوكب	שְׂמֹאל	شمال
בֵּן	ابن	תַּחַת	تحت
קָטַל	قتل	תָּם	تام
קָבַר	قبر ـ دفن	חָנַן	اشفق ـ حن ـ رزق
אָכַל	أكل	זַיִת	شجرة الزيتون ـ زيتونة
בַּעַל	بعل ـ زوج	זֶבַח	ذبح ـ قربان
זְרוֹעַ	زراع	בְּאֵר	بئر
שָׁבַר	كسر	הִבְרִיךְ	برّك (الجمل)
שִׁבֵּר	كسّر	יַיִן (١)	نبيذ
דֶּרֶךְ	طريق	אָהַב	أحب
יַלְדָּה	بنت	שָׁנָה	سنة
אָכְלָה	اكلت	כָּתַב	كتب
אֹזֶן	اذن	תְּאֹמִים	توأمين
נֶדֶר	نذر	בָּכָה	بكى
שֵׁבֶט	سبط . قضيب	זְאֵב	ذئب
כֹּהֵן	كاهن	טַעַם	طعْم
לֶחֶם	خبز	אֶבֶן	حجر ـ طوب
מַפְתֵּחַ	مفتاح	חֵטְא	خطيئة
רֹמַח	رمح	יָבֵשׁ	يابس
אַחֲרוֹן	أخير	יָם	بحر ـ يم
תּוֹרָה	قانون ـ شريعة	יַם ـ סוּף	البحر الاحمر

(١) وردت فى بعض القواميس و ين بمعنى نبيذ

الإضافة

هناك أسماء مطلقة مثل רוֹפֵא -סוּס (طبيب -حصان) وهناك صور إضافة تتكون من مضاف ومضاف إليه مثلרוֹפֵא-שִׁנַּיִם...סוּס-אִכָּר (طبيب أسنان - حصان الفلاح)فالطبيب ليس أي طبيب ، بل طبيب أسنان ،والحصان ليس أي حصان بل حصان الفلاح .

وتنقسم الإضافة إلى نوعين (أ) إضافة دائمة تكون الأسماء التي تركب صيغة الإضافة معنى جديدا لا علاقة له بمعنى كل كلمة منفصلة مثل תַּפּוּחַ-זָהָב (تفاح ذهب)، فالإضافة كونت معنى جديدا يعبر عنهما معا و هو "برتقال".

(ب) إضافة ارتباطيه تعبر فيه صيغة الإضافة عن معان منفصلة ،ولكن يقوم بينها ارتباط يربط بينها للتعبير عن معنى معين مثل מַחְבֶּרֶת-הַתַּלְמִידָה (كراسة التلميذة).

وهناك صورة أخرى للإصافة تتم بوضع أداة الملكية שֶׁל بين المضاف والمضاف إليه مع إلحاق ضمير متصل في المضاف يعود على المضاف إليه.مثل إضراب الطلبة ، שְׁבִיתָתָם שֶׁל הַסְּטוּדֶנְטִים .أو بوضع أداة الملكية שֶׁלبين المضاف والمضاف إليه مباشرة بعد تعريف كل همما مع إبقاء تشكيل المضاف كما هو ، مثل הַסּוּס שֶׁל הָאִכָּר

وسوف نسرد نماذج لأهم الأوزان التي يطرأ عليها تغيرات في حالة الاضافة من خلال أمثلة في حالة المضاف المفرد والجمع والجمع المستقل .

יָפָה جميلة_حسناء יְפַת מַרְאֶה جميلة المظهر

أي انه يتم تبديل الهاء الأخيرة في كل اسم أو صفة مؤنثة الى تاء مع تقصير القامص الى بتاح

باستثناء وزن מִפְעָלָה:מִפְלָגָה و מִשְׁטָרָה تصبحان מִפְלֶגֶת و מִשְׁטֶרֶת

זָקֵן رجل مسن זְקַן-זִקְנֵי-זְקֵנִים

*זְמָן زمن זְמַן-זְמַנֵּי-זְמַנִּים

*זָהָב ذهب זְהַב הָאָרֶץ ذهب الأرض

استثناء : إذا كان الاسم معتل الآخر بحرف الألف א بقت حركة القامص قبلها كما هي .

* שֹׂעָר شعر שְׂעַר שַׂעֲרוֹת שְׂעָרוֹת

* מָוֶת موت מוֹת

* קָצִיר حصاد קְצִיר קְצִירֵי קְצִירִים

وإذا كان أول الكلمة أحد هذه الأحرف (א ألف ה هاء ח حاء ע عين) بدلت القامص بالسكون المتحرك

مثل אָסִיר سجين-أسير אֲסִיר

* שָׁלוֹם سلام שְׁלוֹם שְׁלוֹמֵי שְׁלוֹמוֹת

* שָׁבוּעַ اسبوع שְׁבוּעַ שְׁבוּעוֹת שָׁבוּעוֹת

* עוֹלָם عالم עוֹלַם עוֹלְמֵי עוֹלָמִים

* אוּלָם قاعة אוּלַם אוּלַמֵּי אוּלַמּוֹת

שַׁבָּת سبت שַׁבַּת שַׁבְּתוֹת שַׁבָּתוֹת
אִכָּר فلاح אִכַּר אִכְּרֵי אִכָּרִים

- סֻלָּם سلم סֻלַּם סֻלָּמֵי סֻלָּמִים
- מִקְדָּשׁ معبد מִקְדַּשׁ מִקְדְּשֵׁי מִקְדָּשִׁים
- אֶצְבָּע إصبع אֶצְבַּע אֶצְבְּעוֹת אֶצְבָּעוֹת
- בַּיִת بيت בֵּית בָּתֵּי בָּתִּים
- בֵּן ابن בֶּן בְּנֵי בָּנִים

الفعل

הַפֹּעַל

ينقسم الفعل الى ماض ومضارع وأمر

فالماضي ما يدل على حدوث شيء في زمن مضى قبل التكلم مثل כָּתַב

والمضارع مايدل على حدوث شيء في زمن التكلم أو بعده مثل יִכְתֹּב

والامر ما يطلب به حصول شيء بعد زمن التكلم مثل כְּתֹב

والاصل في الفعل في اللغة العبرية أن يكون ثلاثي واعتمد اللغوين وزن الفعل على وزن فعل פעל كما في اللغة العربية فتقول כָּתַב فالكاف هنا تسمى فاء الكلمة والتاء عينها والباء لامها

وينقسم الفعل الى صحيح ومعتل او سالم ومعتل والى مخفف ومشدد والى مضعّف والى لازم ومتعدي والى مبنى للمعلوم ومبنى للمجهول ويكون الفعل ثلاثي ورباعي وخماسي

في السالم والمعتل

السالم واسمه بالعبرية שָׁלֵם وهو ما سلم من أحرف العلة وهي أحرف אהוי نحو קָשַׁר ربط أو عقد

والمعتل נָח هو ما كان أحد أحرفه حرف علة مثل קוּם قم ومثل יָרַד أي نزول ومثل בָּנָה أى بُنَاء

والفعل المعتل اما أن تكون العلة في فاء الفعل مثل יָלַד ويسمى مثالا بالعربية

وقد تكون العلة في عين الكلمة مثل קוּם ويسمى بالعربية أجوف

وقد تكون العلة في لامه ويسمى بالعربية ناقصاً مثل בָּנָה بناء ومنه ما كانت فاؤه ولامه حرف علة نحو ירא خاف ويسمى في الصرف العربي باللفيف المفروق ومنهما كانت عينه ولامه حرف علة نحو בוא أى مجيء ويعرف في الصرف العربي باللفيف المقرون

ومن الناقص ما كانت فاؤه נ أو ל ففي هذه الحالة يأتي المضارع منها بان تدغم فاء الكلمة بشدة نحو נָפַל أي سقط ففي المضارع نقول אֶפּוֹל عوضاً عن אֶנְפּוֹל وفي مثل فعل לָקַח أى أخذ. فالمضارع فيه نقول אֶקַּח عوضاً عن אֶלְקַח

فى المخفف والمشدد

ينقسم الفعل الى مخفف والى مشدد فالمخفف واسمه קַל هو ما خلا من التشديد والمشدد واسمه כָּבֵד ما كان احد حروفه مشددة

فالقال קַל ومعناه القليل وهو من مصدر קלל مثل שָׁבַר اى كسر والمشدد او ال כבד مثل שִׁבֵּר اى كسّر وهو يدلنا على المبالغة في التكسير وللفعل الخفيف ال קַל ثلاث صيغ وهى

פָּעַל فَعَلَ بفتح الفاء والعين و פָּעֵל بفتح الفاء وكسر العين مما لا و פָּעֹל بفتح الفاء وضم العين ممالا ووردت جميعها في التوراة في نص

واحد وهو וְלֹא יָכֹל מֹשֶׁה לָבוֹא אֶל אֹהֶל מוֹעֵד כִּי שָׁכַן עָלָיו הֶעָנָן וּכְבוֹד ה׳ מָלֵא אֶת הַמִּשְׁכָּן » وترجمتها » فلم يقدر موسى ان يدخل خيمة الاجتماع لان السحابة حلت عليها وبهاء الرب ملأ المسكن (خروج ٤٠ـ٣٥)

والقاعدة في صيغة פָּעַל بفتح الفاء والعين ان تكون حركة الفاء قمص ۥ وحركة العين بتاح ـ وتحرك الفاء والعين بحركة القمص اذا كان الفعل معتل اللام مثل קָרָא او كان صحيحا وكان موقوف عليه مثل וְעַל הֶהָרִים לֹא אָכָל اى وعلى الجبال لم يأكل (حزقيال ١٨ ـ ٦)

وتكون لام الفعل ساكنة أو محركة بحركة الشفا . اذا كانت في صيغة الماضي

مثال פָּעַל

(تنبيه) هذه الحروف الاتية الستة هي الحروف التى تضاف على الفعل الماضى عند تصريفه (أي عند نسبته الى المؤنث والمذكر والمفرد والجمع الخ) . وهي مجموعة في كلمة תְּהִימוּן تهيمون اي تهيجوا

כָּתַב كتب فتقول

כָּתַבְתִּי المذكر والمؤنث المفرد المتكلم أنا كتبت فالتاء والياء تغنى عن كلة أنا

כָּתַבְתָּ للمذكر المفرد المخاطب والتاء هنا هى من كلمة انت

כָּתַב للمفرد المذكر الغائب (ولا يوجد في هذه الكلمة احرف زائدة)

כָּתַבְתְּ لمفرد المؤنث المخاطب والتاء من كله אַתְּ أنت

כָּתְבָה لمفرد المؤنث الغائب والهاء من كلمة הִיא هى

כָּתַבְנוּ للجمع مذكر ومؤنث للمتكلم اي كتبنا والنون والواو من كلمة אנחנו اى نحن

כְּתַבְתֶּם لجمع المذكر المخاطب والتاء والميم من كلمة אַתֶּם أى أنتم

כְּתַבְתֶּן لجمع المؤنث المخاطب والتاء والنون من كلمة אַתֶּן

כָּתְבוּ لجمع المذكر والمؤنث الغائب

في اللغة العبرية للمخاطب فى حالة الجمع أوفى حالة المفرد تستعمل كلمة واحدة فتقول مثلا

כָּתַבְתִּי أى أنا كتبت

وتقول أيضا

אֲנִי כָּתַבְתִּי أى أنا كتبتُ

وتقول أيضا

אֲנַחְנוּ כָּתַבְנוּ أى نحن كتبنا لجمع المذكر والمؤنث

وتقول أيضا

כָּתְבוּ للمذكر وللمؤنث في حالة الجمع فى الغائب

فتقول הֵם כָּתְבוּ أى هم كتبوا و הֵן כָּתְבוּ هن كتبن

الماضي من صيغة
פָּעַל

مثال ذلك كلمة חָפֵץ أي رغب تقول

חָפַצְתִּי	رغبت أو أردت للمفرد المتكلم مذكراً أو مؤنثا
חָפַצְתָּ	رغبت انت للمفرد المذكر المخاطب
חָפַצְתְּ	رغبت لمفرد المخاطب المؤنث
חָפֵץ	رغب للمفرد المذكر الغائب
חָפְצָה	رغبت للمفرد المؤنث الغائب .
חָפַצְנוּ	رغبنا لجمع المذكر والمؤنث المتكلم
חֲפַצְתֶּם	رغبتم لجمع المذكر المخاطب
חֲפַצְתֶּן	رغبتن لجمع المؤنث المخاطب
חָפְצוּ	رغبوا لجمع المذكر والمؤنث الغائب

وكذلك فعل חָסֵר نقص כָּבֵד ثقل זָקֵן هرمَ יָשֵׁן نام שָׁמֵן سمن

الماضى من صيغة

פָּעַל

مثال ذلك كلمة יָכֹל أى قدر تقول

יָכֹלְתִּי	قدرت للمفرد المذكر والمؤنث المتكلم
יָכֹלְתָּ	قدرت للمذكر المخاطب المفرد
יָכֹלְתְּ	قدرت للمفرد المخاطب المؤنث
יָכֹל	قدر للمذكر المفرد الغائب
יָכְלָה	قدرت للمؤنث المفرد الغائب
יָכֹלְנוּ	قدرنا للجمع المتكلم مذكر ومؤنث
יְכָלְתֶּם	قدرتم لجمع المذكر المخاطب
יְכָלְתֶּן	قدرتن للمؤنث الجمع المخاطب
יָכְלוּ	قدروا لجمع المذكر والمؤنث الغائب

الفعل المشدد

הַכָּבֵד

يأتي الفعل المشدد او الثقيل على الأوزان الآتية :

פִּעֵל و פֻּעַל فِعّل وفُعّل مثال ذلك

כִּתֵּב اى كَتَّب و כֻּתַּב وكُتِّبَ (وهن مبني للمجهول) تقول كتَّبَ والكتاب كتِّب ويأتي أيضاً على وزن פִּעֵל مثل אִבֵּד וְשִׁבֵּר أى أباد وكسر

الفعل المضارع

في حالة القال קַל اي الخفيف والغير مشدد

בֵּינוֹנִי (١) او הוֹוֶה (١)

المضارع ما يدل على حـدوث شيء في زمن التكلم ويأتي على ثلاثة اوزان :

פּוֹעֵל	וּפָעֵל	וּפָעוֹל
فتقول		
כּוֹתֵב	חָפֵץ راغب	יָכֹל قادر
انا وانت وهو كاتب	انا وانت وهو راغب	انا وانت وهو قادر
כּוֹתֶבֶת ـ כּוֹתְבָה	חֲפֵצָה	יְכֹלָה
انا وانت وهي كاتبة	.... راغبة	...... قادرة
כּוֹתְבִים	חֲפֵצִים	יְכֹלִים
نحن وانتم وهم كاتبين	.... راغبين	...... قادرين
כּוֹתְבוֹת	חֲפֵצוֹת	יְכֹלוֹת
نحن وانتن وهن كاتبات	.... راغبات	...... قادرات

(١) معناه بينه و بيني أى بين الماضى وبين المستقبل وهو المضارع او الحال

(٢) معناه كائن ـ اى الحالة الحاضرة

בֵּינוֹנִי פָּעוּל

اى مضارع من وزن مفعول

כָּתוּב	مكتوب
כְּתוּבָה	مكتوبة
כְּתוּבִים	مكتويين
כְּתוּבוֹת	مكتوبات

المستقبل

הֶעָתִיד

يأتي الفعل المستقبل على وزنين اثنين وهما : אֶפְעֹל و אֶפְעַל

وللدلالة على المستقبل هو أن تقبل الكلمة أحد أحرف " אנית "

« أنيت » في أولها واحد أحرف " יונה " يونه في آخرها

مثال ذلك من وزن אֶפְעֹל

אֶכְתֹּב	أكتب للمذكر والمؤنث المتكلم المفرد
תִּכְתֹּב	تكتب للمذكر المخاطب
תִּכְתְּבִי	أنت تكتبين للمؤنثة المخاطبة
יִכְתֹּב	هو يكتب المذكر الغائب
תִּכְתֹּב	هي تكتب للمؤنثة الغائبة
נִכְתֹּב	نحن نكتب لجمع المذكر والمؤنث المتكلم

תִּכְתְּבוּ تكتبون لجمع المذكر المخاطب

תִּכְתֹּבְנָה تكتبن لجمع المؤنث المخاطب . ويكتبن لجمع المؤنث الغائب

יִכְתְּבוּ يكتبوا لجمع المذكر الغائب

(ملحوظه)

في الغالب أن تشكل الألف من أحرف أنيت " אנית " بسجول (ֶ)

أما باقي الأحرف فتشكل بحيريق (ִ)

أما وزن الفعل من אֶפְעַל فتكون عين الفعل مشكله بفتحة بتاح (ַ)

مثل אֶשְׁכַּב

الأمر

צִוּוּי صِقُوى

وهو من القال קַל الخفيف

يأتي الأمر على وزن الفعل المستقبل فقط ترفع منه أحرف أنيت " אנית " فنقول في كلمة אֶכְתֹּב أكتب للمذكر والمؤنث المتكلم في الفعل المستقبل وحينما تريد أن تجعلها في صيغة الامر تقول كذا

כְּתֹב اكتب

כִּתְבִי اكتبي

כִּתְבוּ اكتبوا

כְּתֹבְנָה اكتبن

المفعول به

من الفعل القال קַל

נִפְעַל أي انفعل

علامة هذا الفعل هو نون زائدة في أول الـكلمة ومشكله بحيريق (ִ)

עָבָר ماض

נִכְתַּבְתִּי	أنا منكتب وأنا منكتبة
נִכְתַּבְתָּ	أنتَ منكتب
נִכְתַּבְתְּ	أنتِ منكتبه
נִכְתַּב	هو منـكتب
נִכְתְּבָה	هي منكتبه
נִכְתַּבְנוּ	نحن منكتبون ونحن منكتبات
נִכְתַּבְתֶּם	أنتم منـكتبون
נִכְתַּבְתֶּן	أنتن منـكتبات
נִכְתְּבוּ	هم منـكـتبون وهن منكتبات

المضارع

من المفعول به

בֵּינוֹנִי נִפְעָל

صيغة المفعول به في المضارع كما في الماضي فقط عين الفعل مشكله بقمص ָ عوضاً عن فتحة بتاح (ַ) كذا :

נִכְתָּב أنا وأنت وهو منكتبٌ (الآن)

נִכְתָּבָה أو נִכְתֶּבֶת أنا وأنت وهي منكتبة (الآن)

נִכְתָּבִים نحن وأنتم وهم منكتبون (الآن)

נִכְתָּבוֹת نحن وأنتم وهن منكتبات (الآن)

(ملحوظه)

لايوجد في هذا البناء בֵּינוֹנִי פָּעוּל أي مضارع مفعول به لأن كل البناء من هذا الشكل مفعول به في كل الأزمنة

ابنية الفعل [1]

للفعل أبنية سبعة وهي :

(١) الخفيف أو البسيط نحو כָּתַב كتب

(٢) إنفَعَل نحو נִכְתַּב انكتب ومنه נִכְתָּב مشكلة بحركة القمص (ד)بمعنى مُنْفَعِل منكتب

(٣) المشدد כָּבֵד ويأتي على وزن فِعّل أيضاً نحو כִּתֵּב كِتّب

(٤) يأتى مبنى للمجهول نحو כֻּתַּב كُتِبَ

(٥) يأتي على وزن إفعِل نحو הִכְתִּיב أي اكْتَبَ

(٦) يأتى على وزن إفعَل نحو הָכְתַּב أى أُكْتب

(٧) افتعل وعبرياً على وزن اتفّعل بتقديم التاء نحو הִתְכַּתֵּב أى

---

(١) مستعار من استاذ العبريه מוֹרֵה הָעִבְרִית تأليف الاستاذ مراد بك فرج المحامى

اكتتب ونحو הִתְאַזֵּר (هتأزر) أو تأزر واذا كانت الفاء من هذا البناء حرف ז نحو הִתְזַמֵּן أى تأهب ـ استعد . تحضر . من معنى الزمن قلت הִזְדַּמֵּן بتقديم الزاى وابدال التاء دالا

واذا كانت حرف צ نحو הִתְצַדֵּק اى تصدق (بمعنى انه صار صدّيقاً) قلتَ הִצְטַדֵּק بتقديم الصاد وابدال التاء طاء

واذا كانت حرف שׁ او שׂ او ס قدمتها على التاء فتقول הִשְׁתַּמֵּר تثمر أى جد وتهيأ للامر واحترس و הִשְׂתַּכֵּר تأجر أو كسب وأوجر הִסְתַּבֵּךְ تشبك وتقول מִטַּהֵר متطهر بدلا من מִתְטַהֵר وتقول אֲדַמֶּה اتشبه بدلا من אֶתְדַּמֶּה

الفعل المضعف

כָּפוּל

الفعل المضعف כָּפוּל هو ما كانت عينه ولامه من حرفين متشابهين مثال ذلك מָדַד اى قاس (قاس الارض) وهو ثلاثي ويأتي ايضاً في الرباعي مثل כִּלְכֵּל اي قوّت ويكون ايضاً خماسياً مثل חֲמַרְמַר اى احمرّ ومنه פָּנַי חֲמַרְמְרוּ מִנִּי בֶכִי احمرّ وجهي من البكاء (ايوب ١٦ ـ ١٦)

اللازم والمتعدى

ينقسم الفعل الى لازم ومتعد

פֹּעַל עוֹמֵד فعل لازم بمعنى واقف

و פֹּעַל יוֹצֵא فعل متعد بمعنى خارج

فاللازم مالا ينصب المفعول به مثل הָלַךְ اي ذهب و עָמַד اي وقف

والمتعدى ما ينصبه مثل אָכַל اي اكل و כָּתַב اي كتب

وللدلالة على معرفة المتعدى من اللازم هو سوءال ما ؟ فتقول מָה אָכַל ؟ ما اكل ؟ تجد الجواب مثلا לֶחֶם اي خبز فتعرف حينئذ ان هذه الكلمة متعدية

وأما اللازم فلا تجد جوابا على سوءال ما ؟ فمثلا הָלַךְ اي ذهب فلو سألت بان قلت מה הָלַךְ ؟ ما ذهب فلا معنى لذلك وحينئذ تعرف ان هذه الكلمة من فعل لازم

باب الـكلمات

الحروف

שַׁעַר הַמִּלּוֹת

حرف الالف א

אֲבָל	حقيقة أو انما
אוֹ	أو
אוּלַי	ربما ـ ياليت
אַיִן	ليس . غير موجود
אָז	حينئذ
אַחֲרֵי	بعد. ووردت أيضاً من غير ياء
אַחַר	بعد
אֵיכָה	كيف
אַךְ	انما ـ ما عدا ـ فقط
אַל	لا
אִם	إن ـ اذا
אָנָה	اين
אַפַּיִם	وجه
אֲשֶׁר	ألذى
אֶת	إلى
אֲבוֹי	الويل
אוֹי	الويل
אוּלָם	حقيقة ـ إنما
אֵין	ليس. أوغيرموجودفي الوقت
אַחֲלַי	أرجو
אַט	مهلا
אַיֵּה	أين
אֵיפוֹא	أين
אָכֵן	حقيقة
אִלּוּ	لو أن
אָמְנָם	حقيقة
אַף	أيضاً
אֶפֶס	إنما
אַשְׁרֵי	طوبى

حرف الباء ב

בִּי	أرجو	בֵּין	بين
בִּגְלַל	لاجل ـ لسبب	בַּל	لا
בִּלְתִּי	ما عدا	בִּלְעֲדֵי	ما عدا غير
בְּמוֹ	بـ ...	בְּשֶׁל	لاجل

حرف الجيم ג

منه كلمة واحدة وهي גַּם بمعنى أيضاً

حرف الدال ד

منه كلمة واحدة وهي דַּי كفاية

حرف الهاء ה

הֵא	هوذا	הֲלוֹם	هنا
הֲלֹא	أَلَمْ	הוֹי	ويل ـ ايها
הוֹ	آه	הִבֵּד	هاهو
הָלְאָה	هناك	הֵידָד	هتاف

حرف الزين ז

منه كلمة واحدة وهي זוּלָתִי اى ما عدا ووردت من غير يود

حرف الحاء ח

منه كلمة واحدة وهي חִנָּם محانا

حرف الطاء ט

منه كلمة واحدة وهي טֶרֶם قبل ان

حرف اليود י

יַעַן	لسبب او لاجل	יֵשׁ	يوجد

حرف الكاف כ

כְּבָר	قد مضى	כֹּה	كذا
כִּי	ان	כֵּן	نعم
כָּל -	كل - جميع	כַּמָּה	كم

حرف اللام ל

לֹא	لا	לְבַד	ماعدا
לוּלֵא	لولا	לָמָּה	لماذا
לְמַעַן	لاجل		

حرف الميم מ

מְאֹד	جدا	מָה	ما (هذا)
מוּל	تجاه - مقابل	מַדּוּעַ	ما السبب ؟
מִי	مَن (هذا)	מִן	مِن (حرف الجر)
מָתַי	متى		

حرف النون נ

נֶגֶד	أمام - تجاه - مقابل	נֹכַח	تجاه - مقابل - أمام

حرف السمخ ס

סֶלָה (١)	الى الابد

حرف العين ע

עַד	حتى ـ لغاية ـ الى الابد	עוֹד	أيضاً ـ فيما بعد
עֲדֶנָּה	الى الان	עַל	على
עִם	مع	עוּמַּת	تجاه ـ مقابل
עֵקֶב	من أجل		

حرف الفاء פ

פֹּה	هنا	פִּי	مقدار
פֶּן	لئلا	פָּנִים	من قديم ـ ووردت بلام فى وطا
פַּעַם	مَرَّة	פֶּתַע	بغتة
פִּתְאוֹם	بغتة		

حرف القاف ק

وردت كلمة واحدة وهى

קֶדֶם	قديم

حرف الراء ר

רַק	فقط	רֵיקָם	مجانا ـ فاض صفر اليدين

(١) هذا المعنى قال به بعض المفسرين ولكننا نخالفه ونقول إن هذه الكلمة وردت كثيراً فى المزامير والمعنى المقصود به هو دلالة على انتهاء غنوة المزمور

حرف الشين ש

وردت كلمة واحدة وهى

שָׁם	هناك

حرف التاء ת

תַּחַת	تحت	תָּמִיד	دائما

מִסְפָּר סִדּוּרִי الرقم الترتيبي للمذكر

זכר

רִאשׁוֹן שֵׁנִי שְׁלִישִׁי רְבִיעִי חֲמִישִׁי שִׁשִּׁי שְׁבִיעִי שְׁמִינִי תְּשִׁיעִי

עֲשִׂירִי أول - ثاني - ثالث ..

לִנְקֵבָה للمؤنث

רִאשׁוֹנָה שְׁנִיָּה שְׁלִישִׁית רְבִיעִית חֲמִישִׁית שִׁשִּׁית שְׁבִיעִית

שְׁמִינִית תְּשִׁיעִית עֲשִׂירִית . أولى - ثانية - ثالثة ..

הָאֶחָד . הַשֵּׁנִי . הָאַחַת . הַשְּׁנִיָּה . . .

الكتاب المقدس أى العهد القديم

סִדּוּר כִּתְבֵי - הַקֹּדֶשׁ

تقسيمه

ينقسم العهد القديم الى أسفار عددها أربعة وعشرين وتسمى هذه الاسفار أو الكتب تَنَخ תַּנַךְ وأحرف هذه الكلمة الثلاثة ترمز كالآتي التاء للتوراة תּוֹרָה والنون נ للأنبياء נְבִיאִים والخاء أو الكاف ترمز للمكتوبات כְּתוּבִים

وتجزأ التوراة الى خمسة أجزاء ولذلك يسمونها الاسرائيليون חוּמָשִׁים أي خمسة أخماس والواحد منها أي الجزء من هذه الخمسة أجزاء يسمى حُمَشْ חוּמָשׁ أي خمس

هذه الكتب الخمسة نزلت على سيدنا موسى عليه السلام وهي : —

(١) التكوين واسمه بالعبرية בְּרֵאשִׁית أي في البدء ويحتوي على حياة أبونا آدم وعلى حياة ابراهيم واسحق ويعقوب عليهم السلام لغاية وفاة سيدنا يوسف

(٢) سفر الخروج واسمه بالعبري שְׁמוֹת أي أسماء ويحتوي على عبودية فرعون لبني اسرائيل في مصر وعلى تاريخ سيدنا موسى وعلى خروج الاسرائيليين من مصر وعلى نزول التوراة على سيدنا موسى عليه السلام في جبل سيناء

(٣) اللاويين واسمه بالعبري וַיִּקְרָא أي ودَعَى وهو يحتوي على

شرائع الضحايا أو القرابين وعلى شرائع الأعيـاد وعلى بعض أحكام وشرائع عامة

(٤) سفر العدد واسمه بالعبري בְּמִדְבַּר أي في البرية ويحتوى على مراحل الاسرائيليين في البرية في جزيرة العرب عند خروجهم من مصر وعلى حروبهم مع ملوك فلسطين

(٥) سفر التثنية واسمه بالعبرى דְּבָרִים أي كلمات أو מִשְׁנֵה ـ תּוֹרָה أى تثنية التوراة ويحتوي على الأمور والرسوم والأحكام التى علمهاموسى لقومه قبل وفاته

وتم بهذا السفر مانزل على موسى لحين وفاته

الانبياء

هذا الجزء هو الثاني واسمه الانبياء وينقسم الى قسمين كالآتي :ـ

(١) الانبياء الاول נְבִיאִים ـ רִאשׁוֹנִים

(٢) الانبياء الاخرين נְבִיאִים ـ אַחֲרוֹנִים

فالقسم الاول يحتوي على تاريخ الاسرائيليين في ايام يهوشوع יְהוֹשֻׁעַ [1] ويحتوي على أيام القضاة שׁוֹפְטִים الذين أتوا بعد يهوشوع كذلك يحتوي على أسفار شموئيل שְׁמוּאֵל الاول والثاني وعلى أسفار الملوك מְלָכִים الاول والثاني لغاية تشتيت مملكة يهوذا إلى بابل

---

(١) ترجمة هـذا الاسم كذا يشوع خطأ والصواب ان يترجم يهوشوع كالاصل العبرى

والقسم الثاني اى قسم الانبياء الاخرين يحتوي على كلام الانبياء العظام وهم :

اشاعيا יְשַׁעְיָה و أرميا יִרְמְיָה وحزقيال יְחֶזְקֵאל

ويحتوي ايضاً على كلام الاثنى عشر الانبياء الصغيرين واسمهم بالعبري תְּרֵי - עָשָׂר اى الاثنى عشر وهم

هوشع הוֹשֵׁעַ ويوئيل יוֹאֵל وعاموس עָמוֹס وعوبادياه עוֹבַדְיָה ويونان יוֹנָה وميخاه מִיכָה وناحوم נַחוּם وحَبَقُّوق חֲבַקּוּק وصفانياه צְפַנְיָה وحجّى חַגַּי وزكريا זְכַרְיָה وملاخي מַלְאָכִי

כְּתוּבִים المكتوبات

المكتوبات ويحتوي على مزامير النبي داود واسمها תְּהִלִּים اى التسابيح وعلى امثال سيدنا سليمان واسمها מִשְׁלֵי اى امثال وعلى تاريخ أيوب אִיּוֹב (١) ويحتوي على خمس لفائف חָמֵשׁ - מְגִלּוֹת وهي :

(١) نشيد الانشاد שִׁיר הַשִּׁירִים وتنسب الى سليمان في ايام صباه

(٢) لفيفة راعوت רוּת وراعوث هذه كانت امرأة لابن أحد الاغنياء واسمه اليمالك فحصل قحط في ارض فلسطين فهرب الى ارض مؤاب خوفا

---

(١) كان أيوب رجلا صالحاً وكان على جانب عظيم من الثروة فابتلاه الله بالفقر وبمرض البرص وقتل أولاده وبناته في يوم واحد فصبر حتى ضرب المثل بصبره ولم يتذمر من بلواه وذلك لصلاحه وتقواه لذلك قد من الله عليه سبحانه وتعالى بنعمته مرة أخرى وعاش عيشة هنية

من ان ينتفع فقراء الاسرائيليين من ماله ولما نزل في أرض مؤاب مات هناك هو وأولاده الاثنين بعد ذلك رجعت احدى زوجات اولاده واسمها راعوث مع حماتها الى بيت لحم يهوذا (بلدة بجوار القدس) وتزوجت من رجل اسمه بُوعَز בֹּעַז وكان شيخا للبلد فرزقهم الله ذرية كان من نسلها سيدنا داود عليه السلام

(٣) اسمه אֵיכָה اى كيف وتحتوى على مراثي النبي أرميا على خراب بيت المقدس

(٤) الجامعة קֹהֶלֶת وتحتوي على حِكم سيدنا سليمان

(٥) لفيفة استر מְגִלַּת אֶסְתֵּר وتحتوي على قصة الملك احشويروش אֲחַשְׁוֵרוֹשׁ وامرأته أستر وعلى قصة هامان הָמָן عدو اليهود وعلى מָרְדֳּכַי مردخ وزير الملك

ثم يأتي بعد هذه الكتب الخمس كتب دانيال وعزرا ونحميا דָּנִיֵּאל و עֶזְרָא و נְחֶמְיָה وهذه الثلاث كتب تحتوي على تاريخ ملوك بابل والفرس وعلى حياة اليهود فى ذلك الوقت وتوجد بعض اصحاحات في هذه الكتب كتبت باللغة السريانية

وفي الآخر يوجد كتابان وهما أخبار الأيام الأول وأخبار الأيام الثاني وتحتوي هذه الكتب بالاختصار على تاريخ اليهود لغاية مهاجرتهم الى بابل في عهد بختنصر ملك بابل

تغير الحركات

تغير الحركات في الاحوال الآتية :

اولا . في نهاية الجملة اذا كان آخر حركة في الكلمة بتاح (ـَ) او سيجول (ـֶ) تتغير الحركة الى حركة القمص (ـָ) مثال ذلك

פָּתַר اى فسر فعند الوقف تصير كذا פָּתָר ومثل נֶכֶר تصير كذا נָכֶר

ثانيا . تتغير حركة الشفا (ـְ) الى الحولم (ֹ) اذا كان أصل الفعل يأتي بالحولم (ֹ) مثال ذلك יִכְלוּ تصير في الوقف יִכֹלוּ لأن أصل مصدر هذا الفعل יְכֹל

ثالثاً . تتغير حركة الشفا (ـְ) الى الصريه (ـֵ) مثل דִּבְרִי في حالة الوقف تصير דִּבֵּרִי لان أصل المصدر منها דִּבֵּר

رابعاً . اذا جاءت كلمة مشكلة بحركتى السجول مثل אֶרֶץ ففي حالة الوقف تصير אָרֶץ

خامساً . في حالة الجمع وفي حالة التشبيه للضمائر والى الاسم او الفعل تتغير حركة اول حرف من الكلمة مثال ذلك

דָּבָר فتصير דְּבָרִי و סֵפֶר فتصير סְפָרִים ـ و נַעַר تصير נְעָרִים و שָׁמַר تصير שְׁמַרְתֶּם (ولكن كلمة שָׁמַרְתִּי) لا تتغير حركتها لأن الحرف الموقوف عليه وهو حرف الميم ם لم يزل موقوف عليه

سادساً. اذا جاءت حركة البتاح (ـَ) قبل حرف الحيط (חָ) المشكلة بقمص او بحطف قمص (ֳ ָ) تتغير هذه الحركة (البتاح ـَ) الى السجول (ֶ) مثال ذلك אַחַי تصير אֶחָיו و לְהַחֲדָשִׁים تصير לֶחֳדָשִׁים

מלות היחס.

كلمات النسب

אֶל	إلى	אֲלֵיכֶם	إليكم	תַּחְתֵּנוּ	تحتنا
אֵלַי	إليّ	אֲלֵיהֶם	إليهم	תַּחְתֵּיכֶם	تحتكم
אֵלֶיךָ	إليك	תַּחַת	تحت	תַּחְתָּם	تحتهم
אֵלָיו	إليه	תַּחְתַּי	تحتي		
אֵלֵינוּ	إلينا	תַּחְתֶּיךָ	تحتك		

לִפְנֵי	أمام أو قبل	לִפְנֵיכֶם	أمامكم	אַחֲרָיו	خلفه
לְפָנַי	أمامي	לִפְנֵיהֶם	أمامهم	אַחֲרֵינוּ	خلفنا
לְפָנֶיךָ	أمامك	אַחֲרֵי	خلف أو بعد	אַחֲרֵיכֶם	خلفكم
לְפָנָיו	أمامه	אַחֲרַי	خلفي	אַחֲרֵיהֶם	خلفهم
לְפָנֵינוּ	أمامنا	אַחֲרֶיךָ	خلفك		

אֵצֶל	عند أو بجانب	אֶצְלְכֶם	عندكم	בֵּינוֹ	بينه
אֶצְלִי	عندي	אֶצְלָם	عندهم	בֵּינֵנוּ	بيننا
אֶצְלְךָ	عندك	בֵּין	بين	בֵּינְכֶם	بينكم
אֶצְלוֹ	عنده	בֵּינִי	بيني	בֵּינָם	بينهم
אֶצְלֵנוּ	عندنا	בֵּינְךָ	بينك		

לִימִין	ليمين	לִימִינוֹ	ليمينه	לִימִינָם	ليمينهم
לִימִינִי	ليميني	לִימִינֵנוּ	ليميننا		
לִימִינְךָ	ليمينك	לִימִינְכֶם	ليمينكم		

לִשְׂמֹאל	لشمال	לִשְׂמֹאלוֹ	لشماله	לִשְׂמֹאלָם	لشمالهم
לִשְׂמֹאלִי	لشمالي	לִשְׂמֹאלֵנוּ	لشمالنا	עַד	لغاية
לִשְׂמֹאלְךָ	لشمالك	לִשְׂמֹאלְכֶם	لشمالكم	בְּעַד	عن

תארי הפעל.

صفات الفعل

בַּחוּץ	في الخارج	לְמַטָּה	تحت	הַרְבֵּה	كثير
הַחוּצָה	للخارج	עַתָּה	ألان	מְעַט	قليل
הַחַדְרָה	للغرفة	הַיּוֹם	اليوم	אֵין־כְּאוּמְד חֲצִי	نصف
הַבַּיְתָה	للبيت	מָחָר	غداً	כֹּל	كل
אַרְצָה	للارض	תְּמוֹל	أمس	עוֹד	أيضاً
הֵנָּה	هاهنا	שִׁלְשׁוֹם	أول أمس	יוֹתֵר	أكثر
שָׁם	هناك	בָּרִאשׁוֹנָה	في الاول	יוֹתֵר מֵאֲשֶׁר	أكثر من
פֹּה	هنا	כְּבָר	قد . لم يزل	פָּחוֹת	أقل
לְמַעְלָה	فوق	עוֹד־לֹא	كثير	פָּחוֹת מֵאֲשֶׁר	أقل من

לִשְׁנַיִם	قسمين	אֵינֶנּוּ	غير موجود	לְבַד	فقط
מְאֹד	جداً	אֵינֶנָּה	غير موجوده	כֵּן	نعم
יֵשׁ	يوجد	אֵינָם	غير موجودين	לֹא	لا
אֵין	لا يوجد	יַחַד	معاً		

מלות החבור .

أحرف العطف

וְ	وَ . .	אוֹ	أو	כִּי־אִם	إلا
גַּם	أيضاً	כִּי	أن	אֶפֶס־כִּי	ولكن
רַק	فقط	אַךְ	ما عدا		

מלות השאלה .

أحرف الاستفهام

מִי	مَن	כַּמָּה	كَم	אֵיזֶה	أي هذا
לְמִי	لمن	אַיֵּה	أين	אֵיזוֹ	أى هذه
מִמִּי	ممن	אֵיפֹה	أين	הֲ	أل
מָה	ما	אָנָה	أين	אִם	أم
בַּמָּה	بما	מֵאַיִן	من أين		
לָמָּה	لما	מָתַי	متى		

מלות הקריאה .

حروف النداء

הָבָה	هلم	טוֹב	حسن (طيب)	הִנְנִי	ها أنا ذا
שָׁלוֹם	سلام	הִנֵּה	ها		

والباق من هذه الكلمات قد وردت في الكتاب

الانسان وحواسه وأعضاء جسمه

י. הָאָדָם וְחוּשָׁיו.

חֶלְקֵי הַגּוּף.

בְּגוּפִי אֲנִי יוֹדֵעַ שְׁלֹשָׁה חֲלָקִים: הָרֹאשׁ, הַגֵּו וְהָאֵבָרִים הַקִּיצוֹנִיִּים.

חֶלְקֵי הָרֹאשׁ הֵם: הַקָּדְקֹד, הָעֹרֶף וְהַפַּרְצוּף.

חֶלְקֵי הַפַּרְצוּף: הַמֵּצַח בֵּין שְׁתֵּי „הָרַקּוֹת" אוֹ—„הַצְּדָעִים". מֵאֲחוֹרֵי הַצְּדָעִים קְבוּעוֹת מִזֶּה וּמִזֶּה שְׁתֵּי הָאָזְנַיִם. מִתַּחַת הַמֵּצַח—שְׁתֵּי מְלוּאוֹת, שֶׁהָעֵינַיִם מְשֻׁבָּצוֹת בָּהֶן; וּבֵין הָעֵינַיִם עוֹבֵר וְיוֹרֵד חֹטֶם בַּעַל שְׁתֵּי נְחִירַיִם. מִשְּׁנֵי עֶבְרֵי הַחֹטֶם נְתוּנוֹת שְׁתֵּי לְחָיַיִם. הַבָּלוֹת וְנִכָּרוֹת בַּסַּנְטֵר. בֵּין הַסַּנְטֵר וְהַחֹטֶם נָתוּן הַפֶּה, הַמְעֻטָּר בִּשְׁתֵּי שְׂפָתַיִם. אֵצֶל אֲנָשִׁים מְגֻדָּלִים מְכֻסִּים הַסַּנְטֵר וְהַשָּׂפָה הָעֶלְיוֹנָה בִּשְׂעָרוֹת הַקְּרוּיוֹת: עַל הַסַּנְטֵר—זָקָן וְעַל הַשָּׂפָה הָעֶלְיוֹנָה—שָׂפָם.

הָרֹאשׁ, הַסַּנְטֵר וְהַשָּׂפָה הָעֶלְיוֹנָה מְכֻסִּים בִּשְׂעָרוֹת מִצְבָעִים שׁוֹנִים: יֵשׁ מֵהֶן שְׁחוֹרוֹת, צְהֻבּוֹת, פִּשְׁתּוּת, לְבָנוֹת—וְלָעֵת זִקְנָה תֵּהָפַכְנָה—שַׁלְגוֹת.

באורים: פִּשְׁתּוּת—כמראה פשתן· שַׁלְגוֹת—כמראה שלג.

أعضاء العين

חֶלְקֵי הָעַיִן.

חלקי העין: אישון או בבה. ? היא נקדה שחורה המוכעת ונעצצת כתוך עגול ברה–בעל צבעים שונים. מסביב לעגול–יראה חלבון העין–שמראהו כחלב. על העין נפתחים ונסגרים שני עורות דקים, הקרוים ׳שמורות׳ העין. השמורות מעטרות בזר של שער דק ורך, הקרוי ׳עפעף׳. מעל למלואות העינים שטוחות בקשתות שעירות– שתי גבות.–

أعضاء الاذن والفم

חֶלְקֵי הָאֹזֶן, הַפֶּה וְהַשִּׁנַּיִם.

חלקי האזן: תף האזן, הנתון בפנים: האפרכסת והתנוך שבסוף האפרכסת.

חלקי הפה: השנים, הלסתות, שהשנים קבועות בהן; החניכים המכסות את שרשי השנים; הלשון, החך שבגבה הפה–והלע הבולע את האכל.

השנים הן שלשה מינים: הכבות (או מלתעות), הניבים והתותכות.

أعضاء العنق

הַצַּוָּאר.

הצואר יחבר את גלגלת הראש עם הגו.

בתוך הצואר נתונים הגרון, השואף ונושם רוח; והושט, הממציא את המזון אל הקבה שבתוך הגו. הצואר יקרא גם גרגרת. אצל קצת בני אדם יראה על הגרגרת כעין כפתור נגד תחת העור והוא קרוי פיקה של גרגרת.

أعضاء الجسم

הַגֵּו.

הַצַּוָּאר קָבוּעַ בְּגֵו וּמִשְּׁנֵי צְדָדָיו - שְׁתֵּי כְּתֵפוֹת, שֶׁהַיָּדַיִם קְבוּעוֹת בָּהֶן. חֶלְקֵי הַגֵּו הֵם: הֶחָזֶה (אוֹ סְגוֹר־הַלֵּב), הַבֶּטֶן, הַצְּלָעוֹת וְהַגַּב, שֶׁחוּלְיוֹת הַשִּׁדְרָה עוֹבְרוֹת בְּאֶמְצָעוֹ מִלְמַעְלָה לְמַטָּה.

בִּסְגוֹר הַלֵּב קְבוּעִים: הַלֵּב הַמְכַלְכֵּל בְּדָמוֹ אֶת כָּל הַגּוּף. וְהָרֵאָה הַתְּלוּיָה בַּגָּרוֹן וְהַשְּׁאֶפֶת־וְנוֹשֶׁמֶת אֲוִיר.—

בַּבֶּטֶן נְתוּנָה הַקֵּבָה, הַמְעַכֶּלֶת אֶת הַמָּזוֹן, אֲשֶׁר יֹאכַל הָאָדָם.

الايدى

הַיָּדַיִם.

חֶלְקֵי הַיָּד: הַזְּרוֹעַ. הַמַּתְחִילָה מִן הַכָּתֵף וְגוֹמֶרֶת עַד הַפֶּרֶק הָרִאשׁוֹן, הַקָּרוּי אַצִּיל (אוֹ מַרְפֵּק): הַקָּנֶה הַמַּתְחִיל מִן הַמַּרְפֵּק וְגוֹמֵר אֵצֶל הַפֶּרֶק הַשֵּׁנִי; וְכַף הַיָּד, שֶׁהָאֶצְבָּעוֹת תְּחוּבוֹת בָּהּ. שְׁמוֹת הָאֶצְבָּעוֹת הֵן: בֹּהֶן (אוֹ אֲגוּדָל), אֶצְבַּע. אַמָּה (אוֹ צִרְדָּה), קְמִיצָה וְזֶרֶת.

الارجل

הָרַגְלַיִם.

חֶלְקֵי הָרֶגֶל: הַיָּרֵךְ הַמַּתְחִילָה מִן הַגֵּו וְנִגְמֶרֶת עִם הַפֶּרֶק הָרִאשׁוֹן הַקָּרוּי בֶּרֶךְ; הַשּׁוֹק הַמַּתְחִיל מִן הַבֶּרֶךְ וְנִגְמַר עִם הַפֶּרֶק הַשֵּׁנִי הַקָּרוּי קַרְסֹל—וְכַף הָרֶגֶל שֶׁהָאֶצְבָּעוֹת קְבוּעוֹת בָּהּ.

הַחֵלֶק שֶׁתַּחַת הַקַּרְסֹל קָרוּי עָקֵב; וְהַבָּשָׂר הַתָּפוּחַ שֶׁעָלָיו—תַּפּוּחַ הֶעָקֵב. —

הַבָּשָׂר הַתָּפוּחַ שֶׁעַל הַזְּרוֹעַ קָרוּי „קִבֹּרֶת"; וְהַבָּשָׂר הַתָּפוּחַ שֶׁעַל הַשּׁוֹק מֵאָחוֹר קָרוּי „סֹבֶךְ". רָאשֵׁי אֶצְבְּעוֹת הַיָּדַיִם וְהָרַגְלַיִם מְכֻסּוֹת בְּצִפָּרְנַיִם.

גּוּף הָאָדָם בָּנוּי מֵעֲצָמוֹת, חֲסִיסוֹת, בָּשָׂר, גִּידִים עֲצַבִּים—וְעוֹר פָּרוּשׂ עַל כֻּלּוֹ.—

באורים: תָּפוּחַ—גָּבֹהַּ ורך כבצק. חסיסה—עצם רכה.

(ابنية الافعال)

السالم والمعتل

א.

שלמים
سالم

صيغ الافعال	1 קל خفيف	2 נפעל إنفعل	3 פעל فعّل
עבר ماضي	(1. 2. 3.)	.	
נסתר غائب	כתב كتب	נכתב	כתב, כתב
נסתרת غائبة	כתבה או כתבה	נכתבת ־תבה	כתבה או כתבה
נוכח مخاطب	כתבת	נכתבת	כתבת
נוכחת مخاطبة	כתבת	נכתבת	כתבת
מדבר ־ברת متكلم-ة	כתבתי	נכתבתי	כתבתי
נסתרים ־רות غائبين-ات	כתבו, כתבו	נכתבו	כתבו, כתבו
נוכחים مخاطبين	כתבתם	נכתבתם	כתבתם
נוכחות مخاطبات	כתבתן	נכתבתן	כתבתן
מדברים ־רות متكلمين / متكلمات	כתבנו	נכתבנו	כתבנו
בינוני مضارع			
יחיד, יחידה مفرد	כתב, כתבה ־תבת	נכתב ־תבה ־תבת	מכתב ־תבה ־תבת
רבים, רבות جمع	כתבים ־בות	נכתבים ־בות	מכתבים ־בות
פעול مفعول			
יחיד, יחידה مفرد	כתוב, כתובה	חסר	מכתב ־תבה
רבים, רבות جمع	כתובים ־בות		מכתבים ־בות
עתיד مستقبل			
מדבר ־רת متكلم-ة	אכתב	אכתב (אכתב)	אכתב
נוכח مخاطب	תכתב	תכתב (תכתב)	תכתב
נוכחת مخاطبة	תכתבי ־תבי	תכתבי ־תבי	תכתבי ־תבי
נסתר غائب	יכתב	יכתב	יכתב
נסתרת غائبة	תכתב	תכתב	תכתב
מדברים ־רות متكلمين / متكلمات	נכתב	נכתב	נכתב
נוכחים مخاطبين	תכתבו	תכתבו	תכתבו
נסתרים غائبين	יכתבו, יכתבו	יכתבו, יכתבו	יכתבו, יכתבו
נוכחות ונסתרות مخاطبات وغائبات	תכתבנה	תכתבנה	תכתבנה (תכתבנה)
מקור مصدر	כתוב, כתב	הכתב, נכתב	כתב, כתב
נפרד, נסמך	בכתב כבתב	הכתב, כה־ בה־ לה־	כב־ כב־ לכ־
עם כנוים	לכתב מכתב	מהכתב	מכתב
צווי امر			
נוכח־ת مخاطب-ة	כתוב או כתב, כתבי	הכתב, הכתבי	כתב, כתבי
נוכחים ־חות مخاطبين / مخاطبات	כתבו, כתבנה	הכתבו, הכתבנה	כתבו, כתבנה

4 פִּעֵל فَعَّلَ	5 הִפְעִיל أَفْعَلَ	6 הָפְעַל أُفْعِلَ	7 הִתְפַּעֵל اِفْتَعَلَ
כִּתֵּב כִּתְּבָה, כִּתֵּבֶת כִּתַּבְתָּ כִּתַּבְתְּ כִּתַּבְתִּי כִּתְּבוּ, כִּתֵּבוּ כִּתַּבְתֶּם כִּתַּבְתֶּן כִּתַּבְנוּ	הִכְתִּיב הִכְתִּיבָה הִכְתַּבְתָּ הִכְתַּבְתְּ הִכְתַּבְתִּי הִכְתִּיבוּ הִכְתַּבְתֶּם הִכְתַּבְתֶּן הִכְתַּבְנוּ	הָכְתַּב הָכְתְּבָה ־תָּבֶת הָכְתַּבְתָּ הָכְתַּבְתְּ הָכְתַּבְתִּי הָכְתְּבוּ הָכְתַּבְתֶּם הָכְתַּבְתֶּן הָכְתַּבְנוּ	הִתְכַּתֵּב הִתְכַּתְּבָה ־כַּתֶּבֶת הִתְכַּתַּבְתָּ הִתְכַּתַּבְתְּ הִתְכַּתַּבְתִּי הִתְכַּתְּבוּ ־כַּתֵּבוּ הִתְכַּתַּבְתֶּם הִתְכַּתַּבְתֶּן הִתְכַּתַּבְנוּ
מְכַתֵּב ־תְּבָה ־תֶּבֶת מְכַתְּבִים ־בוֹת	מַכְתִּיב ־בָה ־תֶּבֶת מַכְתִּיבִים ־בוֹת	מָכְתָּב ־בָה ־תֶּבֶת מָכְתָּבִים ־בוֹת	מִתְכַּתֵּב ־תְּבָה ־תֶּבֶת מִתְכַּתְּבִים ־בוֹת
חסר	מָכְתָּב ־תָּבָה מָכְתָּבִים ־בוֹת	חסר	חסר
אֲכַתֵּב תְּכַתֵּב תְּכַתְּבִי ־תֵּבִי יְכַתֵּב תְּכַתֵּב נְכַתֵּב תְּכַתְּבוּ יְכַתְּבוּ, יְכַתֵּבוּ תְּכַתֵּבְנָה	אַכְתִּיב תַּכְתִּיב תַּכְתִּיבִי יַכְתִּיב, יַכְתֵּב תַּכְתִּיב נַכְתִּיב תַּכְתִּיבוּ יַכְתִּיבוּ תַּכְתֵּבְנָה	אָכְתַּב תָּכְתַּב תָּכְתְּבִי ־תָּבִי יָכְתַּב תָּכְתַּב נָכְתַּב תָּכְתְּבוּ יָכְתְּבוּ, יָכְתָּבוּ תָּכְתַּבְנָה	אֶתְכַּתֵּב תִּתְכַּתֵּב תִּתְכַּתְּבִי ־תֵּבִי יִתְכַּתֵּב תִּתְכַּתֵּב נִתְכַּתֵּב תִּתְכַּתְּבוּ יִתְכַּתְּבוּ, יִתְכַּתֵּבוּ תִּתְכַּתֵּבְנָה
כַּתֵּב, כַּתֹּב (עם כנוים לא נמצא)	הַכְתֵּב, הַכְתִּיב בְּ־ כְּ־ לְ־ בְּהַכְתִּיב	הָכְתֵּב, הָכְתַּב (עם כנוים לא נמצא)	הִתְכַּתֵּב בְּ־ כְּ־ לְ־ מֵהִתְכַּתֵּב
חסר	הַכְתֵּב הַכְתִּיבִי הַכְתִּיבוּ ־תֵּבְנָה	חסר	הִתְכַּתֵּב הִתְכַּתְּבִי הִתְכַּתְּבוּ הִתְכַּתֵּבְנָה

קל		קל		
עם פָּעֵל	עם פָּעֹל			
עבר (1.2.3.4.5.7.)	(1.5.)	(1.5.6.)	(1.3.5.7.)	(1.2.3.4.5.)
כָּבֵד ثقل	קָטֹן صغر	עָמַד وقف	חָזַק וכו' تقوى כמו עָמַד	אָכַל וכו' כמו עָמַד اكل - وقف
כָּבְדָה, כָּבֵדָה	קָטְנָה, קָטֹנָה	עָמְדָה		
כָּבַדְתָּ	קָטֹנְתָּ	עָמַדְתָּ		
כָּבַדְתְּ	קָטֹנְתְּ	עָמַדְתְּ		
כָּבַדְתִּי	קָטֹנְתִּי	עָמַדְתִּי		
כָּבְדוּ	קָטְנוּ, קָטֹנוּ	עָמְדוּ		
כְּבַדְתֶּם	קְטָנְתֶּם	עֲמַדְתֶּם		
כְּבַדְתֶּן	קְטָנְתֶּן	עֲמַדְתֶּן		
כָּבַדְנוּ	קָטֹנּוּ	עָמַדְנוּ		
בינוני כָּבֵד כְּבֵדָה כְּבֵדִים -וֹת	קָטֹן 1)	עֹמֵד עֹמְדָה עֹמְדִים -וֹת		אֹכֵל וכו'
פעול חסר	חסר			אָכוּל אֲכוּלָה
עתיד			עם אֶפְעַל	נחי פ"א
אֶכְבַּד	אֶקְטַן	אֶעֱמֹד	אֶחֱזַק	אֹכַל
תִּכְבַּד	תִּקְטַן	תַּעֲמֹד	תֶּחֱזַק	תֹּאכַל (תֹּאכֵל וַתֹּאכַל)
תִּכְבְּדִי	תִּקְטְנִי	תַּעַמְדִי	תֶּחֶזְקִי	תֹּאכְלִי (תֹּאכֵלִי)
יִכְבַּד	יִקְטַן	יַעֲמֹד	יֶחֱזַק	יֹאכַל
תִּכְבַּד	תִּקְטַן	תַּעֲמֹד	תֶּחֱזַק	תֹּאכַל
נִכְבַּד	נִקְטַן	נַעֲמֹד	נֶחֱזַק	נֹאכַל
תִּכְבְּדוּ	תִּקְטְנוּ	תַּעַמְדוּ	תֶּחֶזְקוּ	תֹּאכְלוּ
יִכְבְּדוּ	יִקְטְנוּ	יַעַמְדוּ	יֶחֶזְקוּ	יֹאכְלוּ
תִּכְבַּדְנָה	תִּקְטַנָּה	תַּעֲמֹדְנָה	תֶּחֱזַקְנָה	תֹּאכַלְנָה
מקור כְּבוֹד כְּבֹד	קְטוֹן קְטֹן	עֲמוֹד עֲמֹד בּ־כּ־ל־ מֵעֲמֹד	חֲזוֹק חֲזֹק	אֲכוֹל אֱכֹל בְּ־ מֵאֱכֹל, כְּ־ לֶאֱכֹל
צווי חסר	חסר	עֲמֹד, עִמְדִי עִמְדוּ, עֲמֹדְנָה	חֲזַק, חִזְקִי חִזְקוּ, חֲזַקְנָה	אֱכֹל, אִכְלִי אִכְלוּ, אֱכֹלְנָה

1) שאר הנחים אינם נמצאים בשלמים בבינוני מתולשים כ"א כשם תאר מתקמצים ; קְטַנָּה, קְטַנִּים, קְטַנּוֹת

נפעל	הפעיל	הפעל
(1. 2. 5)		
נֶעֱזַר ١ عين	הֶעֱמִיד ١ وقف	הָעֳמַד
נֶעֶזְרָה	הֶעֱמִידָה	הָעָמְדָה
נֶעֱזַרְתָּ	הֶעֱמַדְתָּ	הָעֳמַדְתָּ
נֶעֱזַרְתְּ	הֶעֱמַדְתְּ	הָעֳמַדְתְּ
נֶעֱזַרְתִּי	הֶעֱמַדְתִּי	הָעֳמַדְתִּי
נֶעֶזְרוּ	הֶעֱמִידוּ	הָעָמְדוּ
נֶעֱזַרְתֶּם	הֶעֱמַדְתֶּם	הָעֳמַדְתֶּם
נֶעֱזַרְתֶּן	הֶעֱמַדְתֶּן	הָעֳמַדְתֶּן
נֶעֱזַרְנוּ	הֶעֱמַדְנוּ	הָעֳמַדְנוּ
נֶעֱזָר נֶעֱזֶרֶת נֶעֱזָרִים ־וֹת	מַעֲמִיד ־מִידָה מַעֲמִידִים ־וֹת	הָעֳמָד חָעֳמֶדֶת הָעֳמָדִים ־וֹת
חסר	הַעֲמֵד מַעֲמָדָה מַעֲמָדִים ־וֹת	
אֵעָזֵר	אַעֲמִיד	אָעֳמַד
תֵּעָזֵר	תַּעֲמִיד	תָּעֳמַד
תֵּעָזְרִי	תַּעֲמִידִי	תָּעָמְדִי
יֵעָזֵר	יַעֲמִיד	יָעֳמַד
תֵּעָזֵר	תַּעֲמִיד	תָּעֳמַד
נֵעָזֵר	נַעֲמִיד	נָעֳמַד
תֵּעָזְרוּ	תַּעֲמִידוּ	תָּעָמְדוּ
יֵעָזְרוּ	יַעֲמִידוּ	יָעָמְדוּ
תֵּעָזַרְנָה	תַּעֲמֵדְנָה	תָּעֳמַדְנָה
נֵעָזוֹר הֵעָזֵר	הַעֲמֵיד הַעֲמִיד	הָעֳמַד
הֵעָזֵר הֵעָזְרִי הֵעָזְרוּ הֵעָזַרְנָה	הַעֲמֵד הַעֲמִידִי הַעֲמִידוּ הַעֲמֵדְנָה	חסר

عين الفعل حلقية او ر — ע״פ גרונית או רי״ש

קל	נפעל	פִּעֵל	פֻּעַל	הפעיל	התפעל
עבר (1.2.3.4.5.7.)					
גָּאַל خلص	נִגְאַל	גֵּאַל (בֵּרֵךְ)	גֹּאַל (בֹּרַךְ)	הִגְאִיל	הִתְגָּאֵל
גָּאֲלָה	נִגְאֲלָה	גֵּאֲלָה (בֵּרְכָה)	גֹּאֲלָה	הִגְאִילָה	הִתְגָּאֲלָה (הִתְבָּרְכָה)
גָּאַלְתָּ	נִגְאַלְתָּ	גֵּאַלְתָּ	גֹּאַלְתָּ	הִגְאַלְתָּ	הִתְגָּאַלְתָּ
גָּאַלְתְּ	נִגְאַלְתְּ	גֵּאַלְתְּ	גֹּאַלְתְּ	הִגְאַלְתְּ	הִתְגָּאַלְתְּ
גָּאַלְתִּי	נִגְאַלְתִּי	גֵּאַלְתִּי	גֹּאַלְתִּי	הִגְאַלְתִּי	הִתְגָּאַלְתִּי
גָּאֲלוּ	נִגְאֲלוּ	גֵּאֲלוּ	גֹּאֲלוּ	הִגְאִילוּ	הִתְגָּאֲלוּ
גְּאַלְתֶּם	נִגְאַלְתֶּם	גֵּאַלְתֶּם	גֹּאַלְתֶּם	הִגְאַלְתֶּם	הִתְגָּאַלְתֶּם
גְּאַלְתֶּן	נִגְאַלְתֶּן	גֵּאַלְתֶּן	גֹּאַלְתֶּן	הִגְאַלְתֶּן	הִתְגָּאַלְתֶּן
גָּאַלְנוּ	נִגְאַלְנוּ	גֵּאַלְנוּ	גֹּאַלְנוּ	הִגְאַלְנוּ	הִתְגָּאַלְנוּ
בינוני					
גֹּאֵל גֹּאֲלָה גֹּאֲלִים ־וֹת	נִגְאָל נִגְאָלָה נִגְאָלִים ־וֹת	מְגָאֵל מְגָאֲלָה מְגָאֲלִים ־וֹת	גֹּאָל גֹּאָלָה גֹּאָלִים ־וֹת	מַגְאִיל ־ילָה מַגְאִילִים ־וֹת	מִתְגָּאֵל מִתְגָּאֲלָה מִתְגָּאֲלִים ־וֹת
פעול					
גָּאוּל גְּאוּלָה גְּאוּלִים ־וֹת	חסר	מְגֹאָל מְגֹאָלָה מְגֹאָלִים ־וֹת	חסר	מָגְאָל מָגְאָלָה מָגְאָלִים ־וֹת	חסר
עתיד					
אֶגְאַל	אֶגָּאֵל	אֲגָאֵל אֲבָרֵךְ	אֲגֹאַל אֲבֹרַךְ	אַגְאִיל	אֶתְגָּאֵל
תִּגְאַל	תִּגָּאֵל	תְּגָאֵל	תְּגֹאַל	תַּגְאִיל	תִּתְגָּאֵל, תִּתְבָּרֵךְ
תִּגְאֲלִי	תִּגָּאֲלִי	תְּגָאֲלִי	תְּגֹאֲלִי	תַּגְאִילִי	תִּתְגָּאֲלִי, תִּתְבָּרְכִי
יִגְאַל	יִגָּאֵל	יְגָאֵל	יְגֹאַל	יַגְאִיל	יִתְגָּאֵל
תִּגְאַל	תִּגָּאֵל	תְּגָאֵל	תְּגֹאַל	תַּגְאִיל	תִּתְגָּאֵל
נִגְאַל	נִגָּאֵל	נְגָאֵל	נְגֹאַל	נַגְאִיל	נִתְגָּאֵל
תִּגְאֲלוּ	תִּגָּאֲלוּ	תְּגָאֲלוּ	תְּגֹאֲלוּ	תַּגְאִילוּ	תִּתְגָּאֲלוּ
יִגְאֲלוּ	יִגָּאֲלוּ	יְגָאֲלוּ	יְגֹאֲלוּ	יַגְאִילוּ	יִתְגָּאֲלוּ
תִּגְאַלְנָה	תִּגָּאַלְנָה	תְּגָאַלְנָה	תְּגֹאַלְנָה	תַּגְאֵלְנָה	תִּתְגָּאַלְנָה
מקור					
גָּאוֹל גְּאֹל	נִגְאֹל הִגָּאֵל	גָּאוֹל גָּאֵל	גֹּאַל	הַגְאֵל הַגְאִיל	הִתְגָּאֵל
צווי					
גְּאַל גַּאֲלִי גַּאֲלוּ גְּאַלְנָה	הִגָּאֵל הִגָּאֲלִי הִגָּאֲלוּ ־אַלְנָה	גָּאֵל גָּאֲלִי גָּאֲלוּ גָּאֵלְנָה	חסר	הַגְאֵל הַגְאִילִי הַגְאִילוּ הַגְאֵלְנָה	הִתְגָּאֵל הִתְגָּאֲלִי הִתְגָּאֲלוּ הִתְגָּאֵלְנָה

نم السمل حاء ١٢ ج — ל״פ חי״ת או עי״ן

קל	נפעל	פִעל	פֻעל	הִפעיל	הָפעל	התפעל
עבר (1.2.3.5.7.)						
שכח نسي	נשכח	שכח	שכח	השכיח	השכח	השתכח
שכחה	נשכחה	שכחה	שכחה	השכיחה	השכחה	השתכחה
שכחת	נשכחת	שכחת	שכחת	השכחת	השכחת	השתכחת
שכחת	נשכחת	שכחת	שכחת	השכחת	השכחת	השתכחת
שכחתי	נשכחתי	שכחתי	שכחתי	השכחתי	השכחתי	השתכחתי
שכחו	נשכחו	שכחו	שכחו	השכיחו	השכחו	השתכחו
שכחתם	נשכחתם	שכחתם	שכחתם	השכחתם	השכחתם	השתכחתם
שכחתן	נשכחתן	שכחתן	שכחתן	השכחתן	השכחתן	השתכחתן
שכחנו	נשכחנו	שכחנו	שכחנו	השכחנו	השכחנו	השתכחנו
ביתוני						
שכח ־כחה ־כחת שכחים ־חות	נשכח ־כחה ־כחת נשכחים ־חות	משכח ־כחה	שכח שכחה	משכיח ־יחה	השכח־חה	משתכח ־כחה
פעול						
שכוח שכוחה		משכח ־חה		משכח ־חה		
עתיד						
אשכח	אשכח	אשכח	אשכח	אשכיח	אשכח	אשתכח
תשכח	תשכח ־כח	תשכח ־כח	תשכח	תשכיח	תשכח	תשתכח
תשכחי	תשכחי	תשכחי	תשכחי	תשכיחי	תשכחי	תשתכחי
ישכח	ישכח	ישכח	ישכח	ישכיח	ישכח	ישתכח
תשכח	תשכח	תשכח	תשכח	תשכיח	תשכח	תשתכח
נשכח	נשכח	נשכח	נשכח	נשכיח	נשכח	נשתכח
תשכחו	תשכחו	תשכחו	תשכחו	תשכיחו	תשכחו	תשתכחו
ישכחו	ישכחו	ישכחו	ישכחו	ישכיחו	ישכחו	ישתכחו
תשכחנה	תשכחנה	תשכחנה	תשכחנה	תשכחנה	תשכחנה	תשתכחנה
מקור						
שכוח, שכח	נשכח, השכח	שכח, שכח	שכח	השכח ־כיח	השכח	השתכח
צווי						
שכח שכחי שכחו שכחנה	השכח ־כחי ־כחו ־כחנה	שכח (־ח) שכחי שכחו שכחנה		השכח ־כיחי השכיחו השכחנה		השתכח ־כחי ־כחו ־כחנה

الناقص فاء الفعل ב׳ חסרים ن او ل ومعتل الفاء واللام

חסרי פ״נ — קל (1. 2. 5. 6. 7.)	חסרי פ״נ — נפעל	חסרי פ״נ — הפעיל (*)	חסרי פ״נ — הפעל	חסרי פ״ל — קל (1. 2. 4. 6. 7.)	חסר הקצוות — קל (1. 2. 6.)
נגש اقترب	נגש	הגיש	הגש	לקח קח اخذ	נתן اعطى
נגשה	נגשה	הגישה	הגשה	לקחה	נתנה
נגשת	נגשת	הגשת	הגשת	לקחת	נתת , תתה
נגשת	נגשת	הגשת	הגשת	לקחת	נתת
נגשתי	נגשתי	הגשתי	הגשתי	לקחתי	נתתי
נגשו	נגשו	הגישו	הגשו	לקחו	נתנו
נגשתם	נגשתם	הגשתם	הגשתם	לקחתם	נתתם
נגשתן	נגשתן	הגשתן	הגשתן	לקחתן	נתתן
נגשנו	נגשנו	הגשנו	הגשנו	לקחנו	נתנו
נגש נגשה נגשים ־ות	נגש ־שה	מגיש ־שה	הגש ־שה	לקח ־קחה ־קחת לקחים ־ות	נותן נותנה נותנים ־ות
נגוש נגושה נגושים ־ות		מגש ־שה		לקוח לקוחה לקוחים ־ות	נתון נתונה נתונים ־ות
אגש , אפל	אנגש	אגיש	אגש	אקח	אתן
תגש	תנגש	תגיש	תגש	תקח	תתן
תגשי תגשי	תנגשי תנגשי	תגישי	תגשי	תקחי תקחי	תתני תתני
יגש , יפל	ינגש	יגיש , ויגש	יגש	יקח	יתן
תגש	תנגש	תגיש	תגש	תקח	תתן
נגש	ננגש	נגיש	נגש	נקח	נתן
תגשו	תנגשו	תגישו	תגשו	תקחו	תתנו
יגשו	ינגשו	יגישו	יגשו	יקחו	יתנו
תגשנה	תנגשנה	תגשנה	תגשנה	תקחנה	תתנה
נגוש גשת ל־ כ־ ל־ מגשת	הנגש הנגש	הגש הגיש	הגש הגש	לקוח ־קחת	נתון תת כ־ כ־ לתת מתת
גש גשי גשו גשנה .	הנגש ־גשי הנגשנה	הגש ־גישי ־גישו הגשנה		קח קחי קחנה * לקח לקחי לקחנה	תן תני תנו תנה

*) הבנינים הדגושים הולכים ע״ד השלמים , כמו : ינצל , יתנצל , ולא תשלם בהם הנון עפ״י ד״ח , כי אין תש אינו ... של ב׳ כבדים

معتل الفاء، [illegible]   ג׳ נחים . נחי פ״י

קל א׳ (1–7.)	קל ב׳ (1. 5.)	נפעל	*) הִפעיל א׳	הפעיל ב׳	הָפעל	הִתפעל	קל ע״ם פָּעל (1)
ילד ولد ילדה ילדת ילדת ילדתי ילדו ילדתם ילדתן ילדנו	ינק رضع ינקה ינקת ינקת ינקתי ינקו ינקתם ינקתן ינקנו	נולד נולדה נולדת נולדת נולדתי נולדו נולדתם נולדתן נולדנו	הוליד הולידה הולדת הולדת הולדתי הולידו הולדתם הולדתן הולדנו	היניק היניקה הינקת הינקת הינקתי היניקו הינקתם הינקתן הינקנו	הולד הולדה הולדת הולדת הולדתי הולדו הולדתם הולדתן הולדנו	התילד התילדה התילדת התילדת התילדתי התילדו התילדתם התילדתן התילדנו	יכל [illegible] יכלה, יכלה יכלת, יכלת יכלת יכלתי יכלו, יכלו יכלתם יכלתן יכלנו
ילד ילדה ילדים ־ות	יונק יונקה יונקים ־ות	נולד ־דה	מוליד ־דה	מיניק ־קה	הולד ־דה	מתודע ־דעה	הבינוני מן יכ״ל לא נמצא במקרא
ילוד ילודה ילודים ־ות	ינוק ינוקה ינוקים ־ות		מולד ־דה	מונק ־קה			
אלד אדע תלד תלדי ילד , ויּלד תלד נלד תלדו ילדו תלדנה	אינק תינק תינקי יינק תינק נינק תינקו יינקו תינקנה	אולד תולד תולדי יולד תולד נולד תולדו יולדו תולדנה	אוליד תוליד תולידי יוליד ויולד תוליד נוליד תולידו יולידו תולדנה	איניק תיניק תיניקי ייניק תיניק ותינק ניניק תיניקו ייניקו תינקנה	אולד תולד תולדי יולד תולד נולד תולדו יולדו תולדנה	אתודע תתודע תתודעי יתודע תתודע נתודע תתודעו יתודעו תתודענה	אוכל תוכל תוכלי יוכל תוכל נוכל תוכלו יוכלו תוכלנה
ילוד לדת ידוע דעת	ינוק, ינק, רשת כי־קי־לי־ סינק	הולד הודע	הולד הוליד הוליד	הינק היניק	הולד	התעפח	יכול יכלת
לד לדי לדו לדנה דע דעי דענה	ינק ינקי ינקנה רש ־שה , רש, ירש	הולד ־לדי ־לדו הולדנה	הולד ־לידי ־לידו ־לדנה	הינק ־ניקי הינקנה		התודע	

*) פעל פֻּעל ע״ד השלמים : ילד ילד .

الأجوف أو معتل العين ד' נרו עז.

קל	נפעל	פֹּעַל	פֹּעַל	הִפְעִיל	הֻפְעַל	הִתְפַּעֵל
(1.3.5.6.7.) קָם قام קָמָה קַמְתָּ קַמְתְּ קַמְתִּי קָמוּ קַמְתֶּם קַמְתֶּן קַמְנוּ	נָקוֹם נָקוֹמָה נְקוּמוֹתָ נְקוּמוֹת נְקוּמוֹתִי נָקוֹמוּ נְקוּמוֹתֶם נְקוּמוֹתֶן נְקוּמוֹנוּ	קוֹמֵם قاوم קוֹמְמָה קוֹמַמְתָּ קוֹמַמְתְּ קוֹמַמְתִּי קוֹמְמוּ קוֹמַמְתֶּם קוֹמַמְתֶּן קוֹמַמְנוּ	קוֹמַם קוֹמְמָה קוֹמַמְתָּ קוֹמַמְתְּ קוֹמַמְתִּי קוֹמְמוּ קוֹמַמְתֶּם קוֹמַמְתֶּן קוֹמַמְנוּ	הֵקִים הֵקִימָה הֲקִימוֹתָ , הֵנַפְתָּ הֲקִימוֹת הֲקִימוֹתִי הֵקִימוּ הֲקִימוֹתֶם הֲקִימוֹתֶן הֲקִימוֹנוּ	הוּקַם הוּקְמָה הוּקַמְתָּ הוּקַמְתְּ הוּקַמְתִּי הוּקְמוּ הוּקַמְתֶּם הוּקַמְתֶּן הוּקַמְנוּ	הִתְקוֹמֵם הִתְקוֹמְמָה הִתְקוֹמַמְתָּ הִתְקוֹמַמְתְּ הִתְקוֹמַמְתִּי הִתְקוֹמְמוּ הִתְקוֹמַמְתֶּם הִתְקוֹמַמְתֶּן הִתְקוֹמַמְנוּ
קָם קָמָה קָמִים קָמוֹת	נָקוֹם נְקוֹמָה נְקוֹמִים ־וֹת	מְקוֹמֵם ־מְמָה	קוֹמָם ־מָה	מֵקִים מְקִימָה	הוּקָם ־קָמָה	מִתְקוֹמֵם ־מֶמֶת
סוּג סוּגָה סוּגִים ־וֹת		מְקוֹמָם ־מָה מְקוֹמָמִים ־וֹת		מוּקָם ־קָמָה מוּקָמִים ־וֹת		
אָקוּם תָּקוּם (תָּקֹם) תָּקוּמִי יָקוּם וַיָּקָם תָּקוּם נָקוּם תָּקוּמוּ יָקוּמוּ תְּקוּמֶינָה או תָּקֹמְנָה	אִקּוֹם انقم תִּקּוֹם תִּקּוֹמִי יִקּוֹם תִּקּוֹם נִקּוֹם תִּקּוֹמוּ יִקּוֹמוּ תִּקּוֹמְנָה	אֲקוֹמֵם תְּקוֹמֵם תְּקוֹמְמִי יְקוֹמֵם תְּקוֹמֵם נְקוֹמֵם תְּקוֹמְמוּ יְקוֹמְמוּ תְּקוֹמֵמְנָה	אֲקוֹמַם תְּקוֹמַם תְּקוֹמְמִי יְקוֹמַם תְּקוֹמַם נְקוֹמַם תְּקוֹמְמוּ יְקוֹמְמוּ תְּקוֹמַמְנָה	אָקִים תָּקִים תָּקִימִי יָקִים , וַיָּקֶם תָּקִים נָקִים תָּקִימוּ יָקִימוּ תָּקֵמְנָה	אוּקַם תּוּקַם תּוּקְמִי יוּקַם תּוּקַם נוּקַם תּוּקְמוּ יוּקְמוּ תּוּקַמְנָה	אֶתְקוֹמֵם תִּתְקוֹמֵם תִּתְקוֹמְמִי יִתְקוֹמֵם תִּתְקוֹמֵם נִתְקוֹמֵם תִּתְקוֹמְמוּ יִתְקוֹמְמוּ תִּתְקוֹמֵמְנָה
קוּם , קֻם	הִקּוֹם	קוֹמֵם	קוֹמַם	הָקֵם הָקִים הָקִם	הוּקַם	הִתְקוֹמֵם
קוּם קוּמִי קוּמוּ קֹמְנָה	הִקּוֹם הִקּוֹמִי הִקּוֹמוּ הִקּוֹמְנָה	קוֹמֵם קוֹמְמִי קוֹמְמוּ קוֹמֵמְנָה		הָקֵם הָקִימִי הָקִימוּ הָקֵמְנָה		הִתְקוֹמֵם ־מְמִי ־מְמוּ הִתְקוֹמֵמְנָה

נחי ע״ו			נחי ע״י	
עם פָּעַל				
קל	הִפְעִיל	קל ע״ם פָּעֵל	קל	נפעל
(1. 3. 5. 6.)		(1. 3. 5. 7.)	(1. 2. 3. 5. 7.)	
מֵת مات	הֵמִית	בֹּשׁ خجل	בָּן نام	נָבוֹן
מֵתָה	הֵמִיתָה	בֹּשָׁה	בָּנָה	נָבוֹנָה
מַתָּ	הֵמַתָּ	בֹּשְׁתָּ	בַּנְתָּ או בִּינוֹתָ	נְבוּנוֹתָ
מַתְּ	הֵמַתְּ	בֹּשְׁתְּ	בַּנְתְּ או בִּינוֹת	נְבוּנוֹת
מַתִּי	הֵמַתִּי	בֹּשְׁתִּי	בַּנְתִּי או בִּינוֹתִי	נְבוּנוֹתִי
מֵתוּ	הֵמִיתוּ	בֹּשׁוּ	בָּנוּ	נָבוֹנוּ
מַתֶּם	הֲמַתֶּם	בָּשְׁתֶּם	בַּנְתֶּם או בִּינוֹתֶם	נְבוּנוֹתֶם
מַתֶּן	הֲמַתֶּן	בָּשְׁתֶּן	בַּנְתֶּן או בִּינוֹתֶן	נְבוּנוֹתֶן
מַתְנוּ	הֵמַתְנוּ	בֹּשְׁנוּ	בַּנּוּ או בִּינוֹנוּ	נְבוּנוֹנוּ
מֵת מֵתָה מֵתִים מֵתוֹת	מֵמִית מְמִיתָה מְמִיתִים ־ות	בּוֹשׁ בּוֹשָׁה בּוֹשִׁים ־ות	בָּן בָּנָה בָּנִים ־ות	נָבוֹן נְבוֹנָה נְבוֹנִים ־ות
	מוּמָת ־תָה מוּמָתִים ־ות			
אָמוּת	אָמִית	אֵבוֹשׁ	אָבִין	אִבּוֹן
תָּמוּת	תָּמִית	תֵּבוֹשׁ	תָּבִין	תִּבּוֹן
תָּמוּתִי	תָּמִיתִי	תֵּבוֹשִׁי	תָּבִינִי	תִּבּוֹנִי
יָמוּת וְיָמֹת וַיָּמָת	יָמִית וַיָּמֶת	יֵבוֹשׁ	יָבִין יָבֵן וַיָּבֶן	יִבּוֹן
תָּמוּת	תָּמִית	תֵּבוֹשׁ	תָּבִין	תִּבּוֹן
נָמוּת	נָמִית	נֵבוֹשׁ	נָבִין	נִבּוֹן
תָּמוּתוּ	תָּמִיתוּ	תֵּבוֹשׁוּ	תָּבִינוּ	תִּבּוֹנוּ
יָמוּתוּ	יָמִיתוּ	יֵבוֹשׁוּ	יָבִינוּ	יִבּוֹנוּ
תְּמוּתֶנָה	תְּמִיתֶנָה	תֵּבֹשְׁנָה	תְּבִינֶינָה	תִּבּוֹנָּה
מוֹת מוּת	הָמֵת הָמִית	בּוֹשׁ	בֹּן בִּין	הִבּוֹן
מוּת מוּתִי מוּתוּ מֹתְנָה	הָמֵת הָמִיתִי ־תוּ הָמֵתְנָה	בּוֹשׁ בּוֹשִׁי ־שׁוּ בֹּשְׁנָה	בִּין בִּינִי בִּינֶינָה (וע׳ ריב דין)	הִבּוֹן הִבּוֹנִי הִבּוֹנוּ הִבּוֹנָּה

ה׳ כפולים المضعف						כפולים עם ל״פ ארהע״ר		
קל		נפעל	הפעיל		הפעל	קל	נפעל	הפעיל
(1. 2. 3. 5. 6.)			(*			(1.2.3.5.7.)		
סב או סבב احاط		נסב	הסב		הוסב *	בר اختار	נבר	הבר
סבה		נסבה	הסבה או הסבה		הוסבה	ברה	נברה	הברה
סבות		נסבות	הסבת		הוסבות	ברות	נברות	הברות
סבות		נסבות	הסבת		הוסבות	ברות	נברות	הברות
סבותי		נסבותי	הסבתי		הוסבותי	ברותי	נברותי	הברותי
סבו		נסבו	הסבו או הסבו		הוסבו	ברו	נברו	הברו
סבותם		נסבותם	הסבותם		הוסבותם	ברתם	נברותם	וכו׳
סבותן		נסבותן	הסבותן		הוסבותן	ברתן	נברותן	
סבונו		נסבונו	הסבונו		הוסבונו	ברנו	נברונו	
סב סבה סבים ־ות או סובב ־בבה		נסב נסבה נסבים ־ות	מסב מסבה מסבים ־ות		הוסב ־סבה הוסבים	בר ברה, ברים ־ות	נבר נברה	מבר מברה
סבוב סבובה סבובים ־ות			מוסב מוסבה מוסבים ־ות			ברור ברורה ברורים ־ות		מובר ־רה
עתיד א׳	עתיד ב׳		עתיד א׳	עתיד ב׳				
אסב	אסב	אסב	אסב	אסב	אוסב	אבר	אבר	אבר
תסב	תסב	תסב	תסב	תסב	תוסב	תבר	תבר	תבר
תסבי	תסבי	תסבי	תסבי	תסבי	תוסבי	תברי	תברי	תברי
יסב ויסב	יסב	יסב	יסב ויסב	יסב	יוסב	יבר	יבר	
תסב	תסב	תסב	תסב	תסב	תוסב	תבר	תבר	
נסב	נסב	נסב	נסב	נסב	נוסב	נבר	נבר	
תסבו	תסבו	תסבו	תסבו	תסבו	תוסבו	תברו	תברו	
יסבו	יסבו	יסבו	יסבו	יסבו	יוסבו	יברו	יברו	
תסבינה	תסבנה	תסבנה	תסבינה	תסבנה	תוסבינה	תברינה	תברינה	תברינה
סבוב סב כ׳ ב׳ ל׳ מסב		הסוב הסב	הסב		הוסב	ברור בר (בר)	הבור הבר	הבר
סב (סב) סבי סבו סבינה		הסב הסבי ־בו הסבנה	הסב הסבי ־בו הסבינה			בר בר ברי ברו ברינה	הבר הברי ־ברו הברינה	הבר הברי הברו הברינה

*) הבינונים הנגושים הולכים ע״ד נע״ו: מוסב, סובב, הסתובב.

مثل لام الفعل همزة الف، نحو לא

קַל	נִפְעַל	פִּעֵל	פֻּעַל	הִפְעִיל	הָפְעַל	הִתְפַּעֵל
(1. 2. 5.) מָצָא وجد מָצְאָה מָצָאתָ מָצָאת מָצָאתִי מָצְאוּ מְצָאתֶם מְצָאתֶן מָצָאנוּ	נִמְצָא נִמְצְאָה נִמְצֵאתָ נִמְצֵאת נִמְצֵאתִי נִמְצְאוּ נִמְצֵאתֶם נִמְצֵאתֶן נִמְצֵאנוּ	מִצֵּא מִצְּאָה מִצֵּאתָ מִצֵּאת מִצֵּאתִי מִצְּאוּ מִצֵּאתֶם מִצֵּאתֶן מִצֵּאנוּ	מֻצָּא מֻצְּאָה מֻצֵּאתָ מֻצֵּאת מֻצֵּאתִי מֻצְּאוּ מֻצֵּאתֶם מֻצֵּאתֶן מֻצֵּאנוּ	הִמְצִיא הִמְצִיאָה הִמְצֵאתָ הִמְצֵאת הִמְצֵאתִי הִמְצִיאוּ הִמְצֵאתֶם הִמְצֵאתֶן הִמְצֵאנוּ	הָמְצָא הָמְצְאָה הָמְצֵאתָ הָמְצֵאת הָמְצֵאתִי הָמְצְאוּ הָמְצֵאתֶם הָמְצֵאתֶן הָמְצֵאנוּ	הִתְמַצֵּא הִתְמַצְּאָה הִתְמַצֵּאתָ הִתְמַצֵּאת הִתְמַצֵּאתִי הִתְמַצְּאוּ הִתְמַצֵּאתֶם הִתְמַצֵּאתֶן הִתְמַצֵּאנוּ
מֹצֵא מֹצְאָה מוֹצֵאת מֹצְאִים ־וֹת	נִמְצָא ־צָאָה נִמְצָאִים ־וֹת	מְמַצֵּא ־צְּאָה מְמַצְּאִים ־וֹת	מְמֻצָּא מְמֻצָּאָה מְמֻצָּאִים ־וֹת	מַמְצִיא ־צִיאָה מַמְצִיאִים ־וֹת	הָמְצָא הָמְצָאָה הָמְצָאִים ־וֹת	מִתְמַצֵּא מִתְמַצְּאָה מִתְמַצְּאִים ־וֹת
מָצוּא מְצוּאָה מְצוּאִים ־וֹת		מְמֻצָּא ־צָּאת מְמֻצָּאִים ־וֹת		מָמְצָא ־צָאָה מָמְצָאִים ־וֹת		
אֶמְצָא תִּמְצָא תִּמְצְאִי יִמְצָא תִּמְצָא נִמְצָא תִּמְצְאוּ יִמְצְאוּ תִּמְצֶאנָה	אִמָּצֵא תִּמָּצֵא תִּמָּצְאִי יִמָּצֵא תִּמָּצֵא נִמָּצֵא תִּמָּצְאוּ יִמָּצְאוּ תִּמָּצֶאנָה	אֲמַצֵּא תְּמַצֵּא תְּמַצְּאִי יְמַצֵּא תְּמַצֵּא נְמַצֵּא תְּמַצְּאוּ יְמַצְּאוּ תְּמַצֶּאנָה	אֲמֻצָּא תְּמֻצָּא תְּמֻצְּאִי יְמֻצָּא תְּמֻצָּא נְמֻצָּא תְּמֻצְּאוּ יְמֻצְּאוּ תְּמֻצֶּאנָה	אַמְצִיא תַּמְצִיא תַּמְצִיאִי יַמְצִיא תַּמְצִיא נַמְצִיא תַּמְצִיאוּ יַמְצִיאוּ תַּמְצֶאנָה	אָמְצָא תָּמְצָא תָּמְצְאִי יָמְצָא תָּמְצָא נָמְצָא תָּמְצְאוּ יָמְצְאוּ תָּמְצֶאנָה	אֶתְמַצֵּא תִּתְמַצֵּא תִּתְמַצְּאִי יִתְמַצֵּא תִּתְמַצֵּא נִתְמַצֵּא תִּתְמַצְּאוּ יִתְמַצְּאוּ תִּתְמַצֶּאנָה
מְצוֹא מְצֹא	נִמְצֹא הִמָּצֵא	מַצּוֹא מַצֵּא	מֻצָּא	הַמְצֵא ־צִיא	הָמְצָא	הִתְמַצֵּא
מְצָא מִצְאִי מִצְאוּ מְצֶאנָה	הִמָּצֵא הִמָּצְאִי הִמָּצְאוּ הִמָּצֶאנָה	מַצֵּא מַצְּאִי מַצְּאוּ, מַצֶּאנָה		הַמְצֵא ־צִיאִי הַמְצִיאוּ ־צֶאנָה		הִתְמַצֵּא הִתְמַצְּאִי הִתְמַצְּאוּ הִתְמַצֶּאנָה

تصريف الفعل وحي هاء   ו' נחי ל"ה

קַל	נִפְעַל	פִּעֵל	פֻּעַל	הִפְעִיל	הָפְעַל	הִתְפַּעֵל
(1—7)						
גָּלָה هاجر	נִגְלָה ظهر	גִּלָּה كشف	גֻּלָּה	הִגְלָה نفت	הָגְלָה	הִתְגַּלָּה
גָּלְתָה	נִגְלְתָה	גִּלְּתָה	גֻּלְּתָה	הִגְלְתָה	הָגְלְתָה	הִתְגַּלְּתָה
גָּלִיתָ	נִגְלֵיתָ	גִּלִּיתָ ,י גִּלֵּיתָ	גֻּלֵּיתָ	הִגְלִיתָ ־לֵיתָ	הָגְלֵיתָ	הִתְגַּלִּיתָ
גָּלִית	נִגְלֵית	גִּלִּית	גֻּלֵּית	הִגְלִית	הָגְלֵית	הִתְגַּלִּית
גָּלִיתִי	נִגְלֵיתִי	גִּלִּיתִי	גֻּלֵּיתִי	הִגְלִיתִי	הָגְלֵיתִי	הִתְגַּלִּיתִי
גָּלוּ	נִגְלוּ	גִּלּוּ	גֻּלּוּ	הִגְלוּ	הָגְלוּ	הִתְגַּלּוּ
גְּלִיתֶם	נִגְלֵיתֶם	גִּלִּיתֶם	גֻּלֵּיתֶם	הִגְלֵיתֶם	הָגְלֵיתֶם	הִתְגַּלִּיתֶם
גְּלִיתֶן	נִגְלֵיתֶן	גִּלִּיתֶן	גֻּלֵּיתֶן	הִגְלֵיתֶן	הָגְלֵיתֶן	הִתְגַּלִּיתֶן
גָּלִינוּ	נִגְלֵינוּ	גִּלִּינוּ	גֻּלֵּינוּ	הִגְלִינוּ	הָגְלֵינוּ	הִתְגַּלִּינוּ
גֹּלֶה גֹּלָה גֹּלִים ־וֹת	נִגְלֶה נִגְלָה נִגְלִים ־וֹת	מְגַלֶּה מְגַלָּה מְגַלִּים ־וֹת	גֻּלֶּה גֻּלָּה גֻּלִּים ־וֹת	מַגְלֶה מַגְלָה מַגְלִים ־וֹת	מָגְלֶה מָגְלָה מָגְלִים ־וֹת	מִתְגַּלֶּה ־גַּלָּה מִתְגַּלִּים ־וֹת
גָּלוּי גְּלוּיָה גְּלוּיִם ־יוֹת		מְגֻלֶּה מְגֻלָּה מְגֻלִּים ־וֹת		מֻגְלֶה מֻגְלָה מֻגְלִים ־וֹת 1)		
אֶגְלֶה	אֶגָּלֶה	אֲגַלֶּה	אֲגֻלֶּה	אַגְלֶה	אָגְלֶה	אֶתְגַּלֶּה
תִּגְלֶה	תִּגָּלֶה	תְּגַלֶּה	תְּגֻלֶּה	תַּגְלֶה	תָּגְלֶה	תִּתְגַּלֶּה
תִּגְלִי	תִּגָּלִי	תְּגַלִּי	תְּגֻלִּי	תַּגְלִי	תָּגְלִי	תִּתְגַּלִּי
יִגְלֶה יִגֶל	יִגָּלֶה יִגָּל	יְגַלֶּה יְגַל	יְגֻלֶּה	יַגְלֶה יֶגֶל	יָגְלֶה	יִתְגַּלֶּה יִתְגַּל
תִּגְלֶה	תִּגָּלֶה	תְּגַלֶּה	תְּגֻלֶּה	תַּגְלֶה	תָּגְלֶה	תִּתְגַּלֶּה
נִגְלֶה	נִגָּלֶה	נְגַלֶּה	נְגֻלֶּה	נַגְלֶה	נָגְלֶה	נִתְגַּלֶּה
תִּגְלוּ	תִּגָּלוּ	תְּגַלּוּ	תְּגֻלּוּ	תַּגְלוּ	תָּגְלוּ	תִּתְגַּלּוּ
יִגְלוּ	יִגָּלוּ	יְגַלּוּ	יְגֻלּוּ	יַגְלוּ	יָגְלוּ	יִתְגַּלּוּ
תִּגְלֶינָה	תִּגָּלֶינָה	תְּגַלֶּינָה	תְּגֻלֶּינָה	תַּגְלֶינָה	תָּגְלֶינָה	תִּתְגַּלֶּינָה
גָּלֹה גְּלוֹת	נִגְלֹה הִגָּלוֹת	גַּלֵּה גַּלּוֹת	גֻּלֹּה גֻּלֵּה	הַגְלֵה ־לוֹת	הָגְלֵה ־לוֹת	הִתְגַּלֵּה ־גַּלּוֹת
גְּלֵה גְּלִי	הִגָּלֵה הִגָּלִי	גַּלֵּה (גַּל), גַּלִּי		הַגְלֵה (הֶגֶל) הַגְלִי		הִתְגַּלֵּה (הִתְגַּל) הִתְגַּלִּי
גְּלוּ גְּלֶינָה	הִגָּלוּ הִגָּלֶינָה	גַּלּוּ גַּלֶּינָה		הַגְלוּ הַגְלֶינָה		הִתְגַּלּוּ ־גַּלֶּינָה

1) ולפני דגש הבינוני תמיד בקבוץ: [illegible]

פעל עזר	ל״ה מפיק הא על דרך השלמים		שרש שחה
קל	קל	הִפְעִיל	הִתְפַּעֵל
(1. 2.) הָיָה كان הָיְתָה הָיִיתָ הָיִית הָיִיתִי הָיוּ הֱיִיתֶם הֱיִיתֶן הָיִינוּ	(1. 5.) גָּבַהּ ارتفع גָּבְהָה גָּבַהְתָּ גָּבַהְתְּ גָּבַהְתִּי גָּבְהוּ גְּבַהְתֶּם גְּבַהְתֶּן גָּבַהְנוּ	 הִגְבִּיהַּ הִגְבִּיהָה הִגְבַּהְתָּ הִגְבַּהְתְּ הִגְבַּהְתִּי הִגְבִּיהוּ הִגְבַּהְתֶּם הִגְבַּהְתֶּן הִגְבַּהְנוּ	(1. 5. 7.) הִשְׁתַּחֲוָה سجد הִשְׁתַּחֲוְתָה הִשְׁתַּחֲוִיתָ הִשְׁתַּחֲוִית הִשְׁתַּחֲוִיתִי הִשְׁתַּחֲווּ הִשְׁתַּחֲוִיתֶם הִשְׁתַּחֲוִיתֶן הִשְׁתַּחֲוִינוּ
הוֹיָה (הֹוָה) הוֹיָה הוֹיִם הוֹיוֹת (לִיוֹת)	גָּבוֹהַּ גְּבוֹהָה גְּבוֹהִים ־וֹת	מַגְבִּיהַּ מַגְבִּיהָה מַגְבִּיהִים ־וֹת	מִשְׁתַּחֲוֶה מִשְׁתַּחֲוָה מִשְׁתַּחֲוִים ־וֹת
רָאוּי רְאוּיָה רְאוּיִם ־וֹת		מֻגְבָּה מֻגְבָּהָה מֻגְבָּהִים ־וֹת	
אֶהְיֶה אֱהִי תִּהְיֶה תְּהִי תִּהְיִי יִהְיֶה יְהִי יֶהִי תִּהְיֶה תְּהִי נִהְיֶה נְהִי תִּהְיוּ יִהְיוּ תִּהְיֶינָה	אֶגְבַּהּ תִּגְבַּהּ תִּגְבְּהִי יִגְבַּהּ תִּגְבַּהּ נִגְבַּהּ תִּגְבְּהוּ יִגְבְּהוּ תִּגְבַּהְנָה	אַגְבִּיהַּ תַּגְבִּיהַּ תַּגְבִּיהִי יַגְבִּיהַּ תַּגְבִּיהַּ נַגְבִּיהַּ תַּגְבִּיהוּ יַגְבִּיהוּ תַּגְבֵּהְנָה	אֶשְׁתַּחֲוֶה תִּשְׁתַּחֲוֶה תִּשְׁתַּחֲוִי יִשְׁתַּחֲוֶה וַיִּשְׁתַּחוּ תִּשְׁתַּחֲוֶה וַתִּשְׁתַּחוּ נִשְׁתַּחֲוֶה תִּשְׁתַּחֲווּ יִשְׁתַּחֲווּ תִּשְׁתַּחֲוֶינָה
הָיֹה (הָיוֹ) הֱיוֹת בִּהְיוֹת לִהְיוֹת	גְּבוֹהַּ	הַגְבֵּהַּ ־בִּיהַּ	הִשְׁתַּחֲוֹת
הֱיֵה (הֱוֵה) הֱיִי הֱיוּ הֱיֶינָה		הַגְבֵּהַּ הַגְבִּיהִי הַגְבִּיהוּ הַגְבֵּהְנָה	הִשְׁתַּחֲוֵה הִשְׁתַּחֲוִי הִשְׁתַּחֲווּ הִשְׁתַּחֲוֶינָה

٩ا — هذا الفصل يحفظ بأكمله وهو لازمة حرف علة وحوالي

الافعال المركبه من حرفين   מרכבים   من حروف العلة

קל פ״נ ול״א	קל פ״נ ול״ה	הפעיל פ״נ ול״ה	קל פ״י ול״א	קל ע״ם פָּעֵל
(1.2.3.5.7.)	(1. 2. 5.)	(2. 3. 4. 5. 6.)	(1. 5. 6.)	(1. 2. 3.)
נָשָׂא حمل	נָטָה مال	הִכָּה ضرب	יָצָא خرج	יָרֵא خاف
נָשְׂאָה	נָטְתָה	הִכְּתָה	יָצְאָה	יָֽרְאָה
נָשָׂאתָ	נָטִיתָ	הִכִּיתָ	יָצָאתָ	יָרֵאתָ
נָשָׂאת	נָטִית	הִכִּית	יָצָאת	יָרֵאת
נָשָׂאתִי	נָטִיתִי	הִכִּיתִי הִכֵּיתִי	יָצָאתִי	יָרֵאתִי
נָשְׂאוּ	נָטוּ	הִכּוּ	יָצְאוּ	יָֽרְאוּ
נְשָׂאתֶם	נְטִיתֶם	הִכִּיתֶם	יְצָאתֶם	יְרֵאתֶם
נְשָׂאתֶן	נְטִיתֶן	הִכִּיתֶן	יְצָאתֶן	יְרֵאתֶן
נָשָׂאנוּ	נָטִינוּ	הִכִּינוּ	יָצָאנוּ	יָרֵאנוּ
נוֹשֵׂא ־שְׂאָה	נוֹטֶה נוֹטָה	מַכֶּה מַכָּה	יוֹצֵא יוֹצְאָה יוֹצֵאת	יָרֵא יְרֵאָה (יְרֵאת)
נוֹשְׂאִים ־וֹת	נוֹטִים ־וֹת	מַכִּים ־וֹת	יוֹצְאִים ־אוֹת	יְרֵאִים ־וֹת
נָשׂוּא	נָטוּי	מֻכֶּה מֻכָּה		
נְשׂוּאָה	נְטוּיָה			
נְשׂוּאִים ־וֹת	נְטוּיִם ־יוֹת	מֻכִּים ־וֹת		
אֶשָּׂא	אֶטֶּה אֵט	אַכֶּה אַךְ	אֵצֵא	אִירָא
תִּשָּׂא	תִּטֶּה תֵּט	תַּכֶּה תַּךְ	תֵּצֵא	תִּירָא
תִּשְּׂאִי	תִּטִּי	תַּכִּי	תֵּצְאִי	תִּֽירְאִי
יִשָּׂא	יִטֶּה יֵט	יַכֶּה יַךְ	יֵצֵא	יִירָא
תִּשָּׂא	תִּטֶּה תֵּט	תַּכֶּה תַּךְ	תֵּצֵא	תִּירָא
נִשָּׂא	נִטֶּה נֵט	נַכֶּה	נֵצֵא	נִירָא
תִּשְּׂאוּ	תִּטּוּ	תַּכּוּ	תֵּצְאוּ	תִּֽירְאוּ
יִשְּׂאוּ	יִטּוּ	יַכּוּ	יֵצְאוּ	יִֽירְאוּ
תִּשֶּׂאנָה	תִּטֶּינָה	תַּכֶּינָה	תֵּצֶאנָה	תִּירֶאנָה
נָשׂוֹא	נָטֹה נְטוֹת	הַכֵּה הַכּוֹת	יָצוֹא צֵאת	יָרוֹא יְרֹא
נְשׂוֹא שׂוֹא				בְּי־ לְי־ לְרֹא
שְׂאֵת שְׂאת				מִירֹא
שָׂא שְׂאִי	נְטֵה נְטִי	הַכֵּה (הַךְ) הַכִּי	צֵא צְאִי צְאוּ	יְרָא יִרְאִי
שְׂאוּ שֶׂאנָה	נְטוּ נְטֶינָה	הַכּוּ הַכֶּינָה	צֶאינָה (ת׳ צֶאנָה)	יִרְאוּ יְרֶאנָה

מרכבים

נפעל	קל פ״י ול״ה	הפעיל פ״י ול״ה	קל ע״ו ול״א	הפעיל ע״ו ול״א
	(1. 2. 5.)		(1. 5. 6.)	
נוֹרָא	יָרָה قذف	הוֹרָה	בָּא رجل - جاء	הֵבִיא
נוֹרְאָה	יָרְתָה	הוֹרְתָה	בָּאָה	הֵבִיאָה
נוֹרֵאתָ	יָרִיתָ	הוֹרֵיתָ	בָּאתָ	הֵבֵאתָ הֲבִיאוֹתָ
נוֹרֵאת	יָרִית	הוֹרֵית	בָּאת	הֵבֵאת
נוֹרֵאתִי	יָרִיתִי	הוֹרֵיתִי	בָּאתִי	הֵבֵאתִי
נוֹרְאוּ	יָרוּ	הוֹרוּ	בָּאוּ	הֵבִיאוּ
נוֹרֵאתֶם	יְרִיתֶם	הוֹרֵיתֶם	בָּאתֶם	הֲבֵאתֶם הֲבִיאוֹתֶם
נוֹרֵאתֶן	יְרִיתֶן	הוֹרֵיתֶן	בָּאתֶן	הֲבֵאתֶן הֲבִיאוֹתֶן
נוֹרֵאנוּ	יָרִינוּ	הוֹרֵינוּ	בָּאנוּ	הֵבֵאנוּ הֲבִיאוֹנוּ
נוֹרָא ־אָה	יוֹרֶה יוֹרָה	מוֹרֶה מוֹרָה	בָּא בָּאָה	מֵבִיא מְבִיאָה
נוֹרָאִים ־וֹת	יוֹרִים ־וֹת	מוֹרִים ־וֹת	בָּאִים ־וֹת	מְבִיאִים ־וֹת
	יָרוּי יְרוּיָה	מוֹרֶה מוֹרָה		מוּבָא מוּבָאָה
	יְרוּיִם ־וֹת	מוֹרִים ־וֹת		מוּבָאִים ־וֹת
אִוָּרֵא	אִירֶה	אוֹרֶה	אָבוֹא	אָבִיא
תִּוָּרֵא	תִּירֶה	תּוֹרֶה	תָּבוֹא	תָּבִיא
תִּוָּרְאִי	תִּירִי	תּוֹרִי	תָּבוֹאִי	תָּבִיאִי
יִוָּרֵא	יִירֶה וַיִּיר	יוֹרֶה וַיּוֹר	יָבוֹא	יָבִיא וַיָּבֵא
תִּוָּרֵא	תִּירֶה	תּוֹרֶה	תָּבוֹא	תָּבִיא
נִוָּרֵא	נִירֶה	נוֹרֶה	נָבוֹא	נָבִיא
תִּוָּרְאוּ	תִּירוּ	תּוֹרוּ	תָּבוֹאוּ	תָּבִיאוּ
יִוָּרְאוּ	יִירוּ	יוֹרוּ	יָבוֹאוּ	יָבִיאוּ
תִּוָּרֶאנָה	תִּירֶינָה	תּוֹרֶינָה	תָּבֹאנָה תְּבוֹאֶינָה	תָּבֵאנָה
הִוָּרֵא	יָרֹה יְרֹת	הוֹרוֹת	בּוֹא בְּבוֹא	הָבֵא הָבִיא
	בִּירוֹת		מְבוֹא	
הִוָּרֵא ־רְאִי	יְרֵה יְרִי	הוֹרֵה הוֹרִי	בֹּא בֹּאִי	הָבֵא הָבִיאִי
הִוָּרְאוּ ־רֶאנָה	יְרוּ יְרֶינָה	הוֹרוּ הוֹרֶינָה	בֹּאוּ בֹּאנָה	הָבִיאוּ הָבֵאנָה

الضمائر הכנוים

קל עבר כָּתַב. כְּתָבַנִי (־בָנִי), כְּתָבְךָ (כְּתָבֶךָּ ־בֶךָּ), כְּתָבֵךְ (־בֵךְ). כְּתָבוֹ ־בָהוּ. כְּתָבָהּ, כְּתָבָנוּ, כְּתַבְכֶם, כְּתַבְכֶן. כְּתָבָם, כְּתָבָן.

כָּתְבָה. כְּתָבַתְנִי (־בָתְנִי), כְּתָבַתְךָ, כְּתָבָתֶךְ, כְּתָבַתּוּ (־בַתְהוּ), כְּתָבַתָּה, כְּתָבַתְנוּ. כְּתָבַתְכֶם ־כֶן, כְּתָבָתַם, כְּתָבָתַן.

כָּתַבְתָּ. כְּתַבְתַּנִי (־תָּנִי) — — כְּתַבְתּוֹ (־תָּהוּ), כְּתַבְתָּהּ, כְּתַבְתָּנוּ — — כְּתַבְתָּם. כְּתַבְתָּן.

כָּתַבְתְּ. כְּתַבְתִּנִי — — כְּתַבְתִּיהוּ (־תִּיו) כְּתַבְתִּיהָ; כְּתַבְתִּנוּ — — כְּתַבְתִּים. כְּתַבְתִּין.

כָּתַבְתִּי. — כְּתַבְתִּיךָ, כְּתַבְתִּיךְ, כְּתַבְתִּיו (־תִּיהוּ) כְּתַבְתִּיהָ — כְּתַבְתִּיכֶם כְּתַבְתִּיכֶן, כְּתַבְתִּים, כְּתַבְתִּין

כָּתְבוּ. כְּתָבוּנִי ־בוּךָ ־בוּךְ, ־בוּהוּ, ־בוּהָ; כְּתָבוּנוּ ־בוּכֶם ־בוּכֶן ־בוּם ־בוּן.

כְּתַבְתֶּם ־תֶּן. כְּתַבְתּוּנִי — — כְּתַבְתּוּהוּ ־תּוּהָ; כְּתַבְתּוּנוּ — כְּתַבְתּוּם ־תּוּן.

כָּתַבְנוּ. — כְּתַבְנוּךָ ־נוּךְ, ־נוּהוּ ־נוּהָ; — כְּתַבְנוּכֶם ־כֶן ־נוּם ־נוּן 1).

קל עתיד יִכְתֹּב. יִכְתְּבֵנִי, יִכְתָּבְךָ (־תְּבֶךָּ), יִכְתְּבֵךְ, יִכְתְּבוֹ (־בֵהוּ ־בֶנּוּ), יִכְתְּבָהּ (־בֶהָ ־בֶנָּה); יִכְתְּבֵנוּ, יִכְתָּבְכֶם ־כֶן, יִכְתְּבֵם ־בֵן. וכן נוטים אֶכְתֹּב, תִּכְתֹּב, נִכְתֹּב 2).

יִכְתְּבוּ. יִכְתְּבוּנִי, ־בוּךָ ־בוּךְ, ־בוּהוּ ־בוּהָ; ־בוּנוּ, ־בוּכֶם ־כֶן, ־בוּם ־בוּן. וכן נוטים תִּכְתְּבִי וכו׳. תִּכְתֹּבְנָה: תִּכְתְּבוּךָ, ־בוּךְ, ־בוּהוּ ־בוּהָ וכו׳.

קל מקור כְּתֹב. כָּתְבִי (־בֵנִי), כָּתְבְךָ או כְּתָבְךָ, כָּתְבֵךְ, ־בוֹ ־בָהּ; ־בֵנוּ, כְּתָבְכֶם ־כֶן או כָּתְבְכֶם ־כֶן, כָּתְבָם ־בָן.

קל צווי כְּתֹב. כָּתְבֵנִי — — כָּתְבֵהוּ, כָּתְבָהּ (בֶהָ); כָּתְבֵנוּ — — כָּתְבֵם, כָּתְבֵן.

כִּתְבִי. כִּתְבִינִי — — כִּתְבִיהוּ ־בִיהָ; כִּתְבִינוּ — — ־בִים ־בִין. כִּתְבוּ: כִּתְבוּנִי וכו׳.

כְּתֹבְנָה: כְּתֹבְנָנִי וכו׳.

שְׁמַע. שְׁמָעֵנִי, שְׁמָעֵהוּ, שְׁמָעָהּ, שְׁמָעֵנוּ ־עֵם ־עֵן (בקמץ עיין וכן כלם ע׳ ח׳ פָּעַל וכן שְׁאָלֵהוּ, קָחֵנוּ.

פִּעֵל כִּתֵּב. כִּתְּבַנִי, כִּתֶּבְךָ, כִּתְּבֵךְ, ־בוֹ, ־בָהּ, כִּתְּבָנוּ כִּתֶּבְכֶם ־כֶן. כִּתְּבָם, כִּתְּבָן.

כִּתְּבָה. כִּתְּבַתְנִי, ־בַתְךָ, ־בָתֶךְ וכו׳. כִּתַּבְתָּ: כִּתַּבְתַּנִי וכו׳. בֵּרַךְ: בֵּרְכַנִי, בֵּרַכְךָ, בֵּרְכָהּ, בֵּרַכְכֶם ־כֶן.

יְכַתֵּב. יְכַתְּבֵנִי, יְכַתֶּבְךָ, יְכַתְּבֵךְ ־בוֹ ־בָהּ; יְכַתְּבֵנוּ, יְכַתֶּבְכֶם ־כֶן יְכַתְּבֵם ־בֵן

יְבָרֵךְ. יְבָרְכֵנִי, יְבָרֶכְךָ, יְבָרְכֵךְ ־כוֹ ־כָהּ, יְבָרְכֵנוּ, יְבָרֶכְכֶם ־כֶן, יְבָרְכֵם ־כֵן

הפעיל הִכְתִּיב. הִכְתִּיבַנִי, הִכְתִּיבְךָ ־בֵךְ ־בוֹ ־בָהּ הִכְתִּיבָנוּ, הִכְתִּיבְכֶם ־כֶן הִכְתִּיבָם ־בָן.

יִכְתֹּב . יִכְתְּבֵנִי , יִכְתָּבְךָ ־בֵךְ ־הוּ ־בֶהָ ־כְתְּבֵנוּ ־בְכֶם ־כֵן . ישמיע : יַשְׁמִיעֲךָ , יַשְׁמִיעֲכֶם

לָבַשׁ . לְבָשַׁנִי , לְבֵשְׁךָ , לְבֵשֵׁךְ ־שׁוֹ ־שָׁהּ ; לְבֵשָׁנוּ , לְבָשְׁכֶם , לְבֵשָׁם . — לְבָשָׁה . קל ע״ס פָּעַל
לְבַשַׁתְנִי , לְבֵשַׁתְךָ , לְבֵשָׁתוֹ וכו׳ . לָבַשְׁתָּ : לְבַשְׁתַּנִי (נ׳ נוכח נסתר בצירה ע״פ
והשאר בְּכָתָב) .

יִלְבַּשׁ . יִלְבָּשֵׁנִי ־בָּשְׁךָ ־שׁוֹ ־שָׁהּ ; יִלְבָּשֵׁנוּ ־בָּשְׁכֶם ־בָּשֵׁם . וכן כלם ע״מ אֶפְעַל
יִשְׁמָעֵנִי , יִשְׁמָעֲךָ ־עֲכֶם . לְבַשׁ : לְבָשֵׁנִי וכו׳ .

אָהַב־אָהֵב . אֲהֵבַנִי , אֲהֵבְךָ אֲהֵבָךְ ־בוֹ ־בָהּ . ־בָנוּ , אֲהֶבְכֶם , אֲהֵבָם . אֲהֵבָה : קל פ״נ
אֲהֵבַתְנִי , אֲהֵבַתְךָ אָהַבְתָּ : אֲהַבְתִּיךָ

יֶאֱהַב . יֶאֱהָבֵנִי (־בֵנִי) , יֶאֱהָבְךָ ־בֵךְ ־בוֹ ־בָהּ וכו׳ . צווי . אֱהַב : אֱהָבֵנִי , אֱהָבוֹ ,
־בָהּ וכו׳

יַעֲזֹר . יַעַזְרֵנִי , יַעַזְרֶךָּ , יַעַזְרֵךְ , יַעַזְרֶנּוּ ־רֶנָּה (יַעַזְרָהּ) ; יַעַזְרֵנוּ , יַעַזְרְכֶם , יַעַזְרֵם .
יִנְהַג . יִנְהָגֵנִי , יִנְהָגְךָ , יִנְהָגֵךְ ־הָגוֹ ־הָגֶהָ . יִנְהָגֵנוּ , יִנְהָגְכֶם ־כֶן , יִנְהָגֵם ־גֵן . קל ע״נ פָּעַל
יְנַהֵג . יְנַהֲגֵנִי , יְנַהֶגְךָ , יְנַהֲגֵךְ ־גוֹ ־גָהּ , יְנַהֲגֵנוּ , יְנַהֶגְכֶם ־כֶן , יְנַהֲגֵם ־גֵן .
יְשַׁלַּח . יְשַׁלְּחֵנִי , יְשַׁלֵּחֲךָ , יְשַׁלְּחֵךְ ־חוֹ ־חָהּ . יְשַׁלְּחֵנוּ , יְשַׁלֵּחֲכֶם ־כֶן , יְשַׁלְּחֵם ־חֵן . ע״נ ול״נ

יֵלֵד . יֵלְדֵנִי , יֵלְדְךָ , יֵלְדֵךְ , יֵלְדוֹ ־דָהּ , יֵלְדֵנוּ , יֵלֶדְכֶם , יֵלְדֵם . — יֵלְדוּ : יֵלְדוּנִי .
יירשׁ . יִירָשֵׁנִי , יִירָשְׁךָ , יִירָשֵׁךְ ־שׁוֹ ־שָׁהּ ; יִירָשֵׁנוּ , יִירַשְׁכֶם , יִירָשֵׁם . — יירשו :
יירָשׁוּנִי .

שָׂם . שָׂמַנִי , שָׂמְךָ , שָׂמֵךְ , שָׂמוֹ (שָׂמָהוּ) , שָׂמָהּ ; שָׂמָנוּ , שָׂמְכֶם , שָׂמָם . — שָׂמָה : ע״ו עבר
שָׂמַתְנִי , שָׂמַתְךָ , שָׂמַתֶךְ , שָׂמַתּוּ , שָׂמַתְנִי , שָׂמַתּוּ . — שַׂמְתָּ : שַׂמְתַּנִי ,

שָׂם . שָׂמִי , שָׂמְךָ וכו׳ (שוה אל העבר) . שָׂמָה . שָׂמָתִי , שָׂמָתְךָ , שָׂמָתֵךְ , שָׂמָתוֹ וכו׳ . ע״ו בינוני
יָשִׂים . יְשִׂימֵנִי , יְשִׂימְךָ ־מֵךְ ־מוֹ ־מֶהָ ; יְשִׂימֵנוּ , יְשִׂימְכֶם , יְשִׂימֵם . — יָשִׂימוּ : יְשִׂימוּנִי . — ע״ו עתיד
יָבִין : יְבִינֵנִי

שִׂים . שִׂימִי , שִׂימְךָ , שִׂימֵךְ ־מוֹ ־מָהּ ; שִׂימֵנוּ . שִׂימְכֶם , שִׂימָם .
שִׂים . שִׂימֵנִי , שִׂימוֹ או שִׂימֵהוּ , שִׂימָהּ ; שִׂימֵנוּ , שִׂימֵם . — שִׂימִי : שִׂימִנִי , ־מִיהוּ ע״ו מקור ע״ו צווי
־מִיהָ , ־מִינוּ , שִׂימוּם .

הערה . בעבר הפעיל הה״א בחטף סגל : הֱבִיאַנִי , הֱבִיאֲךָ , הֱפִיצָם .

סָבַב . סְבָבַנִי , סַבְּךָ , סַבֵּךְ , סַבּוֹ , סַבָּהּ , סַבָּנוּ . סַבְּכֶם , סַבָּם . — סַבָּה : סַבַּתְנִי , סַבַּתְךָ , כפולים עבר
סַבַּתֶךְ , סַבָּתוּ . — סַבּוֹתָ : סַבּוֹתַנִי , סַבּוֹתוֹ . — סַבּוֹת : סַבּוֹתִנִי .

סֹבֵב . סֹבְבִי ע״מ רַב . סֹבְבָה : סֹבַבְתִּי ע״מ רַבָּה (ס״ב) . בינוני
יָסֹב . יְסֻבֵּנִי , יְסֻבְּךָ , יְסֻבֵּךְ ־בּוֹ ־בָּהּ : יְסֻבֵּנוּ , יְסֻבְּכֶם , יְסֻבֵּם . — תָּסֹבִּי : תְּסֻבִּינִי . — עתיד
יָסֹבּוּ : יְסֻבּוּנִי .

בֵּית כְּנֶסֶת	الكنيسة	בִּימֵי	في ايام
קוֹל	صوت	הַמִּתְפַּלְּלִים	المصلون
חַזָּן	إمام	עֲנוּ	أجيبوا
מֵנִיף	يحرك	אָמֵן	أمين
סִידּוּר	منديل ـ معطف		

בֵּית הַכְּנֶסֶת בְּאַלֶכְּסַנְדְּרִיָּה (١)

בִּימֵי תַּלְמַי פִילוֹמֵטוֹר הָיָה בְּאַלֶכְּסַנְדְּרִיָּה בֵּית־כְּנֶסֶת גָּדוֹל וְנֶהְדָּר, וּמֵרֹב גָּדְלוֹ לֹא נִשְׁמַע בּוֹ קוֹל הַחַזָּן לְאָזְנֵי הַמִּתְפַּלְּלִים וּבִכְדֵי לְהוֹדִיעָם כִּי הַחַזָּן גָּמַר אֶת הַבְּרָכָה. הָיָה הַשַּׁמָּשׁ מֵנִיף בְּסִידּוּר לֵאמֹר: עֲנוּ אָמֵן

يقصد بكلمة كنيسة "معبد يهودي"، والمرادف الشائع لها كلمة "كنيس"

---

(١) هذه الكنيسة بنيت فى عهد ٦٠٩٦ حوبيو حوالى سنة ٣٥٨٠ للخليقة فى عهد فيه كانت الاسكندرية يقيم بها من اليهود ما ينيف على مليون نسمة وكان بها مجلساً للشيوخ وآخر للنواب وكان بها كثير من المدارس العليا وكانت تدرس فيها الفلسفة فى عهد الفيلسوف الشهير (فيلون) واسمه بالعبرى ידידיה

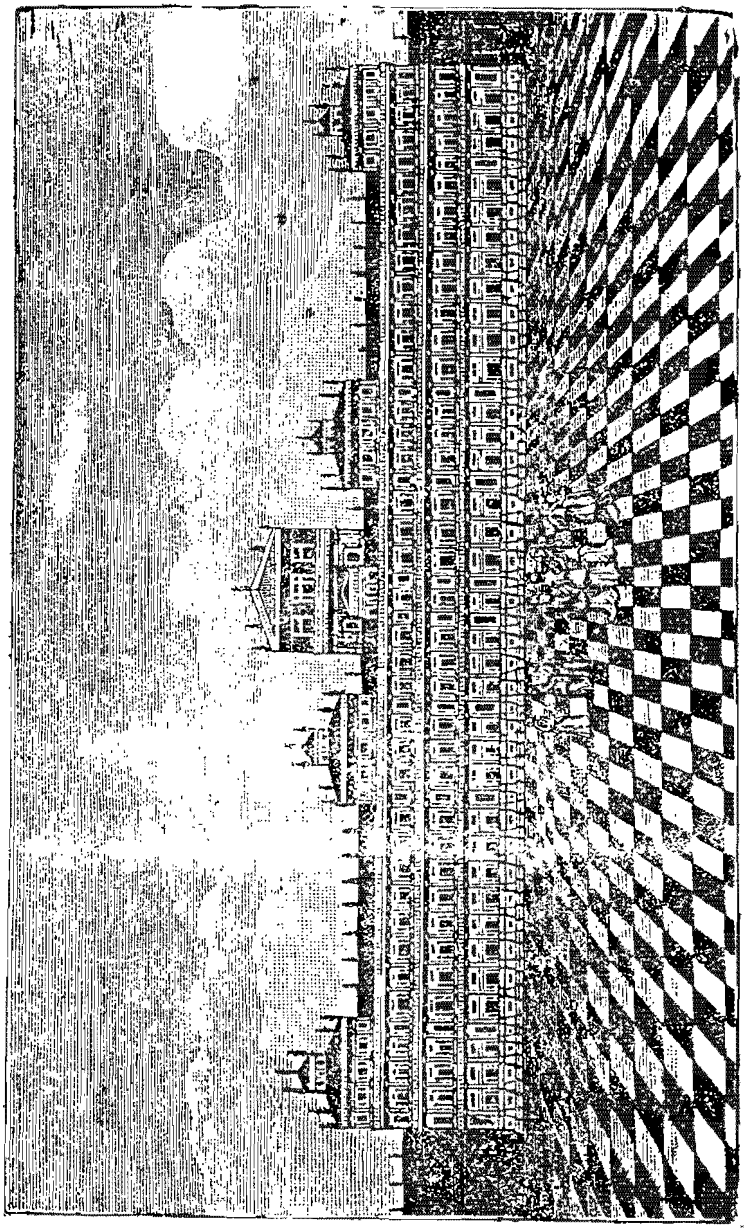

(٢٥)

בִּנְיָן	بناء	הַפְּנִימִי	الداخلي
גָּזִית	نحت	קֹדֶשׁ קָדָשִׁים	قدس الاقداس
קִיר	حائط	הַחִיצוֹנִי	الخارجي
קֶרֶשׁ	لوح	נֶהְדָּר	بديع
אֶרֶז	ارز	הִשְׂתָּרְעָה	ممتدّة
פִּתּוּחֵי	نقوش	חָצֵר	حوش ـ دار
כְּרוּבִים	كروبيم (صُور)	כִּיּוֹר	ابريق

בִּנְיַן בֵּית הַמִּקְדָּשׁ

שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ בָּנָה אֶת בֵּית הַמִּקְדָּשׁ מֵאַבְנֵי גָזִית, וְקִירוֹתָיו מִבַּיִת כֻּסּוּ מִקַּרְשֵׁי אֲרָזִים וַעֲלֵיהֶם הָיוּ פִּתּוּחֵי צִיצִים וּתְמוּרוֹת וּכְרוּבִים מְצוּפִּים זָהָב, הַבַּיִת הַפְּנִימִי נִקְרָא „דְּבִיר" אוֹ „קֹדֶשׁ קָדָשִׁים" וּבוֹ עָמְדוּ שְׁנֵי כְּרוּבֵי זָהָב פּוֹרְשֵׂי כַנְפֵיהֶם מֵעַל אֲרוֹן הָעֵדוּת ـ הַבַּיִת הַחִיצוֹנִי נִקְרָא „הֵיכָל" אוֹ „מִקְדָּשׁ" וּבוֹ נִמְצְאוּ: הַשֻּׁלְחָן עִם לֶחֶם הַפָּנִים, הַמְּנוֹרָה וְיֶתֶר כְּלֵי הַקֹּדֶשׁ לְאֹרֶךְ הַמִּקְדָּשׁ הָיָה אוּלָם נֶהְדָּר נִשְׁעָן עַל שְׁנֵי עַמּוּדֵי נְחֹשֶׁת. מִסָּבִיב לָאוּלָם הִשְׂתָּרְעָה חָצֵר רַחֲבַת־יָדַיִם, וּבָהּ נִמְצְאוּ: מִזְבַּח נְחֹשֶׁת גָּדוֹל, וְכִיּוֹר נְחֹשֶׁת לְרַחְצָה לַכֹּהֲנִים, שֶׁנִּקְרָא מִפְּנֵי גָדְלוֹ גַם, יָם הַנְּחֹשֶׁת

تدريب على إجراء حوار بالعبرية

*سيدة: عفوا هل أتوبيس رقم ١٩ يقف هنا؟

אִשָּׁה : סְלִיחָה, אוטובוס מִסְפָּר תְּשַׁע- עֶשְׂרֵה עוֹמֵד פֹּה?

**رجل : نعم ،أيضا١٢ و٢٣.

אִישׁ : כֵּן, גַּם שְׁתֵּים-עֶשְׂרֵה וְעֶשְׂרִים וְשָׁלוֹשׁ.

• :رقم ١٩ يسافر إلي لوسط المدينة؟

הָאִשָּׁה : מִסְפָּר תְּשַׁע-עֶשְׂרֵה נוֹסֵעַ לְמֶרְכַּז הָעִיר?

** :نعم هو يصل أيضا للوسط.

הָאִישׁ : כֵּן, הוּא מַגִּיעַ גַּם לַמֶּרְכָּז.

* : هل أنت تعرف أين بنك هبوعليم؟

הָאִשָּׁה : אַתָּה יוֹדֵעַ אֵיפֹה בַּנְק הַפּוֹעֲלִים?

** : لا أنا لا أعرف.فلتسألي السائق.

האיש : לֹא, אֲנִי לֹא יוֹדֵעַ. תִּשְׁאֲלִי אֶת הַנֶּהָג.

* : متى يصل الأتوبيس؟

הָאִשָּׁה : מָתַי מַגִּיעַ הָאוֹטוֹבּוּס?

** : يجب أن يصل الآن

הָאִישׁ : הוּא צָרִיךְ לְהַגִּיעַ עַכְשָׁיו

* :أنا أراه قادما .

הָאִשָּׁה : אֲנִי רוֹאָה אוֹתוֹ בָּא.

** : أنت تحتاجين للسفر بهذا الأتوبيس

הָאִישׁ : אַתְּ צְרִיכָה לִנְסֹעַ בָּאוֹטוֹבּוּס הַזֶּה

السيدة(للسائق):أنا أريد أن أصل لبنك هبوعليم. أنت تعرف أين هو؟

הָאִשָּׁה לַנֶּהָג אֲנִי רוֹצָה לְהַגִּיעַ לְבַּנְק הַפּוֹעֲלִים .אַתָּה יוֹדֵעַ אֵיפֹה זֶה?

السائق : أنت تحتاجين للنزول في المحطة القادمة.

הַנֶּהָג : אַתְּ צְרִיכָה לָרֶדֶת בַּתַּחֲנָה הַבָּאָה.

السيدة : البنك بعيد عن المحطة؟

האשה הַבַּנְק רָחוֹק מִן הַתַּחֲנָה ?

السائق: لا قريب جدا.تتجهين في أول شارع يمين.مائة أو مائة وخمسين مترا من المحطة.

הַנֶּהָג : לֹא,קָרוֹב מְאֹד .בָּרְחוֹב הָרִאשׁוֹן יָמִינָה.מֵאָה,מֵאָה וַחֲמִישִּׁים מֶטֶר מֵהַתַּחֲנָה.

السيدة: شكرا جزيلا

האשה תּוֹדָה רַבָּה

בתשואות סוערות נתקבל הנשיא סאדאת, כאשר נכנס לאולם המליאה — ורק שני ח"כים לא מחאו כף ◻ תחילה לא פעלו מכשירי־ההאזנה — ואחר־כך השתבש התרגום ◻ כמעט בעל־כורחם נותרו 800 האורחים נעולים במשכן־הכנסת, מצפים ליציאתו של סאדאת — אך הוא רואיין במשך שעה בחדר סמוך ◻ „כן, אני אופטימי", השיב לשאלת עיתונאי

יום שני, י"א כסלו תשל"ח, 21.11.1977

— מאת גדעון רייכר —

רק שניים לא מחאו כף אתמול — אריק שרון והאלוף כהן. הכל נעמדו על רגליהם — ראשי־הממשלה, שרים, חברי־הכנסת, שרים מצריים, קהל האורחים מכל קצוי תבל, ששת הח"כים ואורחים אחרים.

שלוש תקיעות־חצוצרה בירכו את יומה הגדול של כנסת־ישראל. כבתוך כיסא צעד אל הכותל החיצוני נשיא מצרים. אנואר סאדאת. הכנסת. שרק שלוש פעמים בתולדותיה מחאו בה כף. כשנשיא יצאה מגליל... צליל התוף אין מוחאים כף בכנסת. אבל, איבדל קיבלה הח"כים הוד להם "אינטונה: „נבחא כף — ובכל התח".

סאדאת, לובש חליפה כחולה חילבה נבגת תכלת ותניכתו הכחד לה מנוקדת בלבן, חצה את בקלט מיכנו של יושב־ראש הכנסת, וזו המקום המכובד יותר, מכבאלו של היושב־ראש, יצחק שמיר, ישב נשיא המדינה, פרופסור אפרים קציר.

אף־שר לא נעדר משולחן־הממשלה, פרופסור שר־הבטחון, עזר ויצמן, נשך את שפתיו מחמת הכאב. קם ממיטתו בבית־החולים והובא אל אולם־המליאה בכיסא־גלגלים. אחר־כך קם בכוח על רגליו, שהאחות כהן נתמכה, נבגם, תמר. נישען על מקלו, אל כורסתו. רבים קמו לברכו. הגב׳ אריק שרון הטביע נשיקה מצלצלת על לחיו החיבקו.

אחד ללא חליפה

שגה ארוכה סרט־התקיעת החצוצקת ומהם על שני הנשיאים, תפזור הח"כים והאורחים — אותו קובץ פורסם, סוכ בכרטיסי־הזמנה — את מקומותיהם.

מבעד־יום ראגו הסכנאי כן־צין על ועהריד לרגיח מיתקן לתרגום סימולטאני על כיסאו של כל אורח סוללת־תאים והקבה במהירות יי׳ ישבו המתורגמנים לעברית, לאנגלית ולערבית.

רחש עבר באולם: גברים הנשים בעלי פנים קפוצות כרוכן, שיבה חרשה כפתרם, נכנסו פניהם, ח"כים מכל הכנסות, ראשי־ממשלות ושרים להצבר תפסו את מקומותיהם, מצביע

הטקסט המלא של נאום סאדאת — בעמוד 11; נאום בגין — בעמוד 11; ונאום פרס — בעמוד 12; ביקור סאדאת ב„יד ושם" — בעמוד 11; ב„קבר הקדושים" — בעמוד 12 ותפילה ב„אל־אקצה" — בעמודים 12—13. התצלומים: שמי קרן.

כמהח לשנה הגדולה, גלוה מאיר, לבושה בכחול, מתבקת ומנברכת ידידים. יצחק רבין מאושר כלשהו, כי חליפה הורתה, מבקש סחנדיד־לספר עה: „מחר. כאשר יבקר אצלנו אנואר סאדאת, אנא חברות תנו לו לדבר. נקשיב לו". הדברים נאמרו בתהובה להצעה, כי חברי־הסיעה יבואו בפני הנשיא־האורח את השקפותיהם.

והנה, השר־לשעבר ישראל גלילי, וכה, כי רתמת־סצח הלכינה צחר והר. לא הרחק ממנו — שר הבטחון לשעבר, יעקב שמשון שפירא, ושר־הצבא, ד"ר דב יוסף. על ידיע האורחים המכובדים יושבים שרי הכחות והתעבורה המצריים והבגל לשיכתו של נשיא מצרים האורחים נגבלים קטנא; סוקרים בעיניים משתאות את האולם הגדול הזה, המואר בזרקורים דבי־עוצמה.

הכל לבושים בחליפות. רק ח"כ אחד, הרב חיים דרוקמן (מפד"ל), בחר להופיע בחולצה תכלת.

הכל מחייכים. אפילו פניו של יצחק רבין מתרככים. עד שעה קלה שהחצוצרות יתקעו. ראש הממשלה, מנחם בגין, מציץ בניסמך. הכתוב לפניו. שר־החוץ, משה דיין, מהורהר, תוסך ראשו בין כפות־ידיו. פניה של גולדה מאיר אלחוות, מבטה מרוכז. שר־הבטחון. מתליפה הייתה, מסגר חיוך לעבר של ח"כ תופיק טובי, ותיק הח"כים של סיעת־רק"ח. „גור", כה אתה אומר. „הזו יום חג או לא?"

תוסיק טובי אינו בטוח. השעה 4 בדיוק.

אחרית הימים

אנואר סאדאת מבצבץ מפג כי צינת נוכחת אור הזרקורים, נכנס לאולם. ונוער אל כיסא הרם. הכל קמו על רגליהם. מהיאת דגביים נמשכו דקה שלמה. הנביא העברי חייך בגרם לעבר מברכיו.

„ישיבה זו כונסה על־פי סעיף 56א' של תקנון־הכנסת לפי בקשת הממשלה והחלטת ועדת־הכנסת מיום ח' בכיסלו תשל"ח", פתח ואמר יושב־ראש הכנסת, יצחק שמיר, ומייד פנה אל ספר־הספרים; שנם ובאמים אחריו — לרבות סאדאת — הידכו לצבם מרוגש.

„והיה באחרית הימים", קרא שמיר מספר ישעיהו, „נכון יהיה בית ה׳ בראש ההרים ונישא מגבעות ונהרו אליו כל הגוים והלכו עמים רבים ואמרו: לכו ונעלה אל הר ה׳ אל בית אלוקי יעקב ויורנו מדרכיו ונלכה באורחותיו. כי מציון תצא תורה ודבר ה׳ מירושלים ושפט בין הגוים והוכיח לעמים רבים וכיתתו חרבותם לאתים וחניתותיהם למזמרות. לא ישא גוי אל גוי חרב ולא ילמדו עוד מלחמה".

ברוח חזונו של הנביא ישעיהו בן אמוץ אני, מקדם בברכה חמה את אורחנו רם־המעלה, נשיא הרפובליקה הערבית המצרית, נאוין לו בנפש חפצה ובתקווה שלבי,

המשך ◄

(السادات في الكنيست)

תשואות סוערות تصفيق حاد   שאלת עיתונאי سؤال صحفي

נכנס دخل   ניצבו وقفوا

המליאה الجلسة   רחבי תבל أنحاء الكون-أرجاء العالم

ח״כים أعضاء الكنيست   נשות הח״כים زوجات اعضاء الكنيست

מחאו כף لم يصفقوا   אורחים ضيوف

לא פעלו لم تعمل   שלוש תקיעות חצוצרה ثلاث نفخات بوق

מכשירי ההאזנה أجهزة الاستماع   בשרו بشروا

השתבש תרגום ارتبكت الترجمة   בכל העוז بكل القوة

בעל כורחם رغما عنهم (مضطرين)   לובש يلبس-يرتدي

נעולים محتجزين   חליפה بدلة

משכן כנסת مقر الكنيست   צבע תכלת لون أزرق

אך لكن   עניבתו رابطة عنقه

סאדאת (الرئيس) السادات   מנוקדת (منقطة)

רואיין أجرى معه حوارا   נשיא המדינה رئيس الدولة

אופטימי متفائل   נעדר غاب

השיב أجاب

נשיא מצרים رئيس مصر

שר הבטחון وزير الدفاع

מיטתו فراشه

בית החולים مستشفى

כיסא גלגלים كرسي متحرك

נשען يتكئ

מקלו عكازه-عصاه

צעד سار-خطى

נשיקה قبلة

לחיו وجنتيه

חיבקו أحتضنه

טרם قبل

מאושרים عدد(محدود) من السعداء

כרטיסי הזמנה كروت دعوات

דאגו اهتموا

טכנאי فني (متخصص في التقنيات)

הגיעה עם הבעל להשתלת שיער – ושוכנעה לעבור הפרייה

מאת יונתן הללי

נעם בנו הלך לניתוח השתלת שיער ויצא מבית החולים עם שיער על ראשו ותינוק בזרועותיו, לאחר 16 שנות המתנה.

בנו, תושב חיפה, הגיע למרכז הרפואי אלישע בחיפה כדי לעבור השתלת שיער. סידרת הטיפולים החלה לפני שנה וחצי. "מכיוון שהטיפול מחייב הרדמה מקומית, ממליצים הרופאים שלא לנהוג לאחר מכן", סיפר בנו. הוא הזעיק לבית החולים את אשתו ורד, בת 36, על מנת שתסיע אותו לביתם אחרי הטיפול.

כשהגיעה הרעיה לבית החולים פגשה שם את ד"ר נתן לריס, מנהל המחלקה להפרייה חוץ גופית באלישע, שכבר הכיר אותה מטיפולי הפרייה שעשתה אצלו במרכז הרפואי רמב"ם ולא הצליחה יחד עם בעלה להביא ילד לעולם. לבני הזוג בני ילדה בת 17, רנה, אבל הם רצו בילד נוסף ובמשך שנים רבות ניסו להביא ילד אך טיפולי ההפרייה לא צלחו.

לפני שנתיים החליטו השניים להפסיק עם טיפולי ההפרייה. הפגישה המחודשת עם ד"ר לריס גרמה לשניים לנסות מחדש את מזלם. הטיפול הראשון והשני כשלו, אבל השלישי הצליח. לפני שבעה חודשים נולד להם בן.

(زرع شعر وتخصيب)

הגיעה وصلت **לפני שנה וחצי** قبل عام ونصف

עם مع **החלה** بدأت

הבעל الزوج **אשתו** زوجته

השתלת زرع **הפגישה** اللقاء

שער شعر **ניתוח** عملية جراحية

שוכנעה تم إقناعها **ד"ר** دكتور

לעבור إجراء **נסו** حاولوا

הפריה تخصيب **החליטו** قرروا

יצא خرج **להפסיק** التوقف

תינוק رضيع **שבעה** سبعة

זרועותיו ذراعيه **חודשים** شهور

המתנה انتظار **בן** ابن

רפואי طبي

חוץ גופית خارج الجسد

מחייב يستلزم

הרדמה تخدير

ממליצים ينصحون

הרופאים الأطباء

מכות

ארבעה פצועים בקטטה המונית בקלפי בנגב

מאת אמיר בוחבוט, פליקס פריש וסעיד בדראן

מספר אזרחים נפצעו אתמול בתגרות שפרצו בקלפיות ברחבי הארץ.

בעקבות חשד לזיוף בקלפי בתל־שבע בדרום, פרצה במקום קטטה המונית, בה נפצעו ארבעה בני ארם. סמוך לשעה 15:00 חשר תושב תל־שבע, כי בחורה מקומית ביצעה הונאה בקלפי והצביעה מספר פעמים. במהרה פרצה במקום קטטה רבת משתפים בין שבט אבו־אסא לבין שבט אברגאנם. כוח משטרה בפיקוד מפקד תחנת משטרת העיירות, ושוטרי משמר הגבול, הוזעקו למקום והרגיעו את הרוחות. הפצועים פונו לבית החולים סורוקה בבאר־שבע עם חבלות קלות בראשם.

ואילו במושבה מגדל בצפון, אחר המצביעים בקלפי תקף אתמול באגרופים את יו"ר ועדת הבחירות במושבה, חיים ברלס. החשוד בתקיפה, רוד קארסנטי, כבן 40, נעצר על ידי משטרת טבריה בפיקורו של סגן ניצב יעקב זיגרון, ושופט בית משפט השלום בטבריה, דון שפירא, האריך את מעצרו בשישה ימים. בהחלטתו כתב השופט, כי המעשה של קארסנטי חמור מעין כמרתו והוא רואה בו פגיעה במערכת הדמוקרטית של הבחירות. לאחר התקיפה עשו השוטרים מברלס להתפנות לבית חולים, אך הוא התעקש להמשיך ולשבת בראש הוועדה עד לתום הבחירות.

בטייבה נעצר אתמול יו"ר ועדת קלפי בחשד שתקף את סגנו, אשר נזקק לטיפול רפואי בבית החולים מאיר בכפר סבא.

(تزوير انتخابات)

מכות ضربات

פצועים جرحى

קטטה مشاجرة

המונית جماعية

קלפי صندوق انتخاب

נקב النقب

תגרות مصادمات -مشاجرات

פרצות اندلعت

רחבי הארץ أنحاء إسرائيل

זיוף تزييف

מקומית محلية(من سكان الإقليم)

סמוך ל حوالي (بالقرب من)

הונאה نصب -غش-خداع

שבט قبيلة

תחנת משטרה	قسم شرطة
בית החולים	المستشفى
חבלות	إصابات
מצביעים	ناخبون
כוח	قوة
שופט	قاضي
התעקש	صمم -تشدد-اصر
המשיך	أستمر
הוועדה	اللجنة
נזקק	احتاج

משטרת קפריסין חושדת כי שני הישראלים יצאו לכפר הקטן איה טיכונס כדי להעביר מידע לשני טורקים ■ הכפר סומן על המפה שנמצאה ברשותם

מאת דוד לביא
שליח מעריב לקפריסין

משטרת קפריסין חושדת כי שני הישראלים העצורים בניקוסיה נפגשו עם שני אזרחים טורקים, כדי להעביר אליהם מידע.

ממקורות משטרתיים בקפריסין נודע למעריב, כי לפי החשד, הפגישה התקיימה בכפר איה טיכונס, הממוקם בין לימסול ובין הכפר דיגי, שבו התגוררו השניים ברירת נפש. הכפר הזה הוא אחד משלושת המקומות שסומנו על המפה אשר נתפסה ברשותם.

רשת הטלוויזיה הקפריסאית אנטנה מסרה, כי אחד מאנשי הקשר הוא תושב טורקיה, והאחר תושב הצד הטורקי של קפריסין.

באיה טיכונס, הנמצאת כשלושה קילומטרים מהחוף הדרומי של קפריסין, נראו אתמול עשרות רבות של תיירים בריטים, גרמנים וצרפתים, וגם לא מעט קפריסאים טורקים. בכפר הזה – להבדיל מזיגי – ניתן להיטמע בקלות מבלי לעורר חשד אצל התושבים המקומיים, המורגלים בתיירים ובתיקתוקי מצלמות.

בכפר המנומנם הרוגע המשיכו גם אתמול החיים היפים: בסבר־ות אכלו דגים מכוננים שזה עתה הועלו ברשת, ב־חוצות הכפר סבבו תיירים תאבי מציאות.

■ אווירת חשדנות

אבל אווירת החשדנות המאפיינת את הימים האחרונים לא פסחה אתמול גם על איה טיכונס. צלמי עיתונות אשר צילמו במקום עוכבו בידי המשטרה, אשר הוזעקה על ידי אזרחים קפריסאים, ש"פרשת הריגול" הפכה אותם לדרוכים במיוחד. אחרי הצגת תעודות עיתונאי הורשו הצלמים להמשיך בדרכם.

בכפר דיגי עצמו, שבו נעצרו השניים, ניכרה אתמול תכונה: בין בית הדפוס ששימש את הישראלים לבין הטלפון הציבורי, שממנו – על פי החשד – נערכה השיחה האחרונה של אחד מהם, נראו מכוניות צבאיות. "מקום המגורים שהם בחרו לעצמם לא היה מקרי", אמר אחד השכנים.

(جواسيس في قبرص)

משטרת קפריסין شرطة قبرص

חושדת تشك

כפר قرية

כדי من اجل - لكي

להעביר מידע لنقل معلومات

טורקים أتراك

המפה الخريطة

ברשותם في حيازتهم

الاختصار

הראשי תבות קצורים

א

א	אדון	سيد
א"ב	אלף-בית	ابجدية
אב"ד	אב-בית-דין	قاضي
אב"כ	אמומי-ביולגי-כימי	ذري بيولوجي كيماوي
אג"ם :	אגף מבצעים	אגף המטה فرع العمليات- فرع الاركان
אדמו"ר :	אדוננו מורנו ורבנו	سيدنا معلمنا وحاخمنا
אה"ח :	אחר החורבן	بعد خراب الهيكل
אה"צ :	אחרי הצהרים	بعد الظهر
אחה"ס :	אחר הספירה	بعد الميلاد
א"י :	ארץ ישראל	ارض اسرائيل
אכ"א	אגף כח אדם	فرع القوى البشرية
אל"מ :	אלוף משנה	عقيد
אמ"ן :	אגף מודיעין	فرع المخابرات
אצ"ל :	ארגון צבאי לאומי	منظمة عسكرية قومية-عصابة صهيونية
ארה"ב :	ארצות הברית	الولايات المتحدة
אש"ף :	ארגן לשחרור פלשתין	منظمة التحرير الفلسطينية

ב

ב. א	בוגר אוניברסיטה	خريج جامعة
בג"ץ	בית דין גבוה לצדק	المحكمة العليا الاسرائيلية
ב"ד	בית דין	محكمة
בה"ח	בית-החולים	المستشفى
בהכ"נ	בית-הכנסת	المعبد
בה"ס	בית-הספר	المدرسة
ב"ח	בית-חולים	בית חרשת مستشفى-مصنع

اعتاد اليهود فرض طوقا من السرية على معاملاتهم ملجئين إلى استخدام الحروف العبرية في كتابة اللغة العربية حتى لا يفهم من حولهم مضمون النص كما استخدموا لغة " اليدش (ألمانية مطعمة بالعبرية)، و "اللادينو" (أسبانية مطعمة بالعبرية). وفي هذا الإطار ساد في اللغة العبرية الحديثة استخدام الاختصارات فيتم أحيانا إبراز حروف الكلمة أو العبارة لكتابتها بدلا من كتابة الكلمة أو العبارة كاملة [illegible] المكتوبة فقط . [illegible] الكلمة او العبارة من الاختصار.

בח"א	בסיס חיל אויר	قاعدة لسلاح الطيران
בחו"ל	בחוץ לארץ	في خارج اسرائيل
ב"כ	בא כח	مفوض- ممثل
בכ"א	בכל אפן	على أية حال
בי"ל	בין לאומי	دولي
במד'	במדבר	سفر الخروج
בנק"י	ברית נער קומוניסטי	تحالف الشبا ب الشيوعي
בע'	בתרגום השבעים	في الترجمة السبعينية
בע"פ	בעל פה	شفوي
הועה"מ	הועד המרכזי	اللجنة المركزية
היו"ר	היושב ראש	رئيس المجلس
ה.מ	הוד מעלתו הוד מלכתו	فخامته جلالته
השוה"צ	השומר הצעיר	الحارس الفتى

ו

וה"ל	:	ועד הלשון	لجنة اللغة-المجمع
וי"א	:	ויש אומרים	وهناك يقولون
וי"ל	.:	ויש לומר	ويجب أن يقال
ועה"ח	:	ועד החוץ	لجنة الخارجية
ועה"ל	:	ועד הלשון	لجنة اللغة
וק"ל	:	וקל להבין	من السهل أن نفهم
וש"נ	:	ושם נזכר	وهناك ذكر

ז

ז"א	:	זאת אומרת	هذا يعني
זו"נ	:	זכר ונקבה	ذكر وانثى
זחל"ם	:	זחל משרין	سيارة مصفحة
ז"ל	:	זכרונו לברכה	رحمه الله

ח

ח"א	חיל אויר חכמים אומרים	سلاح الطيران حاخامات يقولون
חב'	חברה	شركة
חב"ל	חבלי לדה	مخاض الوضع
חב"מ	חבלי משיח	اضطرابات ما قبل المسيح المنتظر
חב"ר	חרבן בית ראשון	خراب الهيكل الاول
חב"ש	חרבן בית שני	خراب الهيكل الثاني
חה"נ	חיל הנדסה	سلاح المهندسين
חה"ס	חיל אספקה	سلاح الامداد
ח"ו	חס וחלילה - חס ושלום	حاشا الله
חו"כ	חתן וכלה	عريس وعروسة
חו"ל	חוץ לארץ	خارج اسرائيل
חו"ק	חפה וקדושין	كوشة عقد القران
ח"ז	חדש זה	هذا الشهر
חז"ל	חכמינו זכרונם לברכה	حاخاماتنا رحمهم الله

חז"פ	:	חולית זהוי פלילי	وحدة الفحص الجنائي
ח"ח	:	חיל המוש	سلاح التسليح
חי"ר	:	חיל רגלים	سلاح المشاة
ח"כ	:	חבר כנסת	عضو الكنيست
		חבר כבד	عضو فخري
חמ"ל	:	חדר מלחמה	غرفة الحرب
ח.נ	:	חבר נכבד	عضو موقر
חנ"מ	:	חמר נפץ מרסק	مادة متفجرة ذات شظايا

ט

טל'	:	טלפון	تليفون

י

יה"ב	:	ימי הבינים	العصور الوسطى
יה"כ	:	יום הכפורים	عيد الغفران
יה"מ	:	ים המלח	البحر الميت

יו"ר	יושב ראש	رئيس مجلس
י-ם	ירושלים	القدس
יע"צ :	יורש עצר	ولي عهد
יש"ו :	ימח שמו וזכרו	أهلكه الله

כ

כב' :	כבוד	محترم
כבי"ל :	כח בינלאומי	قوة دولية
כה"ע :	כתב העת	دورية مجلة
כלו' .	כלומר	بمعنى - اي
כמ"מ :	כח מגנטי מניע	قوة مغناطيسية محركة
כמ"ת	כבוד מעלת תפארתו	فخامه سموه
כנ"ל .	כנזכר לעיל	كما ذكر في السطور السابقة
כ"ס :	כח סוס	قوة حصان
	כפר-סבא	مدينة "كفر سابا"
	כתב סתר	كتابة سرية
כת"ז	כתב זה	هذا النص

ל

לב״ב	:	לחימה בשטח בנוי	حرب في منطقة مباني
לב״י	:	למען בטחון ישראל(קרן)	من اجل أمن اسرائيل-صندوق
להי״ק	:	לשון הקדש	اللغة المقدسة
לח״י	:	לוחמי חרות ישראל	محاربي حرية اسرائيل-عصابة صهيونية
לט׳	:	לטינית לטובת	اللاتينية-لصالح
ליי״מ	:	לירה מצרית	جنية مصري
ליי״ש	:	לירה שטלינג ליל שבת	جنية استرليني-ليلة السبت
לכב׳	:	לכבוד	للمحترم
ל״מ	:	לשון מקרא	لغة المقرا-التوراة
למה״ש	:	למען השם	من اجل الرب
לפה״ס	:	לפני הספירה	قبل الميلاد
לפה״צ	:	לפני הצהרים	قبل الظهر
ל״ר	:	לשון רבים	صيغة الجمع

מ

מ'	מטר	متر
מ.א	(m.a)Master of Arts	ليسانس في الآداب
מג"ב	משמר הגבול	حرس الحدود
מג"ד	מפקד גדוד	قائد كتيبة
מגד"א	מגן דוד אדום	نجمة داود الحمراء
מגל"ר	מגלה רשף	كاشف اللهب
מגמ"ק	מגלה מוקשים	كاشف الالغام
מד"ן	מדריך נוער	مرشد شباب
מה"ג	מלת הגוף	الضمير في القواعد
מה"ח	מלת החבור	حرف عطف
מה"י	מלת היחס	حرف الجر
מה"ע	מלחמת העולם	الحرب العالمية
מוא"ז	מועצה אזורית	مجلس اقليمي
מו"ל	מוצא לאור	ناشر كتب

מו״מ :	משא ומתן	مفاوضات
מונ״ר :	מוקש נגד רכב	لغم ضد المركبات
מועה״ב :	מועצת הבטחון	مجلس الامن
מזה״ת :	מזרח התיכון	الشرق الاوسط
מזכ״ל :	מזכיר כללי	سكرتير عام
מזל״ט :	מטוס זעיר ללא טיס	طيارة صغيرة بدون طيار
מח״ט :	מפקד חטיבה	قائد لواء
מחכ״א :	מחלקת כח אדם	ادارة الموارد البشرية
מט״ח :	מטבע חוץ	عملة اجنبية
מטכ״ל :	מטה כלי״	الاركان العامة
מכב״י :	מי כמוך באלים יי	من مثلك بين الالهه يا يهوه
מכ״ם :	מגלה כוון (ו) מרחק	رادار
מל״א :	מלאכים א׳	ملوك اول
מל״ב :	מלאכים ב׳	ملوك ثاني
מ״מ :	ממלא מקום מושל מחוז	قائم باعمال حاكم اقليم

מע"מ	:	מס ערך נוסף	ضريبة القيمة المضافة
מ"פ	:	מפקד פלוגה	قائد سرية
מפא"י	:	מפלגת פועלי ארץ ישראל	حزب عمال ارض اسرائيل
מפד"ל	:	מפלגה דתית לאומית	الحزب الديني القومي
מפכ"ל	:	מפקד כללי	قائد عام -الشرطة
מפ"ם	:	מפלגת פועלים מאוחדת	حزب العمال الموحد
מצ"ח	:	משטרה צבאית חוקרת	شرطة للتحقيقات العسكرية
מ"ק	:	מטר מעקב	متر مكعب
מרה"ע	:	משה רבינו עליו השלום	سيدنا موسى عليه السلام
משהב"ט	:	משרד הבטחון	وزارة الدفاع

נ

נ'	:	נקבה	أنثى
נגמ"ש	:	נושאת גיסות משריינת	حاملة جنود مدرعة
נדל"ן	:	נכסי דלא ניידי	ممتلكات غير قابلة للحمل-عقارات
נח"ל	:	נער חלוצי לוחם	شباب محارب رائد
נ"ל	:	נזכר לעיל	ذكر فيما سبق

נעמ"ת	:	נשים עובדות ומתנדבות	نساء عاملات ومتطوعات
נת"ב	:	נמל תעופה בן גוריון	مطار بن جوريون

ס

ס'	:	סעיף ספר	بند كتاب
ס"א	:	סגן אלוף	مقدم
סבפ"י	:	סבר פנים יפות	ترحاب
סגר"ה	:	סגן ראש הממשלה	نائب رئيس الوزراء
ס"ה	:	סך הכל	اجمالي
סהנ	:	ספירת הנוצרים	التقويم الميلادي
סמ"מ	:	סנטימטר מרבע	سنتيمترمربع
סמנכ"ל	:	סגן מפקד כללי	نائب القائد العام
סמ"ע	:	סנטימטר מעקב	سنتيمتر مكعب
ס"ס	:	Schtz Stafflein. s.s.	قوات أمنية نازية

ע

ע"א	על אודות עובד אללים	بشأن من عبدة الأوثان
עב"ם	עצם בלתי מזהה	كيان غير معروف-مخلوق فضائي
עד"מ	על דרך משל	على سبيل المثال
ע"ה	עשרת הדברות	الوصايا العشر
עה"פ	על הפרק	على جدول الاعمال
עה"ק	עיר הקדש	المدينة المقدسة
ע"ז	עבודה זרה	عبادة أوثان
עזה"נ	עזרת נשים	مكان النساء في المعبد
ע"י	על ידי	بواسطة
עיה"ר	עין הרע	العين الحاسدة
עי"ם	עירית ירושלים	بلدية القدس
עכו"ם	עובדי כוכבים ומזלות	عبدة النجوم والكواكب
עכ"פ	על כל פנים	على اية حال
עמ'	עמוד	صفحة

צא״י	:	צעירי אגודת ישראל	شباب اجودات يسرائيل
צב״ר	:	צעיר בריא רענן	شباب في صحة ونشاط
צה״ל	:	צבא הגנה לישראל	جيش الدفاع الاسرائيلي
צי״ם	:	צי ימי מסחרי	أسطول بحري تجاري-شركة
צל״ש	:	ציון לשבח	وسام

ק

קב״ט	:	קצין בטחון	ضابط أمن
ק״ג	:	קילוגרם	كيلو جرام
קה״ן	:	קצין הנדסה	ضابط مهندس
ק״ו	:	קל וחמר	ما بالك (الأمر أخطر عند مقارنته بالأمور الصغيرة)
קופ״ח	:	קפת חולים	صندوق المرضى (التأمين الصحي)
קמב״ץ	:	קצין מבצעים	ضابط عمليات
קמ״ט	:	קצין מטה	ضابط القيادة
קמ״ן	.	קצין מטה	ضابط القيادة
קמ״ש	:	קילומטרשעה	كيلو متر في الساعة
קפא״פ		קרבּ פנים אל פנים	حرب وجها لوجه
ק״ ת	.	קצין תוראי	ضابط نوبتجي
קת״ח	.	קצין תחזוקה	ضابط صيانة

ר

ר׳	:	רב רחוב	رابي(حاخام) ـ شارع
רמב״ם	:	רבי משה בן מימון	الحاخام موسى ابن ميمون (مفسر للتوراة وفيلسوف عاش في مصر)

ת״ד	תבת דאר	صندوق بريد
תה״ש	תרגום השבעים	الترجمة السبعينية
תו״מ	תכף ומיד	حالا-على الفور
ת״ז	תעודת זהות	بطاقة تحقيق شخصية
תח״ש	תחום שבת	تخوم السبت (مسافة لا يجب تجاوزها يوم السبت)
ת״ל	תודה לאל	الحمد للرب
תל״ם	תנועה ליהדות מתקדמת	حركة من اجل يهودية متقدمة
תנ״ט	תותח נֶגֶדטנקים	مدفع مضاد للدبابات
תנ״מ	תותח נגד מטוסים	مدفع مضاد للطائرات
תפו״א	תפוח אדמה	بطاطس -بطاطا
תפו״ז	תפוח זהב	برتقال
תצ״א	תצלומי אויר	صور جوية
תר׳	תרגום תרגיל	ترجمة _ تدريب

الفهـــرس

الموضوع	الصفحة
تقديم	٣
تمهيد	٥
نشأة اللغة العبرية	٦
أصل التسمية	٢١
تقسيم اللغات السامية وقواعدها	٢٢
القلم العبري الحالي	٢٣
الحروف والحركات	٢٤
الأبجدية العبرية	٢٥
حروف بجد بكت	٣٠
الحركات	٣٢
الشدة	٤٠
الأعداد	٤٤
أنواع الكلمة	٥٤

الضمائر ٥٩

اسم الإشارة ٦٣

أداة التعريف ٦٤

أداة الاستفهام ٦٧

حروف الجر ٦٨

واو العطف ٦٩

الحروف المتصلة ٧١

المصدر ٧٥

الإضافة ٧٩

الفعل ٨٢

باب الكلمات ٩٥

الرقم الترتيبي ١٠٠

العهد القديم ١٠١

كلمات النسب ١٠٧

ظرف الزمان والمكان ١٠٨

أحرف العطف ١٠٩

أحرف الاستفهام ١٠٩

الإنسان وحواسه وأعضائه ١١١
أبنية الأفعال ١١٥
المعبد اليهودي في الإسكندرية ١٣٤
تدريب على حوار بالعبرية ١٣٧
السادات في الكنيست ١٣٩
زرع شعر وتخصيب ١٤٢
جواسيس في قبرص ١٤٧
قاموس الاختصارات ١٤٨